

# Sakskart for møte i Programrådet for masterstudiet i rettsvitenskap

*J.nr.: 2016/1416*

**Tid og sted:** Tirsdag 12. april kl. 09.00-12.00, Kollegieværelset DA

<p><b>Sak</b> 1</p>	<p><b>Protokoll</b></p> <p><a href="#">Protokoll fra PMR-møtet tirsdag 15. mars godkjennes i møtet</a></p>				
<p><b>Sak</b> 2</p>	<p><b>Erfaringer fra studieårene, LLMs, JSU og nytt fra Erling</b></p>				
<p><b>Sak</b> 3</p>	<p><b>Vedtaks sak: Møtedatoer for høsten 2016</b></p> <p><b>Forslag til vedtak:</b></p> <p>Følgende møtedatoer vedtas:</p> <table border="1" data-bbox="320 1368 1401 1827"> <tr> <td>Tirsdag 6. september</td> </tr> <tr> <td>Tirsdag 11. oktober</td> </tr> <tr> <td>Tirsdag 15. november</td> </tr> <tr> <td>Tirsdag 13. desember</td> </tr> </table> <p>Tidspunkt vedtas i møtet.</p>	Tirsdag 6. september	Tirsdag 11. oktober	Tirsdag 15. november	Tirsdag 13. desember
Tirsdag 6. september					
Tirsdag 11. oktober					
Tirsdag 15. november					
Tirsdag 13. desember					

<b>Sak 4</b>	<b>Vedtaks sak: Forslag om å opprette bacheloremne i Internasjonale menneskerettigheter, samt endre navn på emnet til Menneskerettigheter</b>  <a href="#">Emnemal</a>  <b>Forslag til vedtak:</b>  Vedtak utformes i møtet.
<b>Sak 5</b>	<b>Vedtaks sak: Alternative vurderingsformer, 3. studieår</b>  <a href="#">Fremleggsnotat fra Randi Saunes</a>  <a href="#">Emnemal Formuerett II</a>  <a href="#">Emnemal Rettshistorie</a>  <b>Forslag til vedtak:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• Høst 2016 tilbys både ny og gammel ordning i faget JUS3211. Dette innebærer følgende:</li><li>• Eksamen i JUS3211 (gammel ordning) avholdes siste gang høst 2016. Samme semester innføres ny ordning med hjemmeksamen i JUS3212 Formuerett II og JUS3220 Rettshistorie.</li><li>• Hjemmeksamen i Rettshistorie (JUS3220) går over 3 hele dager (døgn), med ordgrense på 3000 ord. For skoleeksamen i JUS3212 videreføres skoleeksamen på 6 timer.</li><li>• JUS3220 og/eller JUS3212 kan studentene fra våren 2017 ta opp igjen uavhengig av hverandre, og hver av dem vil telle som ett gjentak på den samlede gjentakskvoten. Den samlede kvoten (4) økes ikke. Dette gjelder ikke studenter som gjentar bestått eksamen i JUS3211.</li><li>• For gjentak av bestått JUS3211 er det et vilkår at både JUS3212 og JUS3220 gjentas. De to emnene vil samlet telle som <i>ett</i> gjentak på kvoten av JUS3211.</li><li>• Emnemaler for JUS3212 og JUS3220 godkjennes.</li></ul>

<p><b>Sak 6</b></p>	<p><b>Vedtaks sak: Endringer i litteratur og læringskrav for emnet EØS-rett på 2. studieår</b></p> <p><a href="#">Notat fra Finn Arnesen</a></p> <p><b>Forslag til vedtak:</b></p> <p>Endringene som fremgår av notatet vedtas med virkning fra og med høsten 2016.</p>
<p><b>Sak 7</b></p>	<p><b>Diskusjonssak: Ekstern vurdering for PIL-programmet</b></p> <p><a href="#">Ekstern vurdering for PIL-programmet</a></p>
<p><b>Sak 8</b></p>	<p><b>Diskusjonssak: Periodiske emneevalueringer</b></p> <p><a href="#">Notat fra Elisabeth Ulleberg</a></p> <p><a href="#">Vedlegg</a></p>
<p><b>Sak 9</b></p>	<p><b>Orienteringssak/diskusjonssak: Klageomgangen høsten 2015</b></p> <p><a href="#">Fremleggsnotat fra Eline Sørensen</a></p> <p><a href="#">Oversikt over alle emner på rettsstudiet</a></p> <p><a href="#">Vedlegg</a></p>
<p><b>Sak 10</b></p>	<p><b>Orienteringssaker:</b></p> <p><b>Skriftlig orienteringssak:</b></p> <p>Hjemmeeksamen</p> <p><a href="#">Fremleggsnotat fra Randi Saunes og Odd Erik Pedersen</a></p>

	<b>Muntlig orienteringssak:</b> Muligheten for annen fordeling av kandidater ved kandidatnummerering.
<b>Sak 11</b>	<b>Saker tatt på fullmakt:</b> <a href="#">Godkjent endringer i litteratur, hjelpemidler, læringsutbytte og fagbeskrivelser for våren 2016</a> <a href="#">Godkjent ny vara for faglig eksamensleder for 3. studieår våren 2016</a> Godkjent endringer i litteratur for emnet JUS5850 International Trade Law Godkjent endringer i litteratur for emnet JUS5970 Barnerett
<b>Sak 12</b>	<b>Eventuelt</b>
	<a href="#">Samlefil med alle dokumentene (PDF)</a>

UiO **Universitetet i Oslo**

# Protokoll fra møte

*J.nr.: 2016/1416*

**Tid og sted:** Tirsdag 15. mars kl. 09.00-12.00, Kollegieværelset DA

**Tilstede:** Erling Hjelmeng, Henrik Bjørnebye, Christoffer Eriksen, Inger Berg Ørstavik, Johan Boucht (sak 1-6), Ingunn Ikdahl, Elisabeth Ulleberg, Josefine Ardem og Mads Baardseth

**Forfall:** Cecilia Bailliet

**Fra administrasjonen:** Julie Orning og Randi Saunes

**Observatører:** Marius Fuglum (sak 1-7), Nina Lofstad (sak 4, 6, 7), Marit Halvorsen (sak 7)

**Referent:** Eline Sørensen

**Sakene ble diskutert i følgende rekkefølge:** 1-10

<b>SAK</b> 1	<b>Protokoll</b> <a href="#">Protokoll fra PMR-møtet fredag 19. februar ble godkjent på møtet</a>
<b>SAK</b> 2	<b>Erfaringer fra studieårene, LLMs, JSU og nytt fra Erling</b> <ol style="list-style-type: none"><li>1. studieår: Det jobbes med periodisk emnerapport for JUS1211. Positive tilbakemeldinger hva gjelder litteratur og undervisning. Rettskildeundervisningen kommer for sent i semesteret, og det er utfordringer knyttet til menneskerettighetsfagets plassering. Se også sak 3.</li><li>2. studieår: Har gjennomført spørretime. Dårlig besøkstall fra studentene, men bra oppmøte fra lærere. Se også sak 6.</li><li>3. studieår: 3. studieår har tilsynssensur i år. Se også sak 7.</li><li>4. studieår: Det er fortsatt utfordringer knyttet til situasjonen i straff- og prosessfagene.</li><li>5. studieår: TULSA (bruk av stipendiater i eget undervisningsopplegg) vil ha oppstart høsten 2016. Det er en del dialog om valgprofiler. Blant annet er det</li></ol>

vedtatt en ufullstendig profil som må gjennomgås på nytt. Det er også tale om å opprette ny profil i tvisteløsning.

Erling: Arbeidsgrupper for videre arbeid med 3+2 og prosedyrekonkurranser er oppnevnt og arbeidet skal ferdigstilles i løpet av høsten. Utredningen om prosedyrekonkurranser kan ha betydning for valgmemner, og det foreslår emnet Forhandlinger.

Fakultetet har en utfordring med for mange oppmeldte kandidater i forhold til PC-kapasitet på to eksamensdager dette semesteret; en dag med valgmemner og JUS1111. Det løses ved at valgmemnene deles mellom bachelor- og masteremner over flere dager. Det er mulig JUS1111 må deles opp over to dager. JSU har motforestillinger til dette, fordi en oppdeling fører til at ikke alle kandidater vurderes på samme grunnlag.

JSU: Skal revidere doms- og kjennessamling for 4. studieår. Den legges frem på et av de siste møtene i PMR før sommeren. JSU ønsker feedback fra administrasjonen på muligheten for en annen fordeling av kandidater ved eksamenssensur.

**SAK  
3**

**Vedtaks sak: Forslag om nytt valgmemne, Skatterett 3 Internasjonal skatterett.**

Studiedekanen orienterte om situasjonen i skatterettsfagene. Skatterettstilbudet er i dag ikke tilfredsstillende, fordi faget er for omfattende. Det er ansatt en egen professor på fagområdet.

JSU kommenterte at forslagsstiller ikke har oppgitt fullstendig informasjon om antall litteratursider. Det innstilles til opprettelse av valgmemnet med det forbehold at forslagsstiller fører opp fullstendig oversikt over litteratursider.

**Vedtaks sak:**

PMR innstiller til at dekanen vedtar valgmemnet Skatterett 3 Internasjonal skatterett opprettet med oppstart høsten 2016.

**SAK  
4**

**Vedtaks sak: Endringer i emnet Rettskildelære på 1. studieår**

Studieårsansvarlig for 1. studieår innledet om saken, og hvordan den nye undervisningen skal gjennomføres.

Studiedekanen presiserte at det er endringene i programplanens læringskrav som vedtas i PMR, og at den praktiske delen ved gjennomføringen kan avgjøres på et senere tidspunkt.

Under diskusjonen ble det stilt spørsmål ved hvordan man har tenkt på metode i forhold til de offentligrettslige fagene da det er stor vekt på privatretten i metodelæren.

Det ble også kommentert at etikk skal implementeres i emner, og at man her kan få inn dommer som omhandler dette. Det samme gjelder for likebehandlingsperspektivet.

Menneskerettighetsfaget og plasseringen av dette har vært et tema. Dette er en prosess som vil ta tid, og den nye ordningen kan innføres nå med det forbeholdet at det kan komme andre endringer på et senere tidspunkt.

**Vedtak:**

Arbeidsgruppens forslag til endringer vedtas. Tidspunkt for innfasing blir avgjort etter nærmere utredning.

**SAK  
5**

**Vedtaks sak: Forbud mot bruk av klokker under eksamen**

JSU hadde motforestillinger mot vedtaket og argumenterte med at de var usikre på om et slikt forbud var lovstridig.

Administrasjonen argumenterte med at et slikt forbud ikke kan anses som lovstridig, at den nåværende regelen ikke er mulig å håndheve og at den dermed ikke har en hensikt. Flere andre læresteder har opprettet det samme forbudet, og hensynet til å forhindre fusk må veie tyngst.

Resten av PMR kunne ikke se at forbudet var lovstridig, og stilte seg bak vedtaksforslaget med den forutsetningen at det henges opp klokker i alle eksamenslokaler.

Saken ble vedtatt med åtte mot to stemmer.

Ardem og Baardseth stemte mot.

Hjelmeng, Bjørnebye, Eriksen, Ørstavik, Boucht, Ikdahl og Ulleberg stemte for.

**Vedtak:**

Det vil ikke være tillatt å medbringe armbåndsur eller andre klokker til eksamen fra og med våren 2016.

Hjelpemiddelreglementet må oppdateres deretter.

**SAK  
6**      **Diskusjonssak: Periodisk emneevaluering for 2. studieår og ekstern vurdering for PIL-programmet**

LLM-ansvarlig var ikke tilstede, og diskusjonen av PIL-programmet ble derfor utsatt til neste møte.

Studieårsansvarlig for 2. studieår presenterte evalueringen av studieåret. Han kommenterte at det var nyttig å ha både spørreundersøkelsen og tilsynssensors rapport sammen i vurderingen.

Tilsynssensor har i rapporten kommentert at det er uheldig at menneskerettighetsfaget er skilt ut fra statsretten da det er sterk sammenheng mellom fagene, særlig etter revisjonen av Grunnloven. Det at de er på ulike studieår gjør det vanskelig for studentene å vite hvordan de skal lese faget. Menneskerettigheter er også kun anbefalte forkunnskaper. Det ble også stilt spørsmål ved om man burde gjøre noe med plasseringen av exfax.

Mange forskjellige fag på kort tid gjør det utfordrende å lese, spesielt er det en krevende oppstart av JUS2111.

I evalueringen er det ikke foreslått tiltak for å løse utfordringene, men de er beskrevet. Først må det være enighet om hva som er problematisk, og det ble stilt spørsmål ved om man burde nedsette en arbeidsgruppe.

Studiedekanen foreslo at studieårsansvarlig for 1. og 2. studieår går sammen for å kartlegge muligheter for studieårene. Faglærerne i Menneskerettigheter involveres i dette arbeidet så tidlig som mulig, og mulige endringer kartlegges så fort det lar seg gjøre.

Flertallet av studentene er fornøyde med det obligatoriske opplegget, men det er et stort sprik mellom studentene. Flere er misfornøyde med PBL. Dette kan være fordi det er mange eksterne og uerfarne lærere som holder disse.

Det er et mål å gjøre studentene i stand til å skrive semesteroppgave, og i stand til å presentere denne. Dette diskuteres i disse dager med



administrasjonen og faglærere, og kommer som sak til PMR i forbindelse med alternative vurderingsformer.

I JUS2211 melder svært mange studenter at de er fornøyde med egen studieinnsats, men kun 30-40 % melder at de har levert mer enn halvparten av kurs- og fakultetsoppgavene. Dette er noe fakultetet bør holde øye med.

JSU kommenterte at mange studenter oppfatter statsretten og litteratursituasjonen vanskelig fordi den ikke gjenspeiler rettstilstanden slik den er. Dersom man ikke leser underlagsmaterialet blir det utfordrende fordi statsretten er et vanskelig, sammensatt bilde.

Under diskusjonen ble det foreslått at integrering av etikk og likebehandlingsprinsipp i fagene kan bli en del av vurderingen i de periodiske emneevalueringene.

PMR kom med en oppfordring til JSU om å få svarprosenten opp.

**SAK  
7**

**Diskusjonssak/orienteringssak: Hjemmeeksamen i emnet Rettshistorie på 3. studieår**

Marius Fuglum orienterte om saken.

Marit Halvorsen informerte om prosessen de har hatt i fagmiljøet. De har fått inn nye ansatte i rettshistorie, og bemanning har økt med 300 %. De har hatt drøftinger med Bergen, som har mye erfaring med hjemmeeksamen. Fire dager hjemmeeksamen er for lenge, og det foreslås derfor at eksamensperioden går over to og en halv dag. Siden ordgrensen er foreslått redusert fra 4000 til 3000 ord, og perioden for hjemmeeksamen er kortet ned, må dette vedtas av dekanen.

Det er ønskelig at undervisningen skal bli en forberedelse til akademisk skriving. Hjemmeeksamen skal behandles som en skriveøvelse. Her er det viktig å koordinere med skrive trening studentene vil få på 2. studieår når alternative vurderingsformer innføres på studieåret.

Det legges ikke opp til utsatt eksamen, men at studentene ved frafall kan gjennomføre eksamen neste semester, slik som for de resterende eksamenene på studieårene. Formålet er å gjennomføre hjemmeeksamen innenfor de samme rammene som studentene forholder seg til ved annen

eksamensgjennomføring. Ansvarlig faglærer foreslo å sette opp en frist for studentene til å gjennomføre hjemmeeksamen i Rettshistorie, men dette dekkes hovedsakelig av forkunnskapskravene for 4. studieår.

Eksamensoppgaven skal være av en slik art at den kan løses ved kun å benytte læreboken og tilleggsheftet.

JSU meldte at de ikke ønsker at gjentak av eksamen i emnet skal gå på gjentakskvoten. De ønsker å holde emnet utenfor kvoten slik det er ved eksamen i exphil og exfac. Til dette ble det kommentert at fakultetet har et mål om å få ned karakterpresset, og at å innta emnet i kvoten kan bidra til å avhjelpe dette.

Det var enighet om å gjennomføre overgangsordning høsten 2016.

**SAK****8****Orienteringssaker:**

Studiedekanen orienterte om forslagene til nye emner.

Rettsspsykologi treffer ikke like bra som perspektivfag som de tre eksisterende semiobligatoriske emnene. Det må derfor vurderes om emnet bør opprettes som valgfag på masternivå i stedet.

JSU orienterte om at forslaget har bakgrunn i et studentinitiativ, og kommenterte at innvendingene kan rettes mot noen av de andre semiobligatoriske emnene. De støtter forslaget.

Under orienteringen ble det uttrykt skepsis til at emnet skal finansieres gjennom lærernes timeregnskap da dette innebærer at ressurser vil bli fjernet fra undervisningen i obligatoriske emner.

Det ble også kommentert at det er vanskelig å behandle slike saker uten at studieårsansvarlige har vært med i vurderingen av behov, forventet antall studenter som kommer til å ta faget og ressursbruk. Ansvarlig faglærer bør ha en klar formening om dette før sak fremlegges. Det bør også komme frem hvilket bidrag faglærere har kapasitet til i obligatoriske emner etter å ha bidratt i valgemner. I det fremlagte forslaget er det også satt opp personer til å undervise som ikke har undervisningsplikt.

Det er vanskelig å vurdere ressurs hensynet når man får én og én sak til vurdering. Det er også svært vanskelig å få til kollisjonsfri undervisning med flere semiobligatoriske fag. Det er behov for en helhetlig vurdering av alle

valgfagene. Det ble foreslått at man åpner for ett møte i året, evt ett møte per semester, hvor det er mulig å fremme nye valgfag, og hvor det vurderes opp mot hele porteføljen. Det er viktig å kunne innta fag der samfunnsutviklingen tilsier et behov, men det må også være mulig å ta ut fag.

Studieårsansvarlig for 5. studieår foreslo at det opprettes valgfag med en tidsbegrensning på fem år hvor forslag må fremstilles på nytt etter femårsperioden.

Bruk av forskningstid som undervisningstid ble nevnt i forhold til saken. Det er utfordrende at undervisningsplikten ikke blir større når det faglige tilbudet stadig øker. Studiedekanen informerte i den forbindelse om at dekanatet skal se nærmere på godskrivingsreglene .

I forhold til det foreslåtte emnet Forhandlinger er dette lagt opp annerledes enn andre valgemner, med en annen undervisningsform og et annet fokus. Dette er et veldig godt initiativ, men må sees nærmere på siden det er et tilbud til få studenter, og det reiser ressurspørsmål; Det er blant annet utfordringer knyttet til obligatoriske elementer i et valgemne.

Faget må sees i sammenheng med arbeidet som nå skal gjennomføres med prosedyrekonkurranser. Behandlingen av forslaget bør derfor utsettes til arbeidsgruppen har kommet med sin innstilling.

**SAK  
9**

**Saker tatt på fullmakt:**

- [Godkjent endring i hjelpemiddelreglementet for emnet JUR1630/JUS5630 Privacy and Data Protection.](#)
- Godkjent ny ansvarlig faglærer i emnet ENGSEMJ engelsk for jurster. Ny ansvarlig faglærer er Malcolm Langford.
- Godkjent ny ansvarlig faglærer i emnene JUS5980 Skatterett og JUS5981/JUR1981 Skatterett I, grunnleggende skatterett. Ny ansvarlig faglærer er Arvid Aage Skaar.
- [Godkjent endring i litteratur for emnet JUOFF1410.](#)
- Godkjent endring i litteratur for emnet JUR1430 Petroleumskontrakter.

**Eventuelt**

<b>SAK 10</b>	Ingen saker.

---

Publisert 4. apr. 2016 16:12 - Sist endret 5. apr. 2016 14:06

## Mal for opprettelse av nye emner ved Det juridiske fakultet

### For saksforberedning og fremlegg til programråd/vedtaksorgan

Emnenavn:

#### Behov, økonomi og ressurser.

<b>Begrunnelse for opprettelse av emnet</b>	
Tekst adresseres til PMR	
<p>Jeg har hatt fagansvaret for JUS5701 Internasjonale menneskerettigheter i om lag et år. Det var i mange år ikke tilbud om undervisning i dette faget, men de to siste årene (H2014 og H2015) har studentene hatt tilbud om undervisning. Det er imidlertid et fag med relativt få studenter. Det er flere studenter som har ytret ønske til meg om at faget også gjøres tilgjengelig på BA-nivå. Dette vil også gjøre det mulig for studenter utenfor Det juridiske fakultet å ta faget. I den obligatoriske undervisningen på 1. avdeling annet semester (JUS1211 - Privatrett II), har studentene kun 4 studiepoeng med undervisning i menneskerettigheter. Menneskerettighetene har stor betydning i norsk rett, og det er også viktig at personer med annen fagbakgrunn har mulighet til å sette seg inn i menneskerettslige problemstillinger. Etter min oppfatning har Det juridiske fakultet et særlig ansvar i forhold til dette. Dersom valgemnet i menneskerettigheter åpnes opp også for studenter på BA-nivå, vil fakultetet bidra til opprettholdelsen og videreutvikling av dette viktige faget.</p> <p>Jeg ønsker at emnet skal hete «Menneskerettigheter», slik at nasjonalt forankrete menneskerettigheter - som vi ser på i undervisningen - også inkluderes i fagets navn, ikke bare de internasjonale. På skjemaet for endringer i litteratur, læringskrav m.m. har jeg i tråd med dette foreslått at JUS5701 skifter navn fra «Internasjonale menneskerettigheter» til «Menneskerettigheter».</p>	
<b>Kostnadsberegning</b>	
PMR sekretær fyller ut dette	
<b>Som andre valgemner på BA-nivå</b>	
<b>Ressurser</b>	
- Finansiering av emnet	
- Instituttilknytning	Norsk senter for menneskerettigheter
- Faglig ansvarlig	Vibeke Blaker Strand
- Faglærere	Ingunn Ikdahl, Benedikte Moltumyr Høgberg, Kjetil Larsen og Mads Andenæs.
- Administrativt ansvarlig	
- Programtilknytning	

## Emnets innhold

<p><b>Innhold</b></p> <p>Beskriv emnets faglige innhold, en kort presentasjon av innhold i emnet med fokus på faglige temaer. Teksten inngår på emnesiden og skal være statisk informasjon, dvs. ikke gjenstand for jevnlig revisjon.</p>	
<p>Hovedtemaet i faget er menneskerettighetenes rettslige betydning, med særlig fokus på deres betydning i Norge. Individens menneskerettighetsvern settes i sentrum. Faget tar utgangspunkt i menneskerettighetene slik de er forankret i norsk lovgivning, herunder i Grunnloven, og i internasjonale menneskerettighetskonvensjoner som Norge er part til.</p>	
<p><b>Hva lærer du?</b></p> <p>Skriv 1-2 setninger (spisset i forhold til læringsutbyttet). Det skal i forhold til forrige punkt; "Innhold", være fokus på sluttprodukt, kompetansemål/ konkrete ferdigheter. Eks: «Emnet skal gi studentene en grunnleggende forståelse av begreper, problemstillinger og arbeidsmetoder innen[...]. Etter emnet skal studenten[...]» Teksten inngår på emnesiden og skal være statisk informasjon, dvs. ikke gjenstand for jevnlig revisjon.</p>	
<p>Emnet gir studentene en grunnleggende forståelse for menneskerettighetenes rettslige betydning, med særlig fokus på deres betydning i Norge. Du finner læringskrav og litteraturliste på emnets semesterside.</p>	
<p><b>Læringskrav</b></p> <p>Læringskravene fremgår på emnets semesterside og har klar sammenheng med litteraturlisten. Læringskravene skal deles inn i kvalifikasjonsrammeverkets tre kategorier. For å beskrive kunnskaper kan man for eksempel bruke formuleringer som 'kjenne til.', 'forstå.'. For å beskrive ferdighetsmål kan man for eksempel bruke formuleringer som 'anvende', 'analysere', mm.: Generell kompetanse kan for eksempel være ikke-fagspesifikke kunnskaper, ikke-fagspesifikke (overførbare) ferdigheter, eller holdninger. Læringskravene bør ellers være korte og konsise, og bør settes opp som en punktliste.</p>	
<p><i>Kunnskap</i></p>	<p>Studenten skal ha:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• God kunnskap om hvordan menneskerettighetene er formalisert i norsk rett i dag.</li> <li>• Kunnskap om diskusjonene knyttet til legitimiteten til nasjonale og internasjonale håndhevingsorganer når det gjelder å fastlegge rettigheters innhold gjennom tolkning, og på hvilke måter disse diskusjonene påvirker politikkutformingene på menneskerettighetsområdet i Norge.</li> <li>• Kunnskap om sammenhengen mellom nasjonal og internasjonal håndhevingspraksis på menneskerettighetsområdet og nasjonal lovgivers spillerom, herunder spørsmålet om hvordan menneskerettigheter verner et mindretall mot flertallets avgjørelser.</li> <li>• Kunnskap om sentrale materielle problemstillinger.</li> <li>• Kunnskap om hvordan ulike institusjoner i Norge bidrar til å oppfylle menneskerettslige forpliktelser til</li> </ul>

	å sikre at rettigheter blir reelle.
<i>Ferdigheter</i>	<p>Studenten skal kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Identifisere relevante problemstillinger innenfor fagområdet.</li> <li>• Opparbeide seg evne til å forstå betydningen menneskerettigheter har i møte med ulike typer problemstillinger i en norsk kontekst.</li> <li>• Kunne forstå begreper og betydningen av ulike rettskildefaktorer som både er forankret nasjonalt og internasjonalt.</li> <li>• Kunne foreta en kritisk vurdering av problemstillinger og drøftelser av faglige spørsmål innenfor fagområdet.</li> </ul>
<i>Generell kompetanse</i>	<p>Studenten skal kunne:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ha et fundament for å kunne arbeide med konkrete menneskerettslige problemstillinger.</li> <li>• Ha et grunnlag for å kunne delta i samfunnsdebatten om viktige spørsmål knyttet til menneskerettigheter, herunder kommunisere betydningen av menneskerettigheter i en norsk kontekst.</li> </ul>
<b>Litteraturliste</b>	
For emner som inngår i MiR programmet er sidetallsnormen 40 s. pr stp ved ba-nivå, 50-60 s. pr stp ved ma-nivå. For samfunnsvitenskapelige emner som f.eks HUMR-emner gjelder maks 80 s. pr stp.	
<i>Innføringslitteratur</i>	<p>Andenæs, Mads: "Menneskerettene" §§ 12-13 i Knophs Oversikt over Norges rett, 14 utg. ved Kåre Lilleholt, Universitetsforlaget 2014, s. 61-71.</p> <p>Andenæs, Mads og Bjørge, Eirik: Menneskerettene og oss. Oslo, Universitetsforlaget 2012</p> <p>Blaker Strand, Vibeke, og Larsen, Kjetil Mujezinović: Menneskerettigheter i et nøtteskall. Oslo, Gyldendal 2015</p> <p>Høstmælingen, Njål: Hva er menneskerettigheter, Oslo, 2005</p>
<i>Hovedlitteratur</i>	<p><b>Menneskerettigheters stilling i norsk rett og tolking av menneskerettigheter i Norge:</b></p> <p>Baarsen, Arnfinn, «De nordiske høyesterettene som konstitusjonsdomstoler: Noen nyere utviklingslinjer i Norges Høyesterett», Foredrag på Nordisk høyesterettsdommerseminar, Stockholm 23. og 24. mars</p>

2015 (25 s.)

Blaker Strand, Vibeke, og Larsen, Kjetil Mujezinović: *Menneskerettigheter i et nøtteskall*. Oslo, Gyldendal 2015 s. 20-34, 63-107, s. 218-227 (70 sider)

Blaker Strand, Vibeke: "Norway's Ratification of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities: Highlighting Current Discourses in the Field of Human Rights in Norway" i *Nordic Journal of Human Rights*, Vol. 32, No. 1 (2014) s. 75-83 (9 sider)

Blaker Strand, Vibeke: "På vei bort fra menneskerettslovens system? Om forutberegnelighetshensynets gjennomslagskraft." s. 218-228 i *Kritisk Juss* nr. 3 2010. (10 sider)

Føllesdal, Andreas: «Del av problemet, og del av løsningen: Den europeiske menneskerettighetsdomstolen og demokratisk selvstyre» i Harald Baldersheim og Øyvind Østerud (red.) «Det norske demokratiet i det 21. århundre» Fagbokforlaget 2014, s. 80-91 (12 s.)

NOU 2003:19 Makt og demokrati s. 74-87 – Særuttalelse fra utvalgsmedlem Hege Skjeie (14 s.)

Thorsnes, Ingrid Egeland: "Klageordning til FNs barnekonvensjon – nei takk?" i *Kritisk Juss* 2014 (9 s.)

Ulfstein, Geir: "Den rettslige betydningen av avgjørelser fra menneskerettslige konvensjonsorganer" s. 552-570 i *Lov og Rett* Vol 51, Nr. 9, 2012 (19 s.)

Østerud, Øyvind, Engelstad, Fredrik og Selle, Per: Tekst fra «Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen», Oslo, 2003. s. 116 – 126 (11 s.)

**Statens plikter i forbindelse med implementering av internasjonale menneskerettigheter:**

Boerefijn, Ineke: "International Human Rights in National Law" s. 631-656 Catarina Krause og Martin Scheinin (red.) "International Protection of Human Rights: A textbook" Åbo Akademi University Institute for Human Rights 2012 (26 s.)



Dokument 16 (2014-2015) Rapport til Stortingets presidentskap fra arbeidsgruppen som har utarbeidet forslag til lov og instruks om nasjonal institusjon for menneskerettigheter s. 5-41 (37 s.)

**Enkeltspørsmål:**

*Innvandringsfeltet, saker som involverer barnets beste:*

Sandberg, Kirsten: "The role of national courts in promoting children's rights: The case of Norway." i *The International Journal of Children's Rights* Vol. 22, No. 1 (2014) s. 1-20 (20 s.)

Havre Meidell, Merete: "Brutte bånd ved utvisning av foreldre – rettferdig for hvem?" s. 169-185 i Beatrice Halsaa og Anne Hellum (red.) "Rettferdighet", Universitetsforlaget 2010 (17 s.)

Blaker Strand, Vibeke: "Ikke kun en Grunnlov på papiret – Barns menneskerettigheter er styrket" i *Morgenbladet* 2015 (3 s.)

*Religionsfrihet og foreldre retten i forbindelse med utdanning:*

Evans, Carolyn: "Towards a Theory of Freedom of Religion or Belief" og "Historical Background" kap. 2 og 3 s. 18-50 i *Freedom of religion under the European Convention on Human Rights* Oxford University Press 2001. (33 s)

*Ytringsfrihet:*

Barendt, Eric: "Why Protect Freedom of Speech?" kap. 1 s. 1-39 "Freedom of Speech" Oxford University Press 2007 (39 s.)

*Frihetsberøvelse i Norge:*

Prop. 56 S (2012-2013) «Samtykke til ratifikasjon av valgfri protokoll av 18. desember 2002 til FN-konvensjonen av 10. desember 1984 mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.» s. 5-29 (t.o.m. pkt. 6.2.7) og s. 38-40 (f.o.m. pkt. 6.4.5). (28 s.)

	<p><u>ØSK-rettigheter:</u></p> <p>Fredman, Sandra: "The Structure of Positive Duties" kap. 3 s. 65-91 I "Human Rights Transformed. Positive Rights and Positive Duties" Oxford University Press 2008 (27 s.)</p> <p>Ikdahl, Ingunn: "Myndighetene lar dem fryse" Debattinnlegg i Aftenposten Aften 11.2.2009 (1 s.)</p>
Tillegglitteratur	<p>Andenæs, Mads, Andreas Motzfeldt Kravik og Eirik Bjørge, «Høyesterett og EMD: samspill, subsidiaritet og skjønnsmargin» i Lov og rett 2015 nr. 5 s. 261-278 (18 sider)</p> <p>Andenæs, Mads, Andreas Motzfeldt Kravik og Eirik Bjørge, «Menneskerettsspørsmål for Høyesterett som EMD ikke har tatt stilling til» i Lov og rett 2015 nr. 6 side 323-343 (21 sider)</p> <p>Blaker Strand, Vibeke, og Larsen, Kjetil Mujezinović: "The Role of the European Convention on Human Rights in the Norwegian Legal Order", under publisering i Stefan Lorenzmeier og Vasilka Sancin (red.) "Contemporary Issues of Human Rights Protection in International and National Settings", Nomos Publishers og Hart Publishers 2015 (15 s.)</p> <p>Ketscher, Kirsten: «Ejendomsret til sociale udelser. Retrospektivt gensyn med Borthen og Thunheim i lyset af EMK Tp 1 art. 1 med inddragelse af Lindheim (Tomtefestesaken)» s. 315-330 i Ketscher, Lilleholt, Smith og Syse (red.) "Velferd og rettferd. Festskrift til Asbjørn Kjøenstad 70 år" Gyldendal Juridisk 2013 (16 s.)</p> <p>Kierulf, Anine: «Innenfra Og Utenfra - Grunnloven Og Menneskerettighetene» i Eirik Holmøyvik (red.) «Tolkingar av Grunnlova. Om forfatningsutviklinga 1814-2014" Pax 2013 (31 s.)</p>
Tillatte hjelpemidler til eksamen	

## Om emnet

Generelle fakta om emnet		
Emnekode i FS (fylles inn etter eventuelt vedtak om opprettelse)	JUR1701	
Emnenavn – bokmål	Menneskerettigheter	
Emnenavn – nynorsk		
Emnenavn – engelsk		
Antall studiepoeng	10	
Eksamenssemester (sett kryss)	Høstsemesteret	<input checked="" type="checkbox"/>
	Vårsemesteret	<input type="checkbox"/>
Undervisningssemester (sett kryss)	Høstsemesteret	<input checked="" type="checkbox"/>
	Vårsemesteret	<input type="checkbox"/>
Studienivå (sett kryss)	BA (Bachelor)	<input checked="" type="checkbox"/>
	MA (Master)	<input type="checkbox"/>
Hvis emnet inngår i en profil/emnegruppe, oppgi hvilken.		
Opptak og adgang		
Hvordan oppnås studierett til emnet? Studieprogram, evt andre opptak.		
Har emnet obligatorisk undervisning?	Nei	
Forkunnskaper		
Obligatoriske	Ingen obligatoriske forkunnskaper utover generell studiekompetanse.	
Anbefalte	Undervisning og pensum er utarbeidet for emnet på masternivå. Imidlertid er læringskrav på dette emnet justert for studenter på bachelornivå.	
Faglig overlapp med andre emner		
List opp emner og angi overlapp i studiepoeng <2/3 overlapp = fullt overlapp Mellom 2/3 og 1/3 overlapp = halvt overlapp >1/3 overlapp = ingen overlapp	Emne	Studiepoeng
	JUS5701	Full overlapp

<b>Undervisning</b>			
<b>Undervisningsformer</b>	<b>Sett kryss</b>	<b>Antall timer</b>	
- Forelesninger	<input checked="" type="checkbox"/> x	20	
- Kurs/Seminar	<input type="checkbox"/>		
- Frivillige kurs-/fak.oppgaver	<input type="checkbox"/>		
- PBL-undervisning	<input type="checkbox"/>		
- Basisgrupper	<input type="checkbox"/>		
-Veiledning	<input type="checkbox"/>		
Beskriv eventuelle obligatoriske arbeidskrav eller undervisning			
<b>Eksamen</b>			
Eksamensform	Skriftlig skoleeksamen		
Eksamenstid	4 timer		
Karakterregel (sett kryss)	A-F (bokstavkarakter)	<input type="checkbox"/>	X
	Bestått/Ikke bestått	<input type="checkbox"/>	
Gis det utsatt eksamen? (sett kryss)	Ja	<input type="checkbox"/>	X
	Nei	<input type="checkbox"/>	
Inngår emnet i kvoteordning for gjentak av bestått eksamen? Gjelder emner som kan inngå i graden Master i rettsvitenskap	Ja		
<b>Språk i undervisning, litteratur og eksamen</b>			
	<b>Norsk</b>	<b>Engelsk</b>	
- Undervisning	<input type="checkbox"/> X	<input type="checkbox"/>	
- Litteratur (pensum)	<input type="checkbox"/> X	<input type="checkbox"/> X	
- Eksamensoppgave	<input type="checkbox"/> X	<input type="checkbox"/>	
- Eksamensbesvarelse	<input type="checkbox"/> X	<input type="checkbox"/>	

Til PMR

Dato: 06.04.2016

Saksbehandler:

Randi Saunes

Deres ref.:

Vår ref.:

## Endring i emnet JUS3211

### Tidligere vedtak i saken:

Sak om nye vurderingsformer; Diskusjonssak i PMR 12.05.15, diskusjonssak i PMR 13.10.15, vedtak i PMR 10.11.15, dekanvedtak 02.12.15. Sak om endringer av JUS3211: Diskusjonssak i PMR 15.03.16.

### Saken gjelder:

Fakultetet har fattet følgende vedtak for emnet JUS3211:

Retts historie skilles ut fra emnet JUS3211 som et eget emne på 8 studiepoeng. Eksamen i retts historie avholdes i begynnelsen av semesteret som hjemmeeksamen over 4 dager med en ordgrense på 4000 ord. Den øvrige delen av JUS3211 (12 studiepoeng) videreføres med skoleeksamen på 6 timer. Den nye ordningen gjelder fra og med høst 2016.

Fakultetet bes vurdere muligheten for å benytte én sensor (dette vedtaket gjelder for hele saken om nye vurderingsformer).

Etter vedtak i desember 2015 har fagmiljøet i retts historie vært involvert i det videre arbeidet og studieårsansvarlig for 3. studieår har i samarbeid med administrasjonen og JSU arbeidet med å utforme en helhetlig løsning for hele emnet JUS3211 som nå deles opp i to emner.

I møte i mars 2016 ble den skisserte løsningen lagt frem for PMR til diskusjon, og da var også Marit Halvorsen til stede. I det videre arbeidet er det også foreslått noen justeringer fra det opprinnelige vedtaket, som nå legges frem i det forelagte forslaget til vedtak.

I PMR møte 14.3.16 ble PMR orientert om den foreslåtte gjennomføringen av hjemmeeksamen i Retts historie. Fagansvarlig Marit Halvorsen foreslo i møtet at lengden på hjemmeeksamen skulle reduseres til 2.5 dager og ordgrensen reduseres til 3000 ord. Det ble foreslått at utlevering av oppgaven skulle skje onsdag formiddag med innlevering fredag ettermiddag klokken 16. Dette er



### Eksamensseksjonen

Postadr.: Postboks 6706 St. Olavs plass,  
0130 Oslo

Kontoradr.: Urbygningen, Karl Johans gate  
47, 0162 Oslo

Telefon: 22 85 95 00  
Telefaks: 22 85 96 58  
postmottak@jus.uio.no  
www.jus.uio.no  
Org.nr.: 971 035 854

tilsvarende modellen de har på Det juridiske fakultet ved UiB der hjemmeeksamen går over to dager med samme ordgrense.

Forslaget kom etter at fagmiljøet i rettshistorie hadde vært i samtaler med miljøet ved UiB. En kortere skriveperiode med kortere ordgrense vil gi studentene trening i å skrive kort og presist, samtidig som læringsutbyttet ikke vil bli redusert.

I etterkant av møtet har administrasjonen sett nærmere på de praktiske utfordringene med gjennomføring slik det ble foreslått. Viktige forutsetninger ved innlevering er at dette skjer i åpningstidene til Infosenteret, og at det gis mulighet for utsatt innlevering for studenter med særskilt behov for tilrettelegging. Dette vil bli vanskelig med innlevering fredag kl 16. Samtidig med hjemmeeksamen foregår det også undervisning på BA-emner som studentene skal ta samme semester. En så kort innleveringsfrist kan føre til at mange ikke får deltatt på denne undervisningen, eller at deltagelse på undervisning vil kunne gå utover arbeidet med hjemmeeksamen.

Det er derfor fremmet et nytt forslag om at hjemmeeksamen går over tre dager, med utlevering av oppgaven dag 1 klokken 10.00, og innlevering dag 4 klokken 10.00. Studentene vil da ha totalt 3 døgn på å skrive hjemmeeksamen. Det er da tatt høyde for at studentene skal kunne få deltatt på undervisning på valgemner i perioden de jobber med hjemmeeksamen. Med innlevering tidlig på dag 4 vil det også være enklere å tilpasse utsatt innleveringsfrist for studenter med tilrettelegging. Ordgrensen settes til 3000 ord. Forslaget har fått støtte av fagansvarlig for Rettshistorie Marit Halvorsen.

Det opprinnelige vedtaket berørte ikke forholdet til kvoten på maks 4 gjentak av eksamener i studiet. Administrasjonen har derfor arbeidet ut fra at kvoten ikke skal økes selv om endringen innebærer at antallet eksamener på vitnemålet øker med en. Dette har blitt diskutert av PMR på møte 15. mars 2016 og JSU har blitt særlig gjort oppmerksom på dette i god tid før møtet 15. mars 2016. Begrunnelsen for å ha en maksimumskvote for gjentak av eksamener er hovedsakelig å begrense karakterpresset blant studentene. En økning med en eksamen på vitnemålet vil ikke vesentlig forskyve balansen mellom de 4 gjentakene og antall eksamener. Dersom ulike fag og eksamener stadig tas ut av kvoten vil det bidra til å undergrave formålet å begrense karakterpresset. Det foreslås derfor at JUS3220 og JUS3212 kan gjentas uavhengig av hverandre, men at gjentak(ene) teller på gjentakskvoten. Imidlertid må begge emner gjentas dersom disse gjelder gjentak av bestått JUS3211.

### **Forslag til vedtak:**

Høst 2016 tilbys både ny og gammel ordning i faget JUS3211. Dette innebærer følgende:

Eksamen i JUS3211 (gammel ordning) avholdes siste gang høst 2016. Samme semester innføres ny ordning med hjemmeeksamen i JUS3212 Formuerett II og JUS3220 Rettshistorie.

Hjemmeeksamen i Rettshistorie (JUS3220) går over 3 hele dager (døgn), med ordgrense på 3000 ord. For skoleeksamen i JUS3212 videreføres skoleeksamen på 6 timer.

JUS3220 og/eller JUS3212 kan studentene fra våren 2017 ta opp igjen uavhengig av hverandre, og hver av dem vil telle som ett gjentak på den samlede gjentakskvoten. Den samlede kvoten (4) økes ikke. Dette gjelder ikke studenter som gjentar bestått eksamen i JUS3211.

For gjentak av bestått JUS3211 er det et vilkår at både JUS3212 og JUS3220 gjentas. De to emnene vil samlet telle som *ett* gjentak på kvoten av JUS3211.

## Mal for opprettelse av nye emner ved Det juridiske fakultet

For saksforberedning og fremlegg til programråd/vedtaksorgan

Emnenavn: JUS3212 – Formuerett II

### Behov, økonomi og ressurser.

<b>Begrunnelse for opprettelse av emnet</b>	
Tekst adresseres til PMR	
<b>Endring i forbindelse med ny vurderingsform og utskillelse av Rettshistorie fra JUS3211. Endringen er så stor at JUS3211 også må bytte emnekode</b>	
<b>Kostnadsberegning</b>	
PMR sekretær fyller ut dette	
Kostnadsendring som følge av endring i vurderingsform. Denne fastsettes av dekanen.	
<b>Ressurser</b>	
- <i>Finansiering av emnet</i>	Videreføring fra JUS3211
- <i>Instituttilknytning</i>	Videreføring fra JUS3211
- <i>Faglig ansvarlig</i>	Videreføring fra JUS3211
- <i>Faglærere</i>	Videreføring fra JUS3211
- <i>Administrativt ansvarlig</i>	Videreføring fra JUS3211
- <i>Programtilknytning</i>	Videreføring fra JUS3211



## Emnets innhold

<b>Innhold</b>
<p>Formuerett II består av fagområdene dynamisk tingsrett og selskapsrett.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Dynamisk tingsrett (6sp)</li> <li>- Selskapsrett (6 sp)</li> </ul>
<b>Hva lærer du?</b>
<p>Læringsmålene for emner i rettsstudiet omfatter obligatoriske og anbefalte forkunnskapskrav for det aktuelle emnet.</p> <p>Læringsmålene for Formuerett II er erverv av kunnskap om temaene i dynamisk tingsrett, selskapsrett og rettshistorie som inngår i emnet (les mer om fagområdene via lenkene nedenfor), herunder kunnskap om fagenes særlige metode- eller rettskildespørsmål. Kunnskapskravet innenfor dynamisk tingsrett og selskapsrett gjelder først og fremst norsk rett, men også enkelte temaer knyttet til fremmed rett og enkelte internasjonale problemstillinger omfattes. Dette gjelder særlig i selskapsretten. Innenfor rettshistorie er kunnskapskravet ikke spesielt knyttet til norske forhold. Kunnskapskravet innenfor dynamisk tingsrett og selskapsrett omfatter kjennskap til faglig uenighet om og nye synspunkter på rettslige spørsmål.</p> <p>Kunnskapen innenfor Formuerett II erverves gjennom undervisning i større og mindre grupper, lesing av anbefalt litteratur og studier av de rettskilder som det pekes på i undervisning og litteratur. På grunnlag av den kunnskapen som er ervervet om temaer og metode, utvikles ferdigheter til muntlig og skriftlig diskusjon, løsning og presentasjon av teoretiske og praktiske problemstillinger innenfor emnet, samt til kritisk syn på rettsstoff og faglige synspunkter i litteraturen.</p> <p>Gjennomføring av emnet vil resultere i generell kompetanse i form av evne til skriftlig og muntlig presentasjon og formidling samt evne til diskusjon og løsning av problemer innenfor rammen av saklighet og med nødvendig etisk forankring.</p>
<b>Læringskrav</b>
<h3>Dynamisk tingsrett</h3>
<p>Fagområdet "Dynamisk tingsrett" inngår fra og med Høst 2013 i emnet JUS3211 Formuerett II.</p>
<b>Hva lærer du?</b>
<p>Det kreves god forståelse av:</p>
<ul style="list-style-type: none"> <li>Reglene om løsning av rettighetskollisjoner, herunder legitimasjonsreglene i gjeldsbrevloven.</li> <li>Reglene om tinglysning og annen rettighetsregistrering, herunder registreringens betydning.</li> <li>Reglene om opptrinnsrett, opplåning av pantobligasjoner og prioritetsvikelser.</li> </ul>
Det kreves kjennskap til:
<ul style="list-style-type: none"> <li>Hva en panterett er og de viktigste formene for pant</li> <li>Hva en konkurs innebærer</li> </ul>

Se semestersiden for pensum/litteraturlister.

## Beskrivelse av fagområdet

I dynamisk tingsrett behandles reglene om forholdet mellom konkurrerende rettighetshavere. Faget angår altså såkalte tredjepersonskonflikter. Dette er typisk konflikter der en part i en kontrakt er i et konkurranseforhold til andre omsetningsserververe eller til kontraktsmotpartens kreditorer som ønsker å gjøre beslag i kontraktgjensstanden gjennom utleggspant eller konkurs. Til faget hører også regler for tilsvarende konflikter der rettsposisjonen er etablert på annet grunnlag enn ved kontrakt, særlig ved utleggspant (tvangspant).

## Selskapsrett

Fagområdet "Selskapsrett" inngår i emnet JUS3211 Formuerett II.

### Hva lærer du?

Det kreves **god forståelse** av grunnleggende selskapsrettslige prinsipper og av ansvarlige selskapers, aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers rettsforhold, og dessuten kjennskap til SE-selskaper, og norsk filial av utenlandsk foretak (NUF). Innenfor denne rammen omfatter læringskravene:

Selskapsrettens rettskilder – aksjeloven, allmennaksjeloven, selskapsloven og Høyesteretts praksis, samt relevante EU-direktiver, -forordninger og rettspraksis fra EU-domstolen.

Rettslige rammer for næringsvirksomhet i selskapsform (registreringslovgivingen, regnskaps- og revisjonslovgivingen, foretaksnavneloven, konkurranseloven, børs- og verdipapirhandellovgivingen og skattelovgivingen).

Selskapets formål og økonomiske funksjon.

Begrepene selskap, ansvarlig selskap, aksjeselskap, allmennaksjeselskap, kommandittselskap, indre selskap, og andre eier- og organisasjonsformer så som enkeltmannsforetak, tingsrettslig sameie, samvirkeleg, stiftelse og forening.

Ansvarlige selskapers, aksjeselskapers og allmennaksjeselskapers rettsforhold skal omfatte:

Selskapsdeltakerne og deres rettsstilling; stiftelse og registrering; selskapsavtalen i ansvarlig selskap og vedtekt og aksjonæravtale i aksjeselskap og allmennaksjeselskap; selskapsdeltakernes ansvar for selskapets forpliktelser; reglene om finansiering av virksomheten, om kapitalinnskudd, og om deltakernes rett til selskapsformuen (utdelinger); organisasjon og representasjon; eierskifte, konkurs, inntreden, uttreden og utelukking av selskapsdeltaker; mislighold og oppløsning og avvikling.

Se semestersiden for pensum.

## Beskrivelse av fagområdet

Selskapsretten handler om selskapene og deres rettsforhold. Det meste av økonomisk virksomhet i samfunnet drives gjennom selskaper i privat eller offentlig eie. Selskapsrettens sentrale formuerettslige fokus ligger på tre forhold: Forholdet mellom deltakerne, mellom deltakerne og selskapet, og mellom disse og kreditorene. I moderne selskapsrett legges det også vekt på forholdet mellom selskapet og andre interessenter som ansatte og lokalsamfunn og selskapets samfunnsansvar herunder miljøhensyn.

Selskapsretten omfatter både selskapets og selskapsdeltakernes interne forhold og forholdet mellom

selskapet, dets medkontrahenter og andre interessenter. Faget gir en generell og rettssammenlignende gjennomgang av allmennaksjeselskaper, aksjeselskaper og ansvarlige selskaper. Faget har nære tilknytningspunkter til de andre formuerettslige fagene i tredje studieår. Selskapsformene er karakterisert ved eiernes ulike former for ansvar for selskapets forpliktelser, og faget har tette bånd til obligasjonsrettens behandling av ulike heftelsesformer og reiser særlige spørsmål i tredjepersonvernet.

<i>Kunnskap</i>	
<i>Ferdigheter</i>	
<i>Generell kompetanse</i>	

### Litteraturliste

#### Litteratur

Dynamisk tingsrett:

Hovedlitteratur:

I

**Kåre Lilleholt (red.):** Knophs oversikt over Norges rett (14. utg, Oslo 2014) s. 277-304 (28 sider)

II

Enten:

**Kåre Lilleholt:** Allmenn formuerett (Oslo 2012) unntatt kap. 3,4 og 7 og avsnittet «Litt om ordbruken» (211 sider) [ORIA](#)

eller:

**Falkanger & Falkanger:** Tingsrett (7. utg, Oslo 2013) s.549-735 (186 sider) [ORIA](#)

III

Enten:

**Falkanger & Falkanger:** Tingsrett (7. utg, Oslo 2013) s. 757-795 og s. 801-807 (44 sider) [ORIA](#)

eller:

**Jens Edvin A. Skoghøy:** Panterett (3. utg Oslo 2014) s. 197-220 (24 sider).

Det kreves god forståelse av II og III, og forståelse av I.

## SELSKAPSRETT:

### Innføringslitteratur:

**Aarbakke, Magnus og Tore Fjørtoft:** § 76 Sammenslutningsrett, Knophs oversikt over Norges rett, 14. utg. 2014.

eller

**Woxholth, Geir:** Selskapsrett i et nøtteskall, 2. utg., Oslo 2014

### Hovedlitteratur:

**Woxholth, Geir:** Selskapsrett, Oslo 2012, 5 utg. 2014 (Unntatt del XIII: Omorganisering og del XIV: Konsernspørsmål)

og

**Sjåfjell, Beate:** Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet? *Jussens Venner* årgang 46, s. 309-324.

eller

**Andenæs, Mads Henry:** Selskapsrett. Oslo 2007 Unntatt kapittel 3, 18.7, 29.2, 29.4, 29.5 og 29.6 (Til sammen ca. 270 s)

og

**Sjåfjell, Beate:** Kan aksjeselskaper sette miljøet foran gevinstkravet? *Jussens Venner* årgang 46, s. 309-324.

### Tillegglitteratur:

**Anker-Sørensen, Linn og Beate Sjåfjell:** Vår europeiske selskapsrett, 2014. Elektronisk artikkel som vil bli oppdatert årlig (selskapsrettskiftet.no).

**Andenæs Mads:** EU Company Law and the Company Laws of Europe. International and comparative corporate law journal 2009 6(2), s.7-39.

**Moss, Giuditta Cordero:** Internasjonal privatrett på formuesrettens område, 2013, kapittel 6, s. 284- 320.

**Reiersen, Hedvig Bugge og Beate Sjåfjell:** NUF-kaoset i norsk rett – et bidrag til oppklaring, Tidsskrift for rettsvitenskap 2010, s. 423 – 462.

*Innføringslitteratur*

*Hovedlitteratur*

*Tillegglitteratur*

**Tillatte hjelpemidler til eksamen**

3.studieårssamlingen (4.utgave)



## Om emnet

Generelle fakta om emnet		
Emnekode i FS (fylles inn etter eventuelt vedtak om opprettelse)	JUS3212	
Emnenavn – bokmål	Formuerett II	
Emnenavn – nynorsk	Formuerett II	
Emnenavn – engelsk		
Antall studiepoeng		
Eksamenssemester (sett kryss)	Høstsemesteret	<input type="checkbox"/> x
	Vårsemesteret	<input type="checkbox"/> x
Undervisningssemester (sett kryss)	Høstsemesteret	<input type="checkbox"/> x
	Vårsemesteret	<input type="checkbox"/> x
Studienivå (sett kryss)	BA (Bachelor)	<input type="checkbox"/>
	MA (Master)	<input type="checkbox"/>
Hvis emnet inngår i en profil/emnegruppe, oppgi hvilken.		
Opptak og adgang		
Hvordan oppnås studierett til emnet? Studieprogram, evt andre opptak.	Studierett til Masterstudiet i rettsvitenskap	
Har emnet obligatorisk undervisning?	nei	
Forkunnskaper		
Obligatoriske	<p><b>Obligatoriske forkunnskaper</b></p> <p>Bestått eksamen i <a href="#">EXPHIL03 - Examen philosophicum</a></p> <p>Bestått eksamen i <a href="#">JUS1111 - Privatrett I</a> og <a href="#">JUS1211 - Privatrett II</a> (alternativt bestått eksamen i <a href="#">JUR1000 - 1. avdeling, masterstudiet i rettsvitenskap (nedlagt)</a>)</p> <p>Bestått eksamen i <a href="#">JFEXFAC04 - Examen facultatum - rettsvitenskapelig variant</a> (se også forskrift om studier og eksamener ved Universitetet i Oslo § 3.6 nr.4)</p> <p>Bestått eksamen i <a href="#">JUS2111 - Statsforfatningsrett og internasjonal rett</a> og <a href="#">JUS2211 - Forvaltningsrett</a> (alternativt bestått eksamen i <a href="#">JUR2000 - 2. avdeling, masterstudiet i rettsvitenskap (nedlagt)</a>)</p>	
Anbefalte	<p><b>Anbefalte forkunnskaper</b></p> <p>Gjennomført <a href="#">JUS3111 - Formuerett I</a></p>	
Faglig overlapp med andre emner		
List opp emner og angi overlapp i studiepoeng <2/3 overlapp = fullt overlapp	<b>Emne</b>	<b>Studiepoeng</b>
	20 studiepoeng overlapp mot <a href="#">JURPFDEL - Fellesdelen</a>	

<p>Mellom 2/3 og 1/3 overlapp = halvt overlapp &gt;1/3 overlapp = ingen overlapp</p>	<p><a href="#">av det juridiske profesjonsstudiet (nedlagt)</a></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• 20 studiepoeng overlapp mot <a href="#">JUR3000 - 3. avdeling, masterstudiet i rettsvitenskap (nedlagt)</a></li> <li>• 5 studiepoeng overlapp mot <a href="#">JUR5800 - Selskapsrett (nedlagt)</a></li> <li>• 5 studiepoeng overlapp mot <a href="#">VALSELK - Selskapsrett (nedlagt)</a></li> <li>• 5 studiepoeng overlapp mot JUXSELK</li> <li>• 5 studiepoeng overlapp mot JUVOSLR</li> </ul>	

<b>Undervisning</b>			
<b>Undervisningsformer</b>	<b>Sett kryss</b>	<b>Antall timer</b>	
- Forelesninger	<input type="checkbox"/>	Videreføring fra JUS3211	
- Kurs/Seminar	<input type="checkbox"/>	Videreføring fra JUS3211	
- Frivillige kurs-/fak.oppgaver	<input type="checkbox"/>	Videreføring fra JUS3211	
- PBL-undervisning	<input type="checkbox"/>	Videreføring fra JUS3211	
- Basisgrupper	<input type="checkbox"/>	Videreføring fra JUS3211	
-Veiledning	<input type="checkbox"/>	Videreføring fra JUS3211	
Beskriv eventuelle obligatoriske arbeidskrav eller undervisning			
<b>Eksamen</b>			
Eksamensform	Skoleeksamen		
Eksamenstid	6 timer		
Karakterregel (sett kryss)	A-F (bokstavkarakter)	<input type="checkbox"/>	x
	Bestått/Ikke bestått	<input type="checkbox"/>	
Gis det utsatt eksamen? (sett kryss)	Ja	<input type="checkbox"/>	
	Nei	<input type="checkbox"/>	x
Inngår emnet i kvoteordning for gjentak av bestått eksamen? Gjelder emner som kan inngå i graden Master i rettsvitenskap	Ja		
<b>Språk i undervisning, litteratur og eksamen</b>			
	<b>Norsk</b>	<b>Engelsk</b>	
- Undervisning	<input type="checkbox"/> x	<input type="checkbox"/>	
- Litteratur (pensum)	<input type="checkbox"/> x	<input type="checkbox"/>	
- Eksamensoppgave	<input type="checkbox"/> x	<input type="checkbox"/>	
- Eksamensbesvarelse	<input type="checkbox"/> x	<input type="checkbox"/>	



## Mal for opprettelse av nye emner ved Det juridiske fakultet

### For saksforberedning og fremlegg til programråd/vedtaksorgan

Emnenavn:      **JUS3220 - Rettshistorie**

#### Behov, økonomi og ressurser.

<b>Begrunnelse for opprettelse av emnet</b>	
Tekst adresseres til PMR	
<b>Se PMR vedtak, 10.11.15, Opprettes som eget emne, flyttes fra JUS3211</b>	
<b>Kostnadsberegning</b>	
PMR sekretær fyller ut dette	
Kostnadsendring som følge av endring i vurderingsform. Denne fastsettes av dekanen.	
<b>Ressurser</b>	
- <i>Finansiering av emnet</i>	Videreføring fra JUS3211
- <i>Instituttilknytning</i>	Videreføring fra JUS3211
- <i>Faglig ansvarlig</i>	Marit Halvorsen
- <i>Faglærere</i>	
- <i>Administrativt ansvarlig</i>	Videreføring fra JUS3211
- <i>Programtilknytning</i>	Videreføring fra JUS3211

## Emnets innhold

<p><b>Innhold</b></p> <p>Rettshistoriefaget skal gi en innføring i rettens nyere internasjonale historie. Faget har to sentrale emner: Den moderne statens rettshistorie og det privatøkonomiske livets rettshistorie. Faget er tidsmessig avgrenset til etter 1100 med særlig vekt på moderne rettshistorie etter 1750. Geografisk er faget internasjonalt. Det geografiske tyngdepunktet er vestlig retts historie. Norsk rettshistorie presenteres som en integrert del av denne internasjonale historien. Faget gir dessuten fortløpende globale perspektiver på rettens historie. Rettshistorie er et perspektivfag som vil vise historiske dimensjoner ved retten.</p> <p>Rettshistoriefaget er først og fremst et juridisk dannelsesfag som skal gi jurister kunnskap om den moderne rettens historiske bakgrunn og internasjonale karakter. Derved søker faget å bidra til at jurister kan forstå rettslige endringsprosesser i en stadig mer internasjonalisert verden. Faget legger vekt på å vise de rettslige aspektene ved dannelsen av den moderne staten. Likeledes legger faget vekt å vise fremveksten av det moderne økonomiske livet der kontrakten har stått sentralt. Slik knytter faget både til de andre fagene i Formuerett II og det viser sammenhenger mellom privatrettslige og visse offentligrettslige fag.</p>	
<p><b>Hva lærer du?</b></p> <p>Innenfor de rettshistoriske temaene vil de viktigste ferdighetene være knyttet til presentasjon og formidling av kunnskaper om historiske og moderne forhold og historiske sammenhenger. Disse ferdighetene øves opp i undervisningen i forberedelsen til eksamensoppgaven.</p>	
<p><b>Læringskrav</b></p> <p>Det kreves <b>god forståelse</b> av:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• andre rettstradisjoner enn de vestlige (kinesisk og islamsk)</li> <li>• de nye territorialstatene og deres styringssystemer etter 1100</li> <li>• merkantil rett, kontraktsrettstenkning, naturrett og samfunnskontrakt før 1750</li> <li>• forfatningsstatens, velferdsstatens og totalitære staters rettshistorie etter 1750</li> <li>• dannelsene av og utviklingen av menneskerettighetene etter 1750</li> <li>• det økonomiske livs rettshistorie etter 1750 (kontrakt, marked, arbeid og selskaper)</li> <li>• internasjonalisme og globalisme i moderne rett</li> </ul>	
<i>Kunnskap</i>	
<i>Ferdigheter</i>	
<i>Generell kompetanse</i>	
<p><b>Litteraturliste</b></p> <p>For emner som inngår i MiR programmet er sidetallsnormen 40 s. pr stp ved ba-nivå, 50-60 s. pr stp ved ma-nivå. For samfunnsvitenskapelige emner som f.eks HUMR-emner gjelder maks 80 s. pr stp.</p>	
<i>Innføringslitteratur</i>	
<i>Hovedlitteratur</i>	<p><b>Dag Michalsen:</b> Rett. En internasjonal historie (Pax forlag 2011) Kap 1.1, 1.3, 3.1, 3.5 og kap. 4-7 i sin helhet <a href="#">ORIA</a></p>

<i>Tillegglitteratur</i>	
<b>Tillatte hjelpemidler til eksamen</b>	

## Om emnet

Generelle fakta om emnet		
Emnekode i FS (fylles inn etter eventuelt vedtak om opprettelse)	JUS3212	
Emnenavn – bokmål	Rettshistorie	
Emnenavn – nynorsk	Rettshistorie	
Emnenavn – engelsk		
Antall studiepoeng	8	
Eksamenssemester (sett kryss)	Høstsemesteret	<input checked="" type="checkbox"/>
	Vårsemesteret	<input checked="" type="checkbox"/>
Undervisningssemester (sett kryss)	Høstsemesteret	<input checked="" type="checkbox"/>
	Vårsemesteret	<input checked="" type="checkbox"/>
Studienivå (sett kryss)	BA (Bachelor)	<input checked="" type="checkbox"/>
	MA (Master)	<input type="checkbox"/>
Hvis emnet inngår i en profil/emnegruppe, oppgi hvilken.		
Opptak og adgang		
Hvordan oppnås studierett til emnet? Studieprogram, evt andre opptak.	Ved opptak til masterstudiet i rettsvitenskap	
Har emnet obligatorisk undervisning?	Nei	
Forkunnskaper		
Obligatoriske	<p>Bestått eksamen i <a href="#">EXPHIL03 - Examen philosophicum</a></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Bestått eksamen i <a href="#">JUS1111 - Privatrett I</a> og <a href="#">JUS1211 - Privatrett II</a> (alternativt bestått eksamen i <a href="#">JUR1000 - 1. avdeling, masterstudiet i rettsvitenskap (nedlagt)</a>)</li> <li>Bestått eksamen i <a href="#">JFEXFAC04 - Examen facultatum - rettsvitenskapelig variant</a> (se også forskrift om studier og eksamener ved Universitetet i Oslo § 3.6 nr.4)</li> <li>Bestått eksamen i <a href="#">JUS2111 - Statsforfatningsrett og internasjonal rett</a> og <a href="#">JUS2211 - Forvaltningsrett</a> (alternativt bestått eksamen i <a href="#">JUR2000 - 2. avdeling, masterstudiet i rettsvitenskap (nedlagt)</a>)</li> </ul>	
Anbefalte	Gjennomført <a href="#">JUS3111 - Formuerett</a>	
Faglig overlapp med andre emner		
List opp emner og angi overlapp i studiepoeng <2/3 overlapp = fullt overlapp Mellom 2/3 og 1/3 overlapp = halvt overlapp >1/3 overlapp = ingen overlapp	Emne	Studiepoeng
	JUS3211	8

<b>Undervisning</b>			
<b>Undervisningsformer</b>	<b>Sett kryss</b>	<b>Antall timer</b>	
- Forelesninger	<input type="checkbox"/> x		
- Kurs/Seminar	<input type="checkbox"/> x		
- Frivillige kurs-/fak.oppgaver	<input type="checkbox"/>		
- PBL-undervisning	<input type="checkbox"/>		
- Basisgrupper	<input type="checkbox"/>		
-Veiledning	<input type="checkbox"/>		
Beskriv eventuelle obligatoriske arbeidskrav eller undervisning			
<b>Eksamen</b>			
Eksamensform	Hjemmeeksamen		
Eksamenstid	3 dager		
Karakterregel (sett kryss)	A-F (bokstavkarakter)	x	<input type="checkbox"/>
	Bestått/Ikke bestått		<input type="checkbox"/>
Gis det utsatt eksamen? (sett kryss)	Ja		<input type="checkbox"/>
	Nei	x	<input type="checkbox"/>
Inngår emnet i kvoteordning for gjentak av bestått eksamen? Gjelder emner som kan inngå i graden Master i rettsvitenskap	Ja		
<b>Språk i undervisning, litteratur og eksamen</b>			
	<b>Norsk</b>	<b>Engelsk</b>	
- Undervisning	x <input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
- Litteratur (pensum)	x <input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
- Eksamensoppgave	x <input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
- Eksamensbesvarelse	x <input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	

*Finn Arnesen*  
*Professor dr.juris*  
*Senter for europarett*  
*Universitetet i Oslo*

Oslo, -

*Besøksadresse:*  
*Domus Media, Karl Johans gt. 47*

*Postadresse:*  
*Postboks 6706, St. Olavs plass*  
*0130 Oslo*

*Telefon (+ 47) 22 85 96 13*  
*Telefax (+ 47) 22 85 96 10*  
*e-post: finn.arnesen@jus.uio.no*

Ansvarlig lærer 2. studieår,  
 1. amanuensis Christoffer Eriksen

## **Forslag til endringer i kunnskapskravene i EØS-rett**

Etter høring blant faglærerne i EØS-rett, som alle har uttalt seg positiv om forslaget, tillater jeg meg å fremme nedenstående forslag til endringer i kunnskapskrav og anbefalt litteratur i EØS-rett. EØS-rett er i dag beskrevet slik:

«Faget behandler hovedtrekk av EU- og EØS-retten, og gir derunder en oversikt over rettskildene. Det behandler også EØS- institusjonene sett på bakgrunn av EUs institusjonelle oppbygging. Videre behandles vedtaksprosessen i EØS og EØS-avtalens virkning i norsk rett, sett på bakgrunn av de tilsvarende spørsmål i EU-retten.

Prinsipielle spørsmål vedrørende gjennomføringen av EØS-avtalen behandles i større dybde. Dette gjelder bl.a. de krav EØS-avtalen stiller til nasjonal gjennomføring, hvordan gjennomføringen faktisk har skjedd i Norge og hvilken status gjennomførte og ikke-gjennomførte EØS-regler har i norsk rett. Her behandles bl.a. spørsmålene om forrang og direkte virkning. Emnet knytter dermed an til problemstillinger som også behandles innenfor rammene av fagene menneskerettigheter, folkerett og statsrett.

På grunnlag av en generell oversikt over markedsreglene behandles reglene om fritt varebytte. Så vel forbudet mot importrestriksjoner som den generelle oversikten over markedsreglene knytter an til de EØS-rettslige elementene i forvaltningsretten.

### **Kunnskaper**

*Studentene skal ha god forståelse av:*

- Kravene til gjennomføring av EØS-regler i norsk rett
- EØS-reglens betydning i norsk rett
- Reglene i EØS-avtalens hoveddel om fritt varebytte, med unntak av reglene om statlige handelsmonopoler

*Studenten skal ha kjennskap til:*

- Hovedtrekkene ved EU-retten og EØS-retten
- Institusjoner og beslutningsprosess i EØS
- Generelle hovedtrekk ved forbudene mot hindringer for bevegelighet av varer, personer, tjenester og kapital over landegrensene, og modifikasjonene i disse forbudene

**Ferdigheter***Studenten skal kunne:*

- Identifisere, drøfte og løse rettsspørsmål i EØS-retten basert på EØS-rettslig metode
- Analysere hvilke begrensninger EØS-retten innebærer for Stortinget og forvaltningen og vurdere lovgivers mulighet til å regulere import, produksjon, omsetning og bruk av varer
- Formulere og formidle kunnskaper om EØS-rettslige problemstillinger
- Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene på dette området

**Generell kompetanse***Studentene skal ha:*

- En grunnleggende forståelse av hvordan internasjonal regulering av handel griper inn i nasjonale rettssystemer
- Forståelse av de grunnleggende elementene som inngår i internasjonale regler om handel»

Reglene om fri bevegelighet av personer, nærmere bestemt reglene om fri bevegelighet for arbeidskraft og om etableringsrett, bør inkluderes blant dem studentene skal ha god forståelse av. Dette har dels en pedagogisk og dels en praktisk begrunnelse.

Den pedagogiske begrunnelsen er at reglene om fri bevegelighet for personer er egnet til å belyse andre sider ved EØS-retten enn varereglene, og andre sider ved gjennomføringen i norsk rett. Det er særskilte regler om EØS-statsborgeres rett til innreise og opphold i lov 35/2008 utlendingsloven og i lov 81/2012, EØS-arbeidstakarlova. Det følger av utlendingsloven § 3 at loven gjelder i den utstrekning Norges folkerettslige forpliktelser ikke gir individene bedre rettigheter. De særskilte reglene for utlendinger omfattet av EØS-avtalens er å finne i utlendingsloven kapittel 13. Bestemmelsene søker å gjennomføre direktiv 2004/38, gjerne kalt unionsborgerdirektivet, i norsk rett. EØS-arbeidstakarlova gjennomfører forordning 492/2011 i norsk rett, og bestemmer at forordningen gjelder som lov. Dette innebærer at EØS-reglene om fri bevegelighet for personer er godt egnet til å illustrere EØS-reglenes betydning i norsk rett, både der det er et direktiv som danner bakgrunnen for bestemmelser gitt av norske myndigheter, og der EU/EØS-regler gjelder som norsk rett som sådanne. Lov 103/2009, tjenesteloven, søker å gjennomføre direktiv 2006/123, tjenstedirektivet, i norsk rett. Lovens kapittel 3 har særskilte regler om etableringsrett, og er godt grunnlag for formidling og drøftelse av etableringsrettslige spørsmål.

Rettsområdet er også godt egnet til å illustrere de muligheter og begrensninger som ligger i homogenitetsmålsettingen i EØS-avtalen. Dette fordi EU-retten om fri bevegelighet for personer er influert av unionsborgerskapet i EU, en konstruksjon som ikke har noen egentlig parallell i EØS-avtalen.

En inkludering av reglene om fri bevegelighet for arbeidskraft og etableringsrett vil etablere en tydelig forbindelse til jus 2211, og da kanskje først og fremst til den alminnelige forvaltningsretten og velferdsretten. Reglene om fri bevegelighet for arbeidskraft ved at de har trygderettslige implikasjoner, og reglene om etableringsrett ved at de har en klar forbindelse til bruken av tillatelser og vilkår som reguleringsverktøy.

Endelig vil en inkludering av reglene om fri bevegelighet for personer utvide tilfanget av mulige eksamensoppgaver. Slik det nå er, vil de oppgaver som gis, ligne svært på hverandre, og i den grad det introduseres variasjoner over elementene i oppgavene, blir de lett bli temmelig subtile. Den praktiske begrunnelsen for forslaget er at reglene om fri bevegelighet for personer reiser praktiske og aktuelle problemstillinger.

Skal det gjøres plass til reglene om fri bevegelighet for personer, må det foretas noen kutt. En nærliggende mulighet er å gjøre noe med fremstillingen av de emnene studentene skal ha kjennskap til i dag, og da først og fremst knyttet til bakgrunnen for EØS-samarbeidet, og institusjonene i EU og EØS. I Sejersted m.fl., EØS-rett, 3. utg., er dette behandlet over ca. 130 sider (kapitlene 1 til 6, det vil sidene 19 til 177, med enkelte utelatelser). I Knophs Oversikt over Norges rett, 14. utg. (2014) er de samme emnene behandlet i §§ 14 og 15, det vil si sidene 72 til 85. Fremstillingen i Knophs oversikt gir etter min vurdering den kjennskap gjeldende kunnskapskrav krever, slik at en erstatning av fremstillingen i Sejersted m.fl. kapitlene 1 til 6 med fremstillingen i Knophs Oversikt vil frigjøre ca. 115 sider, likevel slik at sidene i Knophs Oversikt nok ikke er like lettlete.

For så vidt gjelder en fremstilling av reglene om fri bevegelighet for personer, er fremstillingen i Sejersted m.fl. kapitlene 18 til 20 et godt utgangspunkt. Den går over ca. 70 sider. Avsnitt 20.6, ca. åtte sider om de særlige spørsmål nasjonale skatteregler reiser, er det liten grunn til å kreve at studentene leser.

Til sammen gir dette litt i underkant av 200 sider.

Ideelt sett bør også reglene om fri bevegelighet for tjenester omfattes av kunnskapskravene – de kombinerer elementer fra reglene om fri bevegelighet for personer og varer, har klare forbindelser til disse reglene, og reiser praktisk viktige spørsmål. Tjenestereglerne behandles i kap. 21 i Sejersted m.fl., en behandling som fyller ca. 35 sider. Jeg er imidlertid kommet til at kunnskapskravene da vil omfatte mer enn studiepoengene allokert til faget tillater, men dersom PMR skulle se annerledes på dette, vil det selvfølgelig være storartet. I forslaget nedenfor fremgår tjenestetillegget i parentesene.

Jeg foreslår at gjeldende læringskrav erstattes med følgende:

**«Kunnskaper**

*Studentene skal ha god forståelse av:*

- Kravene til gjennomføring av EØS-regler i norsk rett.
  - EØS-reglenes betydning i norsk rett.
  - Reglene i EØS-avtalens hoveddel om fritt varebytte, med unntak av reglene om statlige handelsmonopoler.
  - Reglene om fri bevegelighet for arbeidskraft.
  - Reglene om etableringsrett.
- ( Reglene om fri bevegelighet av tjenester)

*Studenten skal ha kjennskap til:*



- Hovedtrekkene ved EU-retten og EØS-retten.
- Institusjoner og beslutningsprosess i EØS.
- Generelle hovedtrekk ved forbudene mot hindringer for bevegelse av varer, personer, tjenester og kapital over landegrensene, og modifikasjonene i disse forbudene.

### **Ferdigheter**

*Studenten skal kunne:*

- Identifisere, drøfte og løse rettsspørsmål i EØS-retten basert på EØS-rettslig metode
- Analysere hva EØS-retten innebærer for Stortinget, forvaltningen og domstolene.
- Formulere og formidle kunnskaper om EØS-rettslige problemstillinger.
- Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene på dette området.

### **Generell kompetanse**

*Studentene skal ha:*

- En grunnleggende forståelse av hvordan internasjonal regulering av økonomiske aktiviteter griper inn i nasjonale rettssystemer.
- Forståelse av de grunnleggende elementene som inngår i internasjonale regler om økonomiske aktiviteter.

I litteraturangivelsen for EØS-rett foreslår jeg følgende endringer:

### **Hovedlitteratur**

Lilleholt, Kåre, utg., Knophs Oversikt over Norges Rett, §§ 14 og 15.

Sejersted, Fredrik, Finn Arnesen, Ole-Andreas Rognstad og Olav Kolstad: EØS-rett, 3. utgave, Oslo 2011. Følgende deler av boken dekker læringskravene:

Kapittel 7 med unntak av avsnittene 7.2.1 til og med 7.2.3., som går ut over læringskravene

Kapittel 8

Kapittel 9

Kapittel 14

Kapittel 15

Kapittel 16

Kapittel 17, med unntak av avsnitt 17.4, som går ut over læringskravene

Kapittel 18

Kapittel 19

Kapittel 20, med unntak av avsnitt 20.6, som går ut over læringskravene

(Kapittel 21)

### **Tillegglitteratur**

- NOU 2012:2 Utenfor og innenfor. Norges avtaler med EU (Europautredningen)

Europautredningen beskriver alle sider ved Norges forhold til EU, og flere av kapitlene kan leses som utdyping for å forstå hvordan EØS-reglene i praksis fungerer, herunder bl.a. kap. 6, 7 og 10.

- Haukeland Fredriksen, Halvard og Gjermund Mathisen: EØS-rett, 2. utg. Fagbokforlaget 2014.

Boken kan leses som et alternativ til hovedlitteraturen, men dekker ikke kunnskapskravene med hensyn til reglene om fri bevegelighet.

- Haukeland Fredriksen, Halvard og Christian Franklin, Of pragmatism and principles – the EEA Agreement 20 years on, *Common Market Law Review* 2015 s. 629 til 684.
- Arnesen, Finn og Are Stenvik: Internasjonalisering og juridisk metode. Særlig om EØS-rettens betydning i norsk rett, 2. utg., Universitetsforlaget 2015.
- Haukeland Fredriksen, Halvard: Hvem avgjør tolkningen av EØS-avtalen? *Tidsskrift for rettsvitenskap* 2010 s. 247 flg.
- Rogstad, Ole-Andreas: EU-domstolen avgjør ikke alltid tolkningen av EØS-avtalen, *Tidsskrift for rettsvitenskap* 2011 s. 658 flg.
- Graver, Hans Petter, *Forvaltningsrett i markedsstaten. Studier i europeisering av forvaltningsretten*, Fagbokforlaget 2002.

Hovedvekten i faget EØS-rett er lagt på EØS-avtalen og hvordan den er gjennomført i norsk rett. Dersom man ønsker å fordype seg i den underliggende EU-retten, er tilfanget av relevant litteratur svært stort. To mulige innføringsbøker, som stadig kommer i nye utgaver, er:

- Neergaard, Ulla og Nielsen, Ruth : *EU-ret*, Thomson Reuters.
- Craig, Paul og de Burca, Grainne : *EU law. Texts, cases and materials*, Oxford.»

Vennlig hilsen

Finn Arnesen  
Ansvarlig faglærer, EØS-rett

## **External Evaluation Report**

### **1. Introduction**

This report represents an external evaluation forming part of the first periodic programme evaluation of the LL.M. programme in Public International Law (hereafter also “PIL”) of the Faculty of Law of the University of Oslo. The purpose of the evaluation is to provide a foundation for further professional and strategic development of the quality of the programme.

The external panel (hereafter “the Panel”) was composed of Prof. Dr. Jan Wouters, chair (Full Professor of International Law and International Organizations, Director of the Leuven Centre for Global Governance Studies and the Institute for International Law, University of Leuven), Mr. Fredrik Bockman Finstad (Deputy Director General, Norwegian Ministry of Justice and Public security), Mrs. Margit F. Tveiten (Director General, Norwegian Ministry of Foreign Affairs), and Ms. Nina Kolbe (student at the Oslo Public International Law Programme).

The external report was commenced on request of the Faculty of Law of the University of Oslo and is based on

- relevant data material from the period 2010-2015: student administrative data, evaluation reports of courses and of the programme as a whole,
- the internal evaluation report (01 October 2015), and
- interviews with the Programme Director, Faculty, and students.

The report is focused on identifying the strengths, weaknesses, opportunities, and threats to the programme.

### **2. Structure of the Programme - Comparative Overview**

Aiming to reflect the diversification of international law as well as current developments, the Master programme is divided into five programme options (specialisations):

1. LL.M. in Public International Law
2. LL.M. in PIL with programme option in International Criminal and Humanitarian Law
3. LL.M. in PIL with programme option in International Environmental and Energy Law
4. LL.M. in PIL with programme option in International Trade, Investment and Commercial Law
5. LL.M. in PIL with programme option in Human Rights.

Students who are admitted to the programme choose their study option upon start of the programme. It was noted in the internal report that there were trends in LLM specialisation, the most recent one being International Trade, Investment, and Commercial Law. It was suggested that this was a result of the economic crisis and student’s interest in finding relevant careers (p. 17 of the Internal Report).

Students on each programme option are required to take a course on classical public international law as well as a course on legal writing and oral advocacy. All students except those on the general LLM in Public International Law have to attend further mandatory courses which are specific to their chosen programme option. In addition to the mandatory courses students can choose from a wide range of elective courses to supplement their studies.

Courses are divided among two semesters, in each of which students are expected to take three courses (10 credits each). The thesis, which must be written on a topic within their selected specialisation, is to be written during the third semester and amounts to 30 credits.

Courses are held by lecturers working at the Department of Public and International Law and at the Norwegian Centre for Human Rights.

Mandatory courses for all programme options:

- JUS5540 - Public International Law
- JUS5912 – Legal Writing and Oral Advocacy
- PILTHESIS - Master thesis

Elective courses:

- JUS5730 - International Humanitarian Law (The Law of Armed Conflict)
- HUMR5134 The Right to Peace
- HUMR5503 - Human Rights and Counter-Terrorism: Striking a Balance?
- HUMR5502 - Ethnic Challenges to the Nation State: Studying State Responses from a Human Rights Perspective
- JUS5560 - International Constitutional Law and Democracy
- JUS5401 - Maritime Law – Contracts
- JUS5520 - International Environmental Law
- JUS5310 - EC Competition Law
- JUS5850 - International Trade
- JUS5660 - Intellectual Property Law in the Information Society
- JUS5852 – International Commercial Arbitration
- HUMR5140 - Introduction to Human Rights Law
- HUMR5131 - Introduction to the History, Philosophy and Politics of Human Rights
- JUS5910 - Women's Law and Human Rights
- JUS5911 - International Climate Change and Energy Law
- JUS5570 - International Criminal Law
- JUS5530 - Refugee and Asylum Law
- JUS5411 - Petroleum Law
- JUS5230 - International Commercial Law
- JUS5630 – Privacy and Data Protection
- JUS5440 - EC Substantive Law
- JUS5851 – International Investment Law
- JUS5930 - Comparative Public Law (new course from spring 2016)

- JUS5405 - Law of the Sea (new course from spring 2016)
- JUS5240 - Comparative Private Law
- JUS5260 - English Law of Contract
- JUS5450 - Marine Insurance
- JUS5640 - Electronic Communications Law
- HUMR5133 - Business and Human Rights
- HUMR5702 - Human Rights and Development: Interdisciplinary Perspectives on Theory and Practice

Throughout the first semester, students on all programme options are invited to attend five non-compulsory seminars aimed at discussing selected topics of international law in more depth. In the past the seminar's topics have been:

- The Sources of International Law
- Personality and Recognition in International Law
- The Relationship between International Law and National Law
- Dispute Resolution: The Legitimacy of International Courts
- Interpretation of treaties

### **3. Expectations from Stakeholders and Students**

#### **3.1 Stakeholders**

The Norwegian Ministries and other public authorities like the police and the courts employ a significant number of candidates with international law degrees from national and foreign universities. There is a clear tendency that Norwegian law students spend some time of their studies in a foreign country, as a part of their degree in Norway or as *post graduate* studies. The Ministries indeed put positive weight on such international studies when hiring staff.

The Ministries would also like to see that Norwegian and foreign students have a viable and strong post graduate or specialized milieu in Oslo that provides a study environment, programmes and courses that meets the expectations and need for their competence build-up in a broad range of public international law subjects in a very challenging period internationally, regionally and nationally.

The general push in the public sector for a competence build-up in international law subjects is firstly a result of general globalization processes, and the interconnectedness of nowadays societies and the legal environment. The current migration situation is an obvious example giving rise to a host of international law issues, international terrorism and data protection matters are others. The Ministries seek for candidates with an understanding of the complex legal and political nature of such questions.

An important factor driving the need for thorough knowledge of international and European law, is the considerable influence on Norway's society and legal system emanating from the United Nations, the Council of Europe, and especially the European Economic Area (EEA) agreement between the EU and the EFTA states Iceland, Liechtenstein and Norway. Furthermore Norway is an associated Schengen member, and is consequently bound by the entire Schengen *acquis*.

Norway and the other EFTA states are also connected to the EU Dublin migration rules, and is even legally and politically tied to other parts of EU justice and home affairs law through a string of agreements, such as to Eurojust, Europol, the European Arrest Warrant, the Mutual Legal Assistance and the Prüm rules. Furthermore Norway partakes in operative actions as the *Triton* operation through the European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union (*Frontex*) and in joint military EU operations.

Based on an analysis of the political and legal landscape and the current trends that are unfolding, candidates with a LLM in Public International Law, have a competitive advantage.

### The Ministry of Justice and Public Security (MJPS)

From a national perspective there is a need for candidates with knowledge of general international law that goes beyond the basic courses in national master of law degrees. From the viewpoint of the Ministry of Justice candidates with a full master in public international law would be very interesting candidates for employment in several of the Ministry's departments. Both international and national candidates may apply for positions at the ministries, but a combination of a national master of law degree (Norwegian: *master i rettsvitenskap*) with an added Master of Public International Law could hit directly at the competences the Ministry seeks to foster.

In this context one could point to the following current PIL LLM *program options* that are particularly interesting for the Ministry of Justice and Public Security:

- International Criminal and Humanitarian Law
- Human Rights
- Public International Law

One could also point to the following highly relevant *courses* for the Ministry of Justice and Public Security that form part of a program, but that are also very interesting as stand-alone courses (Norwegian: *valgfag*):

- JUS5730 - International Humanitarian Law (The Law of Armed Conflict)
- JUS5570 - International Criminal Law
- JUS5530 - Refugee and Asylum Law
- JUS5503 - Human Rights and Counter-Terrorism: Striking a Balance?
- JUS5630 - Privacy and Data Protection

Another option that could be very interesting to develop further, would be an option to combine international law subjects with *e.g.* subjects within political science.

In conclusion, the Ministry would like to support the efforts of the Faculty in creating a strong and relevant LLM in public international law. There has never before been a more vital need for the competences to be gained from such studies.

### The Ministry of Foreign Affairs (MFA)

The overall description of the Masters programme in Public International Law points to the diversification of PIL. This is related to globalisation and a PIL movement from

the initial focus of inter-State relations towards rights and duties of individuals and private actors. According to that introduction, this is the background for a Master programme which aims at reflecting “this broader perspective”, and which includes five main specializations, four of which are *not* among core topics of public international law.

Four of the five programme options, excluding the first one in Public International Law, and the various elective courses, do to a certain extent reflect this overall description. It is positive that the overall description as stated in the introduction fits with the main line of options offered. They include a variety of courses relating to more recent branches of PIL, which to some extent deal with the individual and private actors as subjects of the law, as described in the introduction.

However, from the perspective of the MFA as a prospective employer of Master candidates, these four programme options are relevant, but not necessarily the *most* relevant ones.

From this perspective, more elective courses should be offered in such topics; sources, subjects, international organizations, the relationship between international law and national law, jurisdiction, immunities, dispute resolution, international responsibility, the use of force, law of the sea, law of treaties. In addition, courses on sanctions and on terrorism would be very topical.

A number of the existing elective courses are also of interest to the MFA, in particular those related to human rights, international humanitarian law, international criminal law, EU law, and trade law.

A Norwegian national masters degree in law (“master i rettsvitenskap”) is required in the MFA Legal Department, normally combined with a specialization in a field of international law. The Masters in Public International Law from the University of Oslo would provide a very welcome background.

As for teaching methods, a combination of theoretical studies and practical exercises, including procedure, is useful. However, the contents of the programme and its choice of courses and seminars are much more important than the teaching methods, as students at Masters level should be expected to benefit from most methods offered.

### **3.2 Students**

Due to the upcoming thesis deadline and exams taking place on and around the date set for the interview with current students, only three students, representing both first and second year students on the course, attended the session on 30 November 2015.

All three students agreed that the fact that the programme was for free and the University offered scholarships for students from developing countries was a decisive factor in their decision-making process.

## **4. Findings**

### **4.1 Faculty**

#### Selection criteria

While staff supervising Master theses of students from different backgrounds admitted that the level among them varies greatly, teaching staff also emphasised that this was not a result of the selection criteria per se. The interviewed students were under the impression that students were selected partly on background and partly on merit. Professors made it clear that the selection criteria are the same for all students and that they all had to have certain minimum grades. Staff acknowledged that the level of English varies among students but did not do so to an extent that would affect efficient teaching and learning. Further, the overall quality of students has increased since the programme was started.

#### Mix of students in classes

Those modules open to students of the LLM in Public International Law are generally also available for students on other programmes. During the course of the interviews with the teaching staff, it became apparent that the size of the classes and the great heterogeneity among students made it impossible for staff to distinguish between Bachelor and Master students and Norwegian and International students and, in particular, to identify those students of the LLM.

While it was emphasised that the diverse academic backgrounds, knowledge and qualifications constitute a strength that students should and do take advantage of, it was also appreciated that it makes an accurate evaluation of the LLM students' performance in classes or mock exams difficult.

Professors appreciated that the current arrangement has been used multi-purposely to accommodate teaching of various programmes. The "hodge podge" of students in both elective and compulsory modules of the LLM leave PIL students without a core staff. Further, fragmentation within modules was identified as the reason for the great differences in teaching culture and learning environment at departments.

#### Separating LLM students

In regards to the reasons and constraints that prevent the Law Faculty from offering modules or tutorials (see below) for LLM PIL students exclusively, the panel received somewhat contradictory feedback from teaching staff.

Some professors viewed policy issues relating to English speaking Master courses and lack of support for these courses generally as the primary constraint on greater spending of resources. Others, on the other hand, maintained that the issue was not one of not wanting to help but rather down to resource issues.

#### Lack of tutorials

There was a consensus among teaching staff that the allocation of only 20 teaching hours per module was the main reason for the lack of compulsory tutorials for LLM students. While staff said there were sufficient PhD students who were willing to teach tutorials for Masters students and they could in theory do so, any hours they spend on



tutorials will be deduced from the allocated 20 hours for a given module. This would result in module leaders having less time to prepare for and give classes or correct mock exams. Professors said they were not even allowed to accept PhD students teaching for free as the Faculty would have to pay overtime.

In this regard, the student-teacher ratio was also repeatedly mentioned as unsatisfactory due to the low number of permanent staff.

While the lack of tutorials was acknowledged, teaching staff did not seem to consider it as much of a problem as students did. It was suggested that group work for presentations in class and study groups made up for the lack of tutorials. Further, the Nordic tradition of viewing law as a subject that could be studied independently was emphasised as a constraint.

Staff did not think that the tutorials necessarily needed to be made compulsory either as the possibility to deepen knowledge and prepare for exams should provide sufficient incentives to attend any non-compulsory seminars offered.

## **4.2 Students**

### **4.2.1 Strengths**

Students praised the great emphasis that is put on independent thinking at the Faculty and the value that is given to every individual's opinion.

They further appreciated the international nature of the student body of the LLM Programme. Students felt that the great diversity of backgrounds was beneficial to their studies as different points of view instigated debates in classes on multiple occasions.

Students agreed that the open-door policy at both the Faculty of Law and the Norwegian Human Rights Centre was a major strength of the programme and enriched their experience at Oslo University.

### **4.2.2 Weaknesses**

#### Selection criteria

Students got the impression that the selection criteria for students was partly based on merit and partly based on background due to the different levels of substantive knowledge and learning methods used.

#### Standard, substance and methods of teaching

The students attending the interview perceived the level of teaching differently. Whereas one described certain classes as too basic as a result of having to bring non-law students up to speed, the other two students were overall happy with the standard of teaching.

In regards to teaching in particular, students expressed the wish for module specific compulsory tutorials. They also stressed that those tutorials should directly relate to lectures and be relevant to the exam rather than stand independently.

Students also suggested that more practitioners teach classes or give guest lectures.

In contrast to the opinions expressed by professors, students viewed the mix of law and non-law students, International and Norwegian students, and Bachelor and Master students as a problem. Due to the different level of understanding of the international legal system generally the modules open to all students progressed only slowly and they did not feel the content was appropriate for Masters level or that they were challenged.

Students also noted that allowing all students to take certain modules led to big classes that were unmanageable for professors and did not allow for any meaningful group work or discussions.

### Moot courts

The students mentioned various moot court competitions, including the FDI moot court, Telders International Law Moot Court and the WTO moot court at which students of the LLM Programme have successfully participated. They criticised the inadequate financial support and the lack of recognition of the participation in terms of credits for them or the teachers coaching the team.

### Organisational difficulties

In interviews students brought up various organisational issues which they felt impacted on how they engaged with academics. These included the lack of information provided relating to the course as such, living arrangements and working conditions in Oslo generally as well as access to online portals.

In regards to the latter, students' opinion of the access to and structure of the online portals contradicts with the perception the panel gained from staff which, when referring to *Fronter*, the main online portal, did so in a way that suggested it helped students to find relevant resources and guides as to structure and content of the course. Students on the other hand, stressed that these are spread out over a variety of services including *Fronter* as well as *Studentweb* or *DUO*, for example. They also said that *Fronter* appeared outdated and was hard to navigate around.

### Language courses

Students complained that international full-time Master students rank lowest in terms of access to Norwegian language courses at the university. This is viewed as particularly problematic because full-time students are in greater need to learn Norwegian than Erasmus students as the latter do not usually have to support themselves by working on the side and spend less time overall in the country.

### Social aspects of the course

Lastly, students expressed disappointment at the lack of encouragement to form or maintain student initiatives generally and pointed towards the lack of social events for LLM students in particular. They met only once in the beginning of the programme. Due to the fragmentation of the programme, some LLM students will never meet again.

## 4.3 SWOT

The External Evaluation Panel has been able to identify a number of aspects that can impact upon the further development of the LLM Programme in Public International Law at the University of Oslo. These are grouped together under “strengths”, “weaknesses”, “opportunities”, and “threats” in the following sections.

### 4.3.1 Strengths

1. Teaching staff is interested and engaged. Great emphasis is put on encouraging students to share their points of view and any opinions expressed are valued.
2. The student body making up the LLM is very diverse which is beneficial to instigating discussion and debate in classes.
3. There is a wide range of elective modules for students to choose from.
4. The Faculty offers progressive modules that are not available at other universities, for example, the Right to Peace.
5. Education is free in Norway.
6. Exams are written on computers.
7. Both the Law Faculty and the Norwegian Centre for Human Rights have an open door policy that students can take advantage of.
8. There is considerable cooperation with PluriCourts and the Norwegian Centre for Human Rights in terms of organisation of events such as free lunch seminars. Students as well as staff are welcome to attend these.
9. Students coming from developing countries receive financial support and guidance by the Ministry of Foreign Affairs.

### 4.3.2 Weaknesses

1. There is no or little support for moot court competitions despite the recent success of the Norwegian team at the Telders International Law Moot Court Competition (placing 4<sup>th</sup> in the finals at The Hague in May 2015) as well as teams at other moot courts. The establishment of a Working Group to examine the possibility of supporting moot courts was noted as a positive development in this regard.
2. There are no mandatory seminars accompanying lectures. The five tutorials that do take place within the Public International Law Module are very general, not mandatory and not explicitly relevant to the exam at the end of the course. The short duration of these tutorials combined with their generality and great number of attendees cannot, as suggested, contribute to the deepening of the knowledge acquired in lectures or through reading.
3. There is inadequate cooperation between different departments of the Faculty of Law. This point was illustrated to the Panel by the example of issues with the issuing of student cards. Due to the majority of students being international, they do not have a Norwegian ID number upon arrival. Therefore, they do not get a student card straight away. With the key card students are given, they have access to the buildings but cannot borrow books from the library. This presented major difficulties as the process for obtaining an ID number can take several months depending on the country of origin of a student. The administration had

not made any arrangements relating to this issue, therefore students had to bring it to the attention of the administration.

4. There is insufficient information provided to students at the beginning of the course and a more detailed account of the process of the thesis component is needed. The accompanying module to the master thesis students were told about in the beginning of the programme, turned out to be merely a two hour lecture on how to write a Master's thesis at the end of semester two. For some, this might have been insufficient.
5. In many modules assessments are not broken down. The internal report suggested presentations and group work as well as online tests as alternative forms of assessment. However, two or more essays forming the basis of assessment for a module seems more appropriate for Masters' level teaching.

### **4.3.3 Opportunities**

1. Tutorials for all core modules could be introduced. Tutorials are a central and invaluable aspect of students' educational experience that allows them to exchange ideas through debate, present and substantiate opinions, accept criticism, listen to others and to further develop their capacity to think independently. Weekly tutorials would be of great benefit to the students.
2. A permanent commitment to participation in several moot courts should be considered. The Panel believes that such would make the programme more attractive to ambitious students who are keen to develop the skills that practising lawyers must have.
3. The duration of the programme could be shortened or extended to either one year or two years.
4. For those students starting the course as a general LLM in Public International Law there could be an option to add a specialisation following the start of the programme but prior to choosing the topic of their master thesis if they happen to take the mandatory courses of a specialised LLM.
5. Various courses could be added to the programme to make it more relevant to certain prospective employers. These include, for example, History and Theory of International Law and new approaches to International Law (Jurisprudence) or International Institutional Law. Recent additions (Comparative Public Law, Law of the Sea, and International and Comparative Labour Law) to the LLM programme are a positive development.
6. The mandatory Public International Law module could be extended to stretch over two semesters to cover topics such as territory, law of treaties, law of the sea, and terrorism.

### **4.3.4 Threats**

1. Competing programmes have more tutorials and generally more hours in class.
2. Competing programmes in other countries of different length offer either a faster completion of the same degree (one year) or a more in-depth study of the same or similar subjects (two year degrees).

## **5. Recommendations**

### Subjects taught and their relevance to prospective employers

There seems to be a particular weight put on certain more specialised parts of public international law which have attracted some attention in the most recent years. This has apparently led to a lack of focus on the more classical core topics of public international law. It is generally positive to aim at being topical in the choice of topics offered, but from the perspective of a prospective employer (e.g. MFA) it would be useful to include more of the traditional public international law topics in the curriculum and in the five options, as only one of these options and too few elective courses are dedicated to such topics.

Students have indicated among the weaknesses that the five tutorials in the Public International Law Module were very general, not mandatory and not explicitly relevant to the exam. It seems important to change this to make these topics seem relevant and interesting to the students. Maybe the lack of separation of students in groups of varying background and levels (mixing masters and bachelor students, and lawyers and non-lawyers) contributes to this weakness. If possible, within the available resources, this should be addressed, too.

The mandatory course in public international law should include a section on the law of the sea. Territory/jurisdiction and law of the sea are core topics of PIL. In a Norwegian context and in the MFA law of the sea is always an important topic. Furthermore, some major law of the sea developments are expected to take place in the forthcoming years within the framework of the UN, making it very topical at the international arena with particular relevance to Norwegian interests.

Furthermore, migration, sanctions and terrorism are topics which could be usefully added. A course on history, nature and origins of international law, or a more theoretical one, for example related to politics and international law, or the context of international law, could also be considered as an elective course for master students.

### Contact hours

During the course of the interview, Ole Kristian Fauchald said that he believed the Faculty needed to allocate more hours to English-spoken courses. He acknowledged that the policy issue of appearing to give English-spoken modules and courses preferential treatment over Norwegian courses, which are allocated the same amount of contact hours, was a problem that needed to be overcome.

### Tutorials and moot courts

Upon allocation of more contact hours these should be used for both the introduction of mandatory tutorials accompanying core modules and a permanent commitment to moot courts in terms of recognised teaching hours. Both the tutorials and moot courts will allow students to participate in different forms of learning and enable them to acquire and improve skills they would not normally be required to demonstrate in lectures.

### Length of the programme

In order to compete with similar programmes in other countries, it might be beneficial to consider shortening the programme to one year so that students would write their thesis during the time currently set apart as “summer break”. Alternatively, the programme could be extended to two years with three semesters allocated to teaching and one semester designated to writing the master thesis.

### Administrative

An improvement of the inter-departmental co-operation within the Faculty of Law itself as well as with the International Student Office seems to be necessary to ensure that students are comfortable with the information provided and to enable them to start with their substantive studies with the start of the semester.

## **6. Conclusion**

The Masters programme in Public International Law is currently the most developed and largest of its kind in Norway. The only competitor is The University of Tromsø, which offers a LLM programme in the Law of the Sea.

Due to the ongoing fragmentation and diversification of international law there seems to be a demand for more specialised academic education. With its five strands, the Master in Public International Law at Oslo University has proven to be responsive to the realities of international law today. Nevertheless, it is important not to lose sight of the traditional international law topics of which a thorough understanding is necessary in order to become competent in any specialisation. This has in particular been highlighted by stakeholders who need students to have a thorough understanding of traditional topics of international law in combination with other relevant subjects as much as current political situations. Ideally, a combination should be pursued of a thorough grounding in public international law generally with other highly relevant subjects such as human rights, migration and anti-terrorism law.

In terms of shortcomings and possible improvements of the programme, the Panel finds that the introduction of tutorials and a permanent commitment to moot court competitions should be highlighted. These changes would make the programme more attractive to students, make graduates more attractive to prospective employers and increase the University’s standing in the academic community.

Til: PMR

Fra: Elisabeth Ulleberg

Dato:  
31.03.16

## **Evalueringresultater periodiske emneevalueringer høsten 2015**

17 emner ble periodisk emneevaluert høsten 2015. Ansvarlig faglærer utarbeider rapporten som tar utgangspunkt i en spørreundersøkelse som er sendt til studentene via Questback i tillegg til gjennomføringsfakta for emnet (FS), tidligere emnerapporter, samt andre relevante tilbakemeldinger fra administrasjonen, underveisevaluering av undervisning og fra faglærergruppen.

Fakultetets rutiner for periodiske emneevalueringer er beskrevet i kvalitetssystemet: <https://www.uio.no/for-ansatte/arbeidssotte/sta/kvalitetssystem/jus/kvalitetssystem-studier/emner/rettsvitenskap.html#periodisk-emneeva-rettsvitenskap>

### **Rapporter**

I de vedlagte rapportene fra faglærerne har de beskrevet ulike mulige tiltak. De fleste tiltakene er av en slik art at ansvarlig faglærer selv allerede har gjort eller planlegger å gjennomføre konkrete forbedringer. Det er opprettet et eget vedlegg med der tiltakene i emnerapportene er samlet.

Det foreligger 11 rapporter fra fagansvarlige per 31.03.15.

I henhold til rutiner i kvalitetssystemet fremlegges Questback-rapporten for emner der det ikke er skrevet rapport innen fristen og der det ikke er inngått noen form for avtale om utsettelse. Rapporter for evalueringer av Master Thesis for de tre LLM-programmene er ikke mottatt, men vil bli ettersendt PMR. Undertegnede har ikke tilgang til studentenes svar på disse undersøkelsene.

<b>Vedlegg:</b>	<b>Emne:</b>	<b>Fagansvarlig:</b>	<b>Merknader:</b>	<b>Svarprosent (stud.):</b>
1	Samlet oversikt over tiltak			
2	JUS1111 Privatrett I	John Asland/Henrik Bjørnebye	Mottatt rapport	37 %
3	JUS5980 – Skatterett	Frederik Zimmer	Mottatt rapport	65 %
4	JUS5501- Rettslig bevisteori	Alf Petter Høgberg	Mottatt rapport	53 %
5	JUS5880 - Finansmarkedsrett	Mads Andenæs	Mottatt rapport	56 %
6	JUS1730/5730 - International Humanitarian Law	Gentian Zyberi	Mottatt rapport	14 %
7	JUS5850 - International Trade law	Ole Christian Fauchald	Mottatt rapport	26 %
8	JUS5852 - International Commercial Arbitration	Giuditta Moss	Mottatt rapport	32 %
9	JUS5912 - Legal Writing and Oral Advocacy	Gentian Zyberi	Mottatt rapport	29 %
10	MARL5110 - Maritime Law: Safety, Competition and EU	Trond Solvang	Mottatt rapport	24 %
11	JUROFF1201 Introduksjon til forvaltningsrett	Christoffer C. Eriksen	Mottatt rapport	49 %
12	JUS5502 - Lovgivningslære	Inge Lorange Backer	Mottatt rapport	45 %
13	JUS1710/5710 - International Human Rights Law: Institutions and Procedures	Maria Lundberg	Ikke mottatt rapport, Questback-versjon vedlagt	22 %
14	JUS1901/5901 - Rettshistorie	Dag Michalsen	Ikke mottatt rapport, Questback-versjon vedlagt	17 %
15	JUS5940- Offentlige anskaffelser	Finn Arnesen	Ikke mottatt rapport, Questback-versjon vedlagt	46 %
16	PILTHESIS	Cecilia Bailliet	Ikke mottatt	
17	MARLTHESIS	Trond Solvang	Ikke mottatt	
18	ICTLTHESIS	Tobias Mahler	Ikke mottatt	



## **Videre oppfølging**

De ansvarlige faglærere får en tilbakemelding på sin rapport i etterkant av PMR-møtet, slik at det videre arbeidet med tiltakene synliggjøres og ansvaret tydeliggjøres. Rapportene og tiltakene bør også gjøres kjent for øvrige faglærere som er tilknyttet emnet og andre studieprogram som hvor emnet inngår. Det er i følge rutinen studieårsansvarlig og ansvarlig faglærer som er ansvarlig for dette. Studentene vil få en kort oppsummering av evalueringen på nettsiden: <http://www.jus.uio.no/studier/om/studiekvalitet/evalueringer/index.html>

Administrasjonen jobber med tiltak for å få opp svarprosenten blant på undersøkelsen og følger opp ansvarlige faglærere som ikke har levert rapport innen fristen.

## Vedlegg 1:

## Oversikt over foreslåtte tiltak - Periodisk emneevaluering høsten 2015

Emne	Tiltak/beskrivelse fra faglærer	Ansv. gjennomføring	Oppgitt frist
JUS1211 Privatrett II	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Vurdere å flytte menneskerettigheter til 2. studieår</li> <li>• Endringer på rettskildedefaget</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Henrik Bjørnebye og Christoffer Eriksen</li> <li>• Henrik Bjørnebye</li> </ul>	Arbeid er igangsatt på begge punkter
JUS5980 – Skatterett	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Se på mulighet for å dele faget – skille ut internasjonal skatterett siden faget er omfattende slik det er nå.</li> <li>• Variere oppgaveformen til eksamen</li> <li>• Podcaste flere forelesninger</li> <li>• Unngå auditorium 13 som undervisningsrom</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ansvarlig faglærer</li> <li>• Planlegger (lokaler)</li> </ul>	Arbeid er igangsatt (første punkt)
JUS5501- Rettslig bevisteori	<ul style="list-style-type: none"> <li>• La det fremgå tydeligere på fagets semestersider at faget et teoretisk og av den grunn kan oppleves tungt.</li> <li>• Benytte ytterligere tid av undervisningstiden på analyse av konkrete saker og eksamensoppgaver.</li> <li>• Lage et opplegg for den gruppen som ikke følger undervisningen – podcast, egne fremstillinger, oppgavehefte eller lignende.</li> <li>• Utarbeidelse av lærebok i rettslig bevisteori.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ansvarlig faglærer</li> </ul>	Neste gang emnet holdes
JUS5880 – Finans- markedsrett	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Legge undervisningen i et mindre og mer egnet undervisningsrom</li> <li>• Inkludere flere eksterne og systematisere dette bedre</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Planlegger</li> <li>• Ansvarlig faglærer</li> </ul>	
JUS1730/ 5730 – Internat. Hum.Law	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Endre tidspunkt for undervisning (ikke kl 0815) og få et større rom</li> <li>• Sammenlikne eksamensstatistikk med andre tilsvarende emner for</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Planlegger</li> <li>• Eksamenseksjonen/adm.</li> <li>• Ansvarlig</li> </ul>	

	å vurdere om dette er tilfredsstillende <ul style="list-style-type: none"> <li>• Pensumendring</li> </ul>	faglærer	
JUS5850 – Internat. Trade law	<p>Spørreundersøkelsen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Endre enkelte spørsmål.</li> <li>• Det er behov for å iverksette tiltak for å øke svarprosenten.</li> </ul> <p>Pensum:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Det bør bli mulig å velge mellom to lærebøker.</li> </ul> <p>Undervisning:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Prosessen med å sette sammen undervisningsopplegget må starte tidligere, og materiale for undervisningen må legges ut tidligere.</li> <li>• Det bør vurderes om det kan gis mer undervisning.</li> <li>• Det kan være en fordel å følge opp etableringen av kollokviegrupper, slik at vi reduserer risikoen for at gruppene slutter å fungere.</li> <li>• Innføre mer seminarbasert undervisning der det blir lettere å stille spørsmål.</li> <li>• Det bør legges opp til bedre rutiner for podcast av undervisningen. Ressurser og infrastruktur:</li> </ul> <p>Eksamen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Det bør vurderes om eksamenstiden kan utvides for valgemner eller dette valgemnet.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Adm. planlegger</li> <li>• Ansvarlig faglærer</li> </ul>	
JUS5852 – Internat. Commercial Arbitration	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Course webpage needs to be updated with details regarding learning requirements, the proposed list of which is enclosed.</li> <li>• Students need to be clearly informed that all the books are available online; the links are included in the proposal attached to this report.</li> <li>• Small group work needs to be</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ansvarlig faglærer</li> </ul>	

	<p>further encouraged, and innovative teaching techniques need to be further developed, in line with new trends in legal education.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Mandatory in-class participation or a pass/fail written assignment qualifying the students to take the final exam should be considered, subject to the outlined concerns regarding the number of credits/teaching hours that the course entails.</li> <li>• The use of continuous self- and peer-evaluation mechanisms has proven useful and needs to be further developed, with a special view on using modern software solutions (having on-line quizzes instead of pen and paper, e.g.).</li> <li>• While communication with students is generally very good, we need to remain dedicated to encouraging students to engage in communication with the faculty, and keep identifying new ways of facilitating student feedback.</li> <li>• We should also consider the options for staying in touch with our alumni, informing them about potential career opportunities in the field of arbitration, offering the excellent ones recommendations, and generally providing the support they need in the early stages of their careers.</li> </ul>		
JUS5912 - Legal Writing and Oral Advocacy	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Introduction of a comprehensive and up-to-date textbook for the course</li> <li>• Changing the form of assessment from pass-fail, to the character-based assessment (A-F) with a ratio between the written exam</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ansvarlig faglærer</li> <li>• Eksamensseksjonen/ adm.</li> </ul>	

	and the oral exam of respectively 65 to 35 percent.		
MARL5110 - Maritime Law: Safety, Competition and EU	<ul style="list-style-type: none"> <li>• The responsible seminar teacher for the Safety at Sea seminar takes the comments on fragmentation into account and look into if it is possible to make the seminar more coherent for the students.</li> <li>• DNV GL will participate with a more extended lecture/seminar for the LLM students within the Safety at Sea seminar from the autumn 2016. There will be meetings between the Institute and DNV LG in April to discuss the form of future cooperation.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ansvarlig faglærer</li> </ul>	
JUROFF 1201 Intr. til forvaltningsrett	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Vurdere endringer i pensum</li> <li>• Vurdere endringer i forelesningsform</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ansvarlig faglærer</li> </ul>	
JUS5502 – Lovgivningslære	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Utvikle skriftlige læremidler</li> <li>• Inkludere eksterne ressurspersoner i undervisningen</li> <li>• Variere undervisningsform med diskusjon og innlevering av oppgave</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Ansvarlig faglærer</li> </ul>	

## Vedlegg 2

### Periodisk emnerapport 2015 JUS 1211

#### 1. INNLEDNING

Denne periodiske emnerapporten er utarbeidet på grunnlag av oversendt grunnlagsmateriale, som består av gjennomføringsfakta (karakterer mv.) og spørreundersøkelse blant studentene gjennomført våren 2015. Resultatfordelingen av karakterer i FS har også blitt brukt. Rapporten er skrevet i samarbeid mellom John Asland, som var ansvarlig for første studieår i 2015, og Henrik Bjørnebye, som overtok ansvaret for første studieår fra 2016. Vi har fått innsyn i og adgang til å komme med innspill til utformingen av spørreundersøkelsen. Av de studentene som har fått tilsendt spørreskjema er det 37 % som har svart (96 besvarte skjemaer). Svarprosenten har økt noe fra 2012. Da var den på 32 %.

#### 2. VURDERINGER 2.1 PENSUM

JUS1211 dekker fire ulike fag (rettskildelære, internasjonale menneskerettigheter, fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett), innenfor en ramme på 30 studiepoeng. Oppbygningen av JUS1211 innebærer at studentene på sitt andre studiesemester møter både tradisjonelle nasjonale rettsdogmatiske fag som familie- og arverett og fast eiendoms rettsforhold, og det internasjonale menneskerettsfaget. I tillegg skal man tilegne seg metodefaget rettskildelære. Fagsammensetningen er ikke optimal. Som påpekt også av fagansvarlig for JUS2111 og av tilsynsinspektør, er det uheldig at internasjonale menneskerettigheter ikke er sammenkoplet med de internasjonale fagene folkerett og EØS-rett på JUS2111.

At metodeundervisningen er lagt til slutt i semesteret, og at studentene i tillegg mangler generell folkerettslig metode før de gir seg i kast med de internasjonale menneskerettighetene, er et problem. Vi henviser her til emneevalueringen av JUS2111 fra høsten 2015. Studentene er likevel ikke så misfornøyde med fagsammensetningen på emnet. Av respondentene er 7,3 % svært fornøyd, 38,5 % fornøyd og 24 % litt fornøyd. Bare 2,1 % er svært misfornøyd, men 19,8 % er litt misfornøyd og 6,3 % er misfornøyd. Andelen misfornøyd er høyere her enn på de fleste andre spørsmålene.

Når det gjelder de skriftlige læremidlene (lærebøkene), så er det en liten andel (10,4 %) som er svært fornøyd, 53,1 % er fornøyd, 22,9 % er litt fornøyd. Ingen er svært misfornøyd med de skriftlige læremidlene, men 8,3 % er litt misfornøyd og 3,1 % er misfornøyd. Alt i alt må læreboksituasjonen i emnet anses som god. Ingen av lærebøkene er mer enn fem år gamle. I flere av fagene er det også flere alternativer i hovedlitteraturen. I løpet av året kommer det dessuten nye læremidler i flere av fagene.

#### 2.2 UNDERVISNING

Undervisningen er lagt opp i bolker, slik at studentene først får forelesning og kurs i familie- og arverett, deretter forelesninger og kurs i henholdsvis fast eiendoms rettsforhold, internasjonale menneskerettigheter og rettskildelære. Det er et svært tett undervisningsopplegg, i realiteten uten pause mellom bolkene. Dette gir studentene knapp tid til å skrive oppgaver, fordøye stoffet i hver bolke, og samtidig forberede seg til neste

undervisningsbolk. Nedenfor skal kort kommenteres enkelte av svarene som studentene har gitt i evalueringen av JUS1211.

Når det gjelder informasjon og oppstart er de fleste fornøyd (17,4 % svært fornøyd og 59,4 % fornøyd). Ingen er misfornøyd eller svært misfornøyd, og bare 4,2 % er litt misfornøyd.

Nesten alle studentene oppgir å ha deltatt på noe undervisning (92,7 % har deltatt på forelesninger, 88,5 % har deltatt i kurs og 53,1 % har deltatt i basisgrupper). Flertallet har også deltatt i mye av undervisningen (37,5 % svært mye/alt og 28,1 % mye). Det er interessant å merke seg at det faglige utbyttet av undervisningen ikke stemmer overens med hvilke undervisningstilbud som studentene benytter seg av. Forelesninger og kurs scorer langt lavere enn basisgrupper. Forelesninger og kurs for en score på henholdsvis 2,69 og 2,61, mens basisgruppene får en score på 3,99.

Tilbakemeldingene på undervisningen var sprikende. Mange trekker frem Tone Sverdrup som en god foreleser. De fleste er positive til forelesninger og kurs i familie- og arverett. Det er flere som er misfornøyd med forelesningene i internasjonale menneskerettigheter og med kursene i fast eiendom og i internasjonale menneskerettigheter. Tilbakemeldingene på rettskildeundervisningen er gode, men de fleste er frustrerte over at denne undervisningen kommer for sent i semesteret. Det er også enkelte som trekker frem Dag Michalsen, Cathrine Banet, Gert-Fredrik Malt, Eirik Østerud, Vibeke Blaker Strand og Birgitte Hagland som gode kurslærere. Flere melder tilbake at de ønsker at alt blir podcastet.

Vurderingen av egen innsats er også overveiende positiv (17,7 % svært fornøyd, 53,1 % fornøyd og 21,9 % litt fornøyd). Det er svært få av respondentene som er misfornøyd (3,1 % litt misfornøyd, 3,1 % misfornøyd og 1 % svært misfornøyd).

Når det gjelder tilbakemeldinger på kursoppgaver, så var det store flertallet fornøyd (18,8 % svært fornøyd, 42,7 % fornøyd og 11,5 % litt fornøyd). Det var 8,3 % av respondentene som var litt misfornøyd og 1 % som var henholdsvis misfornøyd og svært misfornøyd. Det må bemerkes at 16,7 % svarte at de ikke hadde noen formening eller ikke hadde deltatt (levert oppgave). Respondentene var også fornøyd med tilbakemeldingene på fakultetsoppgavene (26 % svært fornøyd, 30,2 % fornøyd og 19,8 % litt fornøyd). Bare 5,2 % var litt misfornøyd med tilbakemeldingene på fakultetsoppgavene og 1 % var svært misfornøyd. Også her var det en stor andel (17,7 %) som ikke hadde noen formening eller ikke hadde deltatt. Noen av respondentene klager over at det gis litt for upresise tilbakemeldinger.

Nesten alle oppgir at de har opparbeidet faglig innsikt innen fagområdet (97 %). Et overveldende flertall oppgir også at de har opparbeidet seg relevant metodisk kunnskap (88 %) og ferdigheter innen skriftlig kommunikasjon og formidling av faget (87,5 %). Noe færre (58 %) oppgir at de har opparbeidet ferdigheter til å fremstille og presentere faget muntlig.

## **2.3 RESSURSER OG INFRASTRUKTUR**

Flere studenter etterlyser mere bruk av podcast. Ellers er det lite tilbakemeldinger om dette.

## **2.4 EKSAMEN**

Eksamen består av en skriftlig skoleeksamen på 6 timer. Eksamensformen varierer noe, men ofte er det en kombinasjon av en praktikumsoppgave og en teorioppgave. Vanligvis har praktikumsoppgaven noe større omfang enn teorioppgaven.

Flertallet av studentene (70 %) helt enig eller enig i at gjeldende eksamensform med skriftlig skoleeksamen er en god måte å få vist sin faglige kompetanse på. En del av studentene

(13,5 %) er likevel uenig eller helt uenig at dagens eksamensform er en god måte å vise sin faglige kompetanse på. Det er omtrent den samme andelen som ønsker en annen eksamensform (13,2 %).

Videre er det interessant å merke seg at det var mange studenter (47 %) som mente at oppgaven som ble gitt høsten 2015 var for omfattende i forhold til tidsrammen.

Mange uttrykte glede over at det var innført digital eksamen. Enkelte påpekte at det gis for lite trening i å skrive teorioppgaver.

Statistikken over eksamensresultatene viser en ganske god fordeling av karakterene. Karakterene A og E er noe underrepresentert ut fra en Gauss-kurve. Samtidig er andelen B langt høyere enn andelen D. Med det gode grunnlag av studenter som fakultetet har hatt i de senere årene, er det ikke uventet at det er en viss overvekt av de gode karakterene. Andelen A, som lenge har ligget på 6-7 % har endelig kommet opp mot 10 %. Fordelingen høsten 2015 var slik (blant de som besto eksamen): A (8 %), B (28 %), C (43 %), D (16 %), E (5 %). Det var bare 2 % av studentene som strøk eller avbrøt eksamen. Våren 2015 var fordelingen slik: A (10 %), B (29 %), C (39 %), D (16 %), E (6 %). Også denne gangen var det bare 2 % av studentene som avbrøt eller sterk til eksamen.

## **2.5 BESKRIVELSE AV EMNET OG LÆRINGSUTBYTTE MV.**

Studentene er gjennomgående fornøyde med informasjonen som har med emnet å gjøre (13,4 % er svært fornøyd, 56,3 % er fornøyd og 21,9 % er litt fornøyd). Bare 1 % er svært misfornøyd og 6,3 % er litt misfornøyd.

## **3. FORSLAG TIL FORBEDRINGER**

Selv om det er mye som fungerer bra og mange studenter som er fornøyd med mye på JUS1211, er det et klart potensiale for flere forbedringer.

Faget internasjonale menneskerettigheter bør kanskje flyttes til andre studieår.

Undervisningen i rettskildelære bør komme tidligere i semesteret. En arbeidsgruppe for vurdering av rettskildelære- og metodefagene ved fakultetet har nylig avgitt en delutredning med innspill til endringer i metodeundervisningen på første studieår. Arbeidsgruppen har blant annet foreslått at undervisningen i rettskildelære på JUS1211 splittes i to bolker, én i begynnelsen av semesteret og én mot slutten av semesteret. Etter vårt syn vil gjennomføring av arbeidsgruppens forslag være egnet til å styrke undervisningstilbudet innen emnet.

Det bør også arbeides for å få flere interne lærere inn i undervisningen. Det er ikke alle fag som har en andel av interne på mer enn 50 %.

## **4. OPPSUMMERING**

JUS1211 dekker de fire fagene rettskildelære, internasjonale menneskerettigheter, fast eiendoms rettsforhold og familie- og arverett innenfor en ramme på 30 studiepoeng. Læreboksituasjonen i emnet er generelt sett god. Undervisningen er lagt opp i bolker, hvor studentene først får forelesning og kurs i familie- og arverett, deretter forelesninger og kurs i henholdsvis fast eiendoms rettsforhold, internasjonale menneskerettigheter og rettskildelære. Det er et tett undervisningsopplegg uten særlig pause mellom bolkene.

Selv om det er mye som fungerer bra på JUS1211, er det rom for forbedringer. Mange studenter er frustrerte over at rettskildeundervisningen kommer for sent i semesteret. Det er



videre en utfordring at studentene mangler innsikt i generell folkerettslig metode før de gir seg i kast med de internasjonale menneskerettighetene. Flere studenter har dessuten ytret ønske om mer bruk av podcast i undervisningen.

Etter vårt syn bør undervisningsopplegget i rettskildelære justeres i tråd med anbefalingene til Arbeidsgruppen for vurdering av rettskilde- og metodefagene. Videre er det grunn til å vurdere nærmere om faget internasjonale menneskerettigheter bør flyttes til andre studieår.

Oslo, 22. februar 2016  
Henrik Bjørnebye

John Asland

### Vedlegg 3

#### Periodisk emneevaluering JUS5980 Skatterett H16

Det var oppmeldt 66 studenter til eksamen, hvorav 43 møtte og tre hadde legeattest for utsatt prøve. 28 kandidater besvarte evalueringsskjemaet, dvs. 65 %.

#### Pensum

Over 70 % er svært fornøyd eller fornøyd. En kommentar som går igjen, er at faget er stort. Det ble knappet noe ned etter forrige evaluering, men er fortsatt i overkant stort, selv om pensum angir at fremstillingen flere steder går lenger enn det som kreves til eksamen eller at petitavsnitt ikke er pensum. En løsning som flere peker på, er å dele faget, først og fremst ved å skille ut internasjonal skatterett. En slik reform vil også gjøre det mulig å øke den internasjonale profilen i faget. Jeg er kjent med at den nye faglæreren, professor Arvid Aage Skaar, arbeider med å fremme et forslag langs disse linjer. At særlig læreboken i bedrifts- og selskapskatterett er skrevet som kombinert lære- og håndbok, må nok studentene leve med.

#### Undervisning

Oppunder 40% var svært fornøyd eller fornøyd med undervisningen, og omtrent like mange var litt fornøyd og litt misfornøyd; 3,6 % var misfornøyd. Undervisningen ble holdt av tre forskjellige (hjelpe)lærere, og mangel på koordinering dem imellom går igjen i kommentarene. Disse sider av saken vil komme i en helt annen stilling fra og med i år, i og med at professor Skaar vil holde all undervisning. Noe kritikk går også på manglende innføring i emnet. Ellers etterlyses podcast.

Mange etterlyser flere undervisningstimer og mer varierte undervisningsformer. Timetallet er vel bundet opp i overordnede vedtak, men innenfor denne er det mulig med visse variasjoner, likevel neppe ordinær seminarundervisning med så vidt mange studenter.

#### Eksamen

På spørsmålet om vurderingsform er omtrent 43 % svært fornøyd eller fornøyd og noen færre er litt fornøyd eller litt misfornøyd.

En interessant kommentar fra et par studenter går på at eksamenstiden – fire timer – er for kort til å få vist det man kan.

Det har i de senere år stort sett vært gitt teorioppgaver, og oppgaveformene kan nok med fordel varieres noe mer.

Karakterfordelingen ved eksamen er lite oppsiktsvekkende.

#### Ressurser og infrastruktur

Det er flere klager over aud 13 som undervisningsrom. Det stemmer med mine erfaringer som lærer tidligere. Dette auditoriet bør helst unngås.

#### Læreatytteformuleringer

Det er ingen spørsmål direkte om dette, og jeg har ikke merket meg noen kommentarer til dette. Selv synes jeg formuleringen er greie (men jeg har mine tvil om hvor nyttige slike formuleringer overhodet er).

#### Emnebeskrivelsen

Heller ikke dette har jeg merket meg noen kommentarer til. Det fremgår av emnebeskrivelsen at faget bygger på det grunnleggende skatterettsfaget. Jeg har av og til fått spørsmål om det er tilrådelig å ta dette faget uten å ha tatt det grunnleggende, og har stort sett frarådet dette og iallfall gjort oppmerksom på at man da må lese seg opp i pensum i det grunnleggende faget også.

Pensum er noe strammet inn siden forrige evaluering (men kanskje ikke tilstrekkelig, jf foran). Det er kommet ny utgave av boken i bedrifts- og selskapskattrett.

Noen forslag til forbedringer er nevnt foran. Det overlegent viktigste er muligheten for å dele faget.

#### *Kort oppsummering*

Faget er stort, og vil bli foreslått delt opp. Læreboksituasjonen er ganske god, selv om læreboken i internasjonal skatterett begynner å bli gammel. Kritikken over svak koordinering mellom foreleserne vil bli løst ved at undervisningen i høst vil bli holdt av én og samme lærer. Et utbredt ønske om podcast av undervisningen vil bli forsøkt imøtekommet.

Oslo, 2. februar 2016.

Frederik Zimmer

#### Vedlegg 4

### Periodisk emnerapport for valgemnet rettslig bevisteori – høsten 2015.

Undertegnede leverer med dette periodisk emnerapport for valgemnet rettslig bevisteori i henhold til oppgitte temaer og basert på følgende grunnlag:

- Emnebeskrivelsen for emnet, se vedlegg 1.
- Statistikk over karakterer, frafall, klager, se vedlegg 2.
- Tidligere periodiske emnerapporter for emnet, se vedlegg 3.
- Eksamen med sensorveiledning, se vedlegg 4
- Sensor for 1 ½ kommisjon + klagesensor.
- Studenttilbakemeldinger/underveisevaluering.
- Deltakerevaluering underveis i forelesningsrekka.
- Forelesers vurdering av emnet.

#### *Ad pensum:*

Høsten 2015 var tredje gang det ble undervist og gitt eksamen i faget. Også denne gangen var pensum endret. Denne gangen var hensikten med å justere pensum å gi studentene pedagogisk lett tilgjengelig tekster. Bakgrunnen for endringsforslaget var først og fremst skriftlige tilbakemeldinger fra studentene i forbindelse med evalueringene, samt uformell kontakt mellom kurslærer og studentene.

Valgemnets fagbeskrivelse og læringskravene skiller seg i innhold og metode fra den juridiske grunnutdanningen. Det gjør at faget er tyngre tilgjengelig for studentene enn hva som er vanlig. Pensum har derfor også dette semesteret vært grundig gjennomgått i kursundervisningen. Fremdeles er nok pensum tungt tilgjengelig for mange.

Det finnes fremdeles ingen lærebok i emnet, men en slik er under utarbeidelse av Anders Løvlie med støtte fra Norsk Faglitterær forfatterforening. Læreboken skal konsolidere fagets status ved å samle og tilgjengeliggjøre det materialet som i dag finnes om emnet, og en sentral del av bokens selvstendighet vil ligge i at dette for første gang presenteres samlet. Et sentralt mål er å formidle et anvendelig bevisteoretisk begrepsapparat, slik at en fullstendig beskrivelse av bevisvurdering som fenomen muliggjøres samt tydeliggjøre hvordan fenomenet står i relasjon til anvendelsen av rettsreglene for øvrig. I tillegg vil det benyttes nokså stor plass på bevisretten, men da først og fremst det legislative grunnlaget for at prosessreglene som omhandler bevis er gitt det innhold de er gitt. Boken vil være klar til undervisningen i 2017.

#### *Ad undervisning:*

Det har vært gitt til sammen 20 timer forelesning spredt jevnt over semesteret med oppmøtetid 08.15. Av disse har Anders Løvlie, advokat (H) phd., for tiden sekretariatsleder for Straffeprosessutvalget, undervist i 18 timer og professor Ulf Stridbeck undervist i 2 timer i vitnepsykologi. Professor Ståle Eskeland som tidligere år har undervist om feilslutninger var dessverre for syk til å undervise denne gangen.

Studentene synes ut fra tilbakemeldingene som er gitt i det alt vesentlige å være fornøyd med opplegget og kursholder, ca 75 % oppgir at de er ”svært fornøyd”, ”fornøyd” eller ”litt fornøyd” og omtrent 15% har ingen formening antagelig fordi de ikke har deltatt.

Nytt av året er at det ble brukt nokså mye tid på analyse av bevisargumentasjonen i Orderud-saken slik den kom til uttrykk i Nes herredsretts dom. Dette var i tråd med fjorårets emnerapport hvor det ble oppgitt at det skulle vurderes å ”Benytte ytterligere to timer av undervisningstiden på gjennomgang av konkrete saker eller eksamensoppgaver.” Dennes siden ved undervisningen studentene har uttrykt at de var fornøyd med og som vil bli videreført og eventuelt utvidet.

Enkelte studenter etterspør et mer stringent opplegg hvor pensumssidene gjennomgås side for side. Det er imidlertid et bevisst valg at undervisningen skal legge til rette for selvstendig refleksjon ved at det brukes mye tid på sentrale metodiske forhold ved faget.

*Ad ressurser og infrastruktur:*

Undervisningen har i år vært i DA auditorium 5. Det er et ok sted, men nokså trangt for studentene stadig og det er stadig synd at det ikke er tavle på vegg.

*Ad eksamen:*

Eksamen var som sist – skriftlig, fire timer. Den ble gitt form av en teoretisk oppgave. Det ble utarbeidet en skriftlig og detaljert sensorveiledning. Karakterene fordelte seg jevnt over skalaen. Sensorkorpset var det samme som sist: Professor Eivind Kolflaath, UiB, professor Magne Strandberg, UiB, Anders Løvlie og undertegnede.

Eksamen var særlig utformet for å kunne skille mellom de midterste karakterene, noe som også lot seg gjøre.

*Ad spørsmål om læringsutbytteformuleringene i emnebeskrivelsen gir en god beskrivelse av hva studentene skal kunne etter avlagt eksamen:*

Ja. Det er ikke holdepunkter for annet, se imidlertid neste punkt.

*Ad spørsmål om emnebeskrivelsen tilfredsstillende:*

Emnet er riktig plassert med hensyn til nivå og krav om forkunnskaper, og for så vidt også riktig definert i forhold til disse.

*Ad endringer siden forrige periodiske evaluering:*

Pensum er søkt gjort lettere tilgjengelig, se ovenfor.

*Ad forslag til forbedringer:*

Undertegnede vil vurdere følgende til neste gang kurset skal gå:

1: La det fremgå tydeligere på fagets semestersider at faget et teoretisk og av den grunn kan oppleves tungt.

2: Benytte ytterligere tid av undervisningstiden på analyse av konkrete saker og eksamensoppgaver.

3: Lage et opplegg for den gruppen som ikke følger undervisningen – podcast, egne fremstillinger, oppgavehefte eller lignende.

4: Utarbeidelse av lærebok i rettslig bevisteori, se ovenfor.

*Ad kort oppsummering av denne rapporten som skal publiseres på nettsidene til studentene.*

Studentevalueringen av JUS5501 Rettslig bevisteori ga i år som i fjor en svarprosent på 53 % av antallet studenter som avla eksamen. Et klart flertall av de som svarte på emneevalueringen er «svært fornøyd», «fornøyd» eller «litt fornøyd» med informasjon, undervisning, tilbakemelding fra faglærer, læringsmiljø og prøving av kunnskaper ved eksamen. De skriftlige læremidlene er respondentene mindre fornøyd med, selv om et flertall også her har oppgitt å være «svært fornøyd», «fornøyd» eller «litt fornøyd». Det er besluttet at det skal skrives en lærebok i rettslig bevisteori, som skal konsolidere store deler av dagens pensum under et felles begrepsapparat med vekt på pedagogisk fremstilling. Boken skal være ferdig til 2017. Læringskravene vil være de samme og faget skal være teoretisk. Tusen takk for nyttige tilbakemeldinger!

Vedlegg 5

# Periodisk emnerapport for JUS5880

## Finansmarkedsrett

Valgfag på masternivå

### **Innledning:**

JUS 5880 Finansmarkedsrett er et relativt nytt valgfag som ble satt opp for første gang høsten 2014. Det er avholdt tre ganger. Temaet for kurset er den i hovedsak offentligrettslig reguleringen som gjelder for aktørene i finansmarkedene. De to fagområdene som det undervises i er børs- og verdipapirrett og reglene om banker og andre finansinstitusjoner. Man kunne også inkludert reglene om forsikring og tjenestepensjoner, men dette er utelatt av hensyn til at faget ellers hadde blitt for omfattende innenfor rammen av kurset.

Det ble avholdt periodisk emneevaluering etter gjennomført kurs høsten 2015. 40 kandidater avla eksamen. Studentundersøkelsen ble besvart av 22 respondenter (56 pst). Av de som besvarte undersøkelsen var ca 60 pst kvinner og 40 pst menn. Det ble avholdt en tilsvarende vurdering etter forrige forelesningsrekke (H 2014, jf. fjorårets rapport fra denne).

Hovedinntrykket fra evalueringen er at studentene gir positive tilbakemeldinger, med en klar overvekt på svar i kategorien fornøyd eller svært fornøyd. For de spørsmålene som mest direkte retter seg mot selve undervisningen og læremidlene (spm nr. 1, 3, 4, 8, 9, 11, 18) er i gjennomsnitt 76 pst av svarene i kategoriene svært fornøyd eller fornøyd. Dette er en svak nedgang fra i fjor (da 80 pst). Scoren er lavest på spm. 15 (fysisk læringsmiljøet), noe som særlig har med å gjøre at det er ukomfortabelt å sitte, samt dårlige lydforhold i Auditorium 14.

Nærmere om de ulike punktene angitt i malen for periodiske emnerapporter:

## **Punkt 1**

### Pensum:

Det er gitt to ulike pensumalternativer – et engelskspråklig og et norsk (med enkelte engelskspråklige innslag). Alle studentene i alle tre år har valgt det norske pensumet. Det er grunn til å tro at dette vil fortsette, og vi vurderer kun å opprettholde det norske alternativet. Tilbakemeldingene fra studentene er i hovedsak gode, og bedre enn i 2014, når det gjelder læremidlene (36,4 pst-svært fornøyd, 50 pst-fornøyd, 9,1 pst-litt fornøyd, 4,5 pst-litt misfornøyd. (I fjor: 5,3 pst-svært fornøyd, 63,2-fornøyd, 21,1 pst-litt fornøyd, 10,5 pst-litt misfornøyd)).

Det vil være behov for oppdatering av pensum før neste kurs på grunn av ny lovgivning på bank- og finansieringsområdet.

### Undervisning:

Undervisningen består av 10 dobbelttimer som avholdes ukentlig. Det er lagt opp som forelesninger. Det er ingen obligatoriske aktiviteter, men det ble på noen av forelesningene gitt korte kursoppgaver som studentene kunne forberede seg på og som ble gjennomgått på tavlen gangen etter. Den siste gangen gikk vi gjennom de tidligere eksamensoppgavene.

På flere av forelesningene har vi hatt bistand av eksterne forelesere (advokater). De har bidratt med å snakke om temaer som de har spesiell kjennskap til, og lagt opp til og deltatt i diskusjoner med studentene. Dette har vært populært og fremheves av studentene som positivt. Det krever en god del planlegging for å koordinere at det ikke blir dobbeltbehandling og at de eksterne holder seg innenfor temaer som er pensumrelevant. Alt i alt oppleves det som så positivt at vi ønsker å videreføre dette tiltaket, så fremt vi fortsatt får eksterne forelesere til å bidra kostnadsfritt. I 2015 ble det for første gang også gjennomført et besøk på Oslo Børs. Dette var en del av undervisningsopplegget og bestod av 2,5 timer forelesning som jurister ved Oslo Børs hadde forberedt. Dette var studentene fornøyd med.



### Ressurser og infrastruktur:

Vi har alle gangene kurset har blitt avholdt hatt store auditorier. Det var færre tekniske utfordringer i 2015 enn i fjor, men det har vært problemer både med Podcast og at head-settet til foreleser som regel er satt ned feil i laderen slik at den ikke er klar til bruk. Det har også hendt at vi har kommet til låst dør, og må tilkalle personale som har nøkkel.

Ellers bør vi nok ha et mindre lokale, fordi de auditoriene vi har hatt er for store for 30-35 elever og ikke fungerer så bra med tanke på å få mer spørsmål og diskusjon i løpet av forelesningen. Dette reflekteres også i svarene til studentene som scorer både det fysiske og det psykososiale læringsmiljøet lavere enn de øvrige spørsmålene.

### Eksamen:

Vurderingsformen er en fire-timers skriftlig eksamen. Dette fungerer greit. 54.5 prosent av studentene er fornøyd med vurderingsformen og 18.2 prosent er svært fornøyd.

## **2. Gir læringsutbytteformuleringene i emnebeskrivelsen en god beskrivelse av hva studentene skal kunne etter avlagt eksamen?**

Ja, den gir en god beskrivelse.

## **3. Fungerer emnebeskrivelsen tilfredsstillende?**

### **Statistikk over karakterer, frafall og klager**

Karakternivået i 2015-kommisjonen var bra, med en snittkarakter på B. Femtifem kandidater hadde meldt seg til eksamen, mens 40 (inkl. utsatt eksamen) avla eksamen. Ingen strøk i årets kommisjon, noe som viser at studentene har fått med seg tilstrekkelig til at de oppfyller læringskravene.

Det var tre klager, og alle tre ble stående på den opprinnelige karakteren i klageomgangen. Dette skiller seg fra de to foregående årene hvor det var større ulikheter mellom førstesensuren og klagesensuren (særlig i det første året.)

### **Tilbakemeldinger til lærere og administrasjon.**

Tilbakemeldingene er alt overveiende positive, både i poenggiving og kommentarer. I likhet med de to tidligere årene har flere studenter vært i kontakt med oss under og etter kurset med tanke på å få tips til masteravhandlinger innenfor finansmarkedsrett. Vi har også hatt ferdig utdannede jurister som tilhørere på forelesningene og som har gitt uttrykk for at de er fornøyde med utbyttet.

Innslaget av eksterne foredragsholdere er som nevnt populært, men det krever mye planlegging for å strukturere det på en måte som gir bra utbytte. I år var vi uheldige med én foreleser som meldte avbud i siste liten, noe som skapte litt uro for studentene som måtte forberede seg på et nytt tema på kort varsel. Dette reflekteres til dels i tilbakemeldingene. Likevel ser de aller fleste mest positive sider med innslag av denne typen.

### **Tilbakemeldinger på informasjonen/veiledningen studentene får om emnet.**

22,7 prosent av studentene er svært fornøyd, 50 er fornøyd og 18,2 pst er litt fornøyd med informasjonen (spm. 4). 50 prosent er svært fornøyd, 12,5 er fornøyd og 25 prosent er litt fornøyd med tilbakemeldingene fra faglærer (spm. 18).

### **Hvordan emnet fungerer i emnegruppene det inngår i.**

Det inngår ikke nå i en emnegruppe, men det er under vurdering å knytte det nærmere til bl.a. selskapsrett og regnskapsrett.

### **Om emnet er riktig plassert med hensyn til nivå/anbefalt semester.**

Ja, det kan ikke tas noe tidligere. Det krever en høy grad av modenhet.

### **Om emnet er riktig definert med hensyn til anbefalte/påkrevde forkunnskaper.**

Ja.

#### **4. Har du gjort noen endringer siden forrige periodiske evaluering? Hvilke?**

Besøk på børsen er innført. Ellers ingen vesentlige endringer.

#### **5. Forslag til forbedringer.**

Vi bør ha et mindre og mer egnet lokale med utstyr som fungerer. Dette kan også gjøre det enklere å legge opp til mer diskusjon og interaksjon med studentene.

Fortsette å trekke inn eksterne, men forsøke å systematisere bidragene i enda større grad. Vi har vært i kontakt med Finansmarkedsavdelingen i Finansdepartementet som er positive til å bidra til faget på ulikt vis, i tillegg til flere advokater og Oslo Børs som allerede har bidratt.

#### **6. Oppsummering**

Etter de tre første forelesningsrekkene har dette faget fått svært gode tilbakemeldinger på innhold og opplegg. Faglærer benytter seg av eksterne forelesere for å gi faget en praktisk vinkling og dagsaktuelle eksempler. Studentene har vært engasjerte og resultatene ved eksamen har jevnt over vært gode.

Trude Myklebust/Mads Andenæs, mars 2016

Vedlegg 6

## Mal for periodiske emnerapporter JUR1730-JUS5730

### Innledning

Periodiske emneevalueringer er en del av UiOs kvalitetssystem, og systembeskrivelsen for kvalitetssystemet gir mer utfyllende informasjon om evalueringene. Evalueringene skal dokumenteres i en periodisk emnerapport.

### Grunnlagsmateriale for den periodiske emnerapporten

- Emnebeskrivelsen for emnet.
- Statistikk over karakterer, frafall, klager (for eksempel FS-rapport 754.001).
- Tidligere periodiske emnerapporter for emnet.
- Tilsynsensorrapporter.
- Studenttilbakemeldinger/underveisevaluering av emnet.
- Deltakerevaluering og ev. andre læreres og administrativt ansattes vurdering av emnet.

### Innhold i den periodiske emnerapporten

Rapporten skal inneholde den emneansvarliges vurderinger og kommentarer basert på grunnlagsmaterialet. Rapporten skal ta for seg følgende punkter så langt de passer:

#### 1. Gi en vurdering av:

- Pensum (innhold, omfang).
- Undervisning (undervisningsformer, timeantall, spredning over semesteret, obligatoriske aktiviteter, kvalifiseringsoppgaver).
- Ressurser og infrastruktur (undervisningsrom, audiovisuelle hjelpemidler, bibliotekressurser m.m.).
- Eksamen (eksamensordning, vurderingsform).
- Curriculum (content, scope).
- Teaching (teaching methods, school hours, spread over the semester, compulsory activities, qualification tasks).
- Resources and infrastructure (classrooms, audio-visual aids, library resources and others).
- Examination (examination system, evaluation form).

I think the students are generally quite satisfied with the curriculum, both in terms of content and scope. The amount of classes is the same as other courses offered at the Faculty of Law. I encourage the students to create study-groups. In terms of teaching methods I use scenarios and cases to explain and illustrate theoretical issues. I ask and engage the students in thinking about and answering questions related to such scenarios during class.

Teaching the course at 8 am is quite difficult for me as teacher and for some of the students. In the coming years I would like the teaching time for the course to be changed to 10 am. The classroom was small for a group of about 150 students. At times there are some problems with preparing a podcast because of interference and noises from the audio equipment in the classroom.

The course assessment is based on a 4 hour exam. The students are given a possibility to prepare a mock exam and are given detailed explanations and examples of previous exams.

2. Gir læringsutbytteformuleringene i emnebeskrivelsen en god beskrivelse av hva studentene skal kunne etter avlagt eksamen?

Please see the detailed **learning outcomes** at <http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS5730/h15/pensumliste/index.html>

3. Fungerer emnebeskrivelsen tilfredsstillende? Sjekk følgende:

- Statistikk over karakterer, frafall og klager.
  - Tilbakemeldinger til lærere og administrasjon.
  - Tilbakemeldinger på informasjonen/veiledningen studentene får om emnet.
  - Hvordan emnet fungerer i emnegruppene det inngår i.
  - Om emnet er riktig plassert med hensyn til nivå/anbefalt semester.
  - Om emnet er riktig definert med hensyn til anbefalte/påkrevde forkunnskaper.
- 
- Statistics on grades, dropout and complaints.
  - Feedback to teachers and administration.
  - Feedback on the information / guidance students receive on the subject.
  - How the subject works within the subject groups it belongs.
  - Whether the subject is properly positioned with respect to the level / Recommended semester.
  - Whether the subject is correctly defined in terms of the recommended / required prerequisites.

Overall the statistics seem quite positive (and more positive than last periodical review carried out in 2012), but the administration should be able to compare these courses with other similar courses. If the courses are scoring low with regard to grades, dropout and complaints, I would like to hear from the administration. The students seem quite satisfied with the information made available at the beginning as well as throughout the course.

I did administer an informal half-way assessment with the students and the feedback received was good. The aim of this assessment was to check student satisfaction and receive any specific requests on their part with regard to topics covered during the course and the teaching methods, so as to adjust the course accordingly if there were any complaints.

Although the course is taught in the same class for both Bachelor and Master students, the study materials and the exam are separate for both levels. Same goes for the learning outcomes.

4. Har du gjort noen endringer siden forrige periodiske evaluering? Hvilke?

The detailed course outline has been changed to include key issues concerning IHL and to reflect better the reading materials. The textbook for the Master level course has been updated to the third edition of Dieter Fleck's edited book (published in fall 2014). The Fronter room has been used regularly to share the teaching materials (lecture slides and podcasts) with the students.

5. Forslag til forbedringer.

Changing the textbook for the Bachelor course from Kolb and Hyde to another updated textbook published in 2015, namely Emily Crawford and Alison Pert, *International Humanitarian Law* (Cambridge University Press, 2015)). The proposal with relevant changes and updates to the compulsory and recommended reading material for the course will be put before the PMR for approval in due time.

6. Gi en kort oppsummering av denne rapporten som skal publiseres på nettsidene til studentene.

Thank you all for an overwhelmingly positive and constructive feedback about the course and my efforts. On the basis of your suggestions I have decided to indicate closely the compulsory readings per class.

Vedlegg 7

## **Periodiske emnerapport for international trade law (JUS 5850)**

### **1. Innledning**

Svarprosent på spørreundersøkelsen var denne gang 26% (7 av 27 som tok eksamen). Dette er halvparten så mange svar som ved forrige rapport, men noe høyere svarprosent. Uansett må dette sies å være en lav svarprosent, og det er behov for tiltak som øker svarprosenten.

Undersøkelsen ble besvart av 5 menn og 1 kvinne (én ubesvart), en overraskende overvekt av menn. Blant de som svarer har 4 deltatt på svært mye/alt av undervisningen, 1 på mye, og 2 på lite eller ingenting.

Egen studieinnsats ble vurdert som følger: Svært fornøyd 1, fornøyd 1, litt fornøyd 3, misfornøyd 1. Dette indikerer at det kan være rom for tiltak som kan motivere til bedre studieinnsats.

### **2. Vurdering av pensum**

Forut for dette semesteret ble pensum lagt om til ny lærebok. Det viste seg å være lite vellykket. Den nye læreboka var ment å gi studentene større utfordringer og bedre grunnlag for å diskutere faglige spørsmål. Boka viste seg å være for vanskelig for de fleste. I motsetning til ved forrige evaluering var det lite tilfredshet med læreboka (3 mente den ikke var adekvat, 4 mente den var adekvat). Det vil bli lagt opp til at studentene kan velge mellom de to lærebøkene i neste semester.

### **3. Vurdering av undervisning**

Én student er kritisk til oppstarten av kurset. I kommentarfeltet refereres det til problemer med å forstå en av kursholderne. Dette er et tema som også tas opp under andre punkter i undersøkelsen. Denne gangen synes det å ha vært tilfredshet med prosessen med å etablere kollokviegrupper. Det blir fremhevet at gruppene har fungert godt for læringsprosessen. Det uttrykkes en del utilfredshet med kvaliteten på kursinformasjonen (3 studenter). I kommentarfeltet anføres problemer knyttet til mange undervisere (det var 4 lærere), sein tilgang til informasjonen, og behov for mer detaljert informasjon. Her scorer kurset dårligere enn ved 2012 evalueringen.

Mens 5 studenter uttrykker tilfredshet med det faglige innholdet i kurset, uttrykker 2 studenter misnøye. I kommentarfeltet fremgår det at mange detaljer ikke ble berørt i forelesninger, problemer med læreboka, og problemer med å forstå forelesningene. I studentenes vurdering av undervisningsmetoden (kombinasjon av forelesninger og studentpresentasjoner, samt en viss bruk av fronter-rommet), uttrykte 3 studenter tilfredshet og 3 studenter misnøye. I kommentarfeltet ble det etterlyst podcast og mer detaljerte powerpoint-presentasjoner. Det ble også kommentert at noen av forelesningene var vanskelige å forstå og at det ble brukt mye tid på studentpresentasjoner.

Det var en del frafall fra undervisningen underveis i semesteret (opprinnelig var 41 påmeldt, 27 møtte til eksamen). Dette er nok naturlig tatt i betraktning at kurset er omfattende og har høye krav til studieinnsats.

Alle som svarte (5) ga uttrykk for at de hadde hatt mulighet for å kommentere undervisningen underveis.

### **4. Vurdering av ressurser og infrastruktur**

I motsetning til forrige evaluering var det denne gang en del misnøye med tilgjengeligheten på kursinformasjon (3 studenter var veldig fornøyde/fornøyde, 1 student var litt fornøyd, 2 studenter uttrykte misnøye).

I motsetning til forrige evaluering var det litt misnøye med det fysiske læringsmiljøet (3 studenter var delvis fornøyde eller delvis misfornøyde). Det var også denne gangen mer misnøye med det psykososiale miljøet (2 studenter uttrykte misnøye). I kommentarfeltet ble det bemerket at det manglet tiltak for å sikre at studenter som meldte seg til gruppearbeid faktisk møtte opp. To studenter var enige i at kontakt med studenter fra Norge og andre land hadde vært nyttig i kurset, og bare 3 studenter bekreftet at de hadde hatt kontakt med slike studenter. I kommentarfeltet er det forslag om å legge til rette for aktiviteter utenfor kursene. Det ble også pekt på at det var veldig få norske studenter på kurset.

### **5. Vurdering av læringskrav**

Valgemnet er omfangsrikt, men vanskelig å kutte uten at helheten i kurset blir sterkt skadelidende. Det er også vanskelig å stille lavere krav til kunnskap for visse temaer innen emnet uten at dette fører til problemer med eksamen. I undervisningen blir det vektlagt at det ikke er behov for detaljkunnskap.

### **6. Vurdering av eksamen**

Resultatene på eksamen var stort sett gode, med en stor overvekt av A og B sammenlignet med D og E. Det var ikke noen studenter som strøk, men 6 studenter som unnlot å møte til eksamen. Studentenes vurdering av eksamen var omtrent som forventet (3 studenter fornøyd, 1 litt fornøyd, og 3 litt misfornøyd / misfornøyd). I kommentarfeltet var ble det etterlyst alternative vurderingsformer og gitt uttrykk for at eksamen var for spesifikk og vanskelig.

### **7. Forslag til forbedringer**

Spørreundersøkelsen:

- I spørsmålet om hva slags kursaktiviteter man deltok på bør svaralternativene endres fra «seminars» til «group work».
- Det bør inngå spørsmål om utbytte av «mock exam».
- Det er behov for å iverksette tiltak for å øke svarprosenten.

Pensum:

- Det bør bli mulig å velge mellom to lærebøker.

Undervisning:

- Prosessen med å sette sammen undervisningsopplegget må starte tidligere, og materiale for undervisningen må legges ut tidligere.
- Det bør vurderes om det kan gis mer undervisning.
- Det kan være en fordel å følge opp etableringen av kollokviegrupper, slik at vi reduserer risikoen for at gruppene slutter å fungere.
- Det er stort behov for tilgang til undervisning blant utenlandske ansatte. Det innebærer et problem at et kurs med 11 undervisningstimer skal fordeles mellom 4 lærere. Dette øker tidsbruk på administrasjon og innebærer økt fare for at studentene blir misfornøyde med koordineringen. Ideelt sett bør det nok ikke være mer enn 3 lærere på et slikt kurs. Det er også et problem at noen lærere ikke behersker engelsk godt nok ut fra studentenes behov (ikke alle studenter har god beherskelse av engelsk, og vil kunne slite med lærerens aksent). Dette vill kunne løses med å innføre mer seminarbasert undervisning der det blir lettere å stille spørsmål.. Tilgang til undervisningstimer for kurset gjør imidlertid dette uaktuelt.
- Det bør legges opp til bedre rutiner for podcast av undervisningen. Det har vist seg vanskelig å få dette til i valgemner, særlig der mange lærere er involvert i undervisningen.

Ressurser og infrastruktur:

- Misnøyen knyttet seg her først og fremst til det psykososiale miljøet.
- Til tross for en kritisk kommentar til bruk av fronter-rommet, og laber studentdeltakelse i rommet, vil det bli lagt opp til å benytte rommet også i undervisningen framover.



Eksamen:

- Det er et problem at eksamen kun er på fire timer. Det blir da vanskelig å utforme eksamen slik at studentene prøves i flere deler av pensum. Det bør vurderes om eksamenstiden kan utvides for valgemner eller dette valgemnet.

### **9. Kort oppsummering for publisering**

The evaluation of the course in international trade law, autumn 2015 suggested that the following improvements should be undertaken:

1. There should be two alternative textbooks.
2. Preparations for the teaching should start earlier so that teaching materials can be published earlier.
3. Efforts should be made to ensure that lectures are podcasted.
4. Efforts should be made to increase the use of the “fronter room” among teachers and students.
5. Students that sign up for group work should be followed up more closely by the responsible teachers prior to class.

Oslo, 28/3-2016, Ole Kr. Fauchald

Vedlegg8

## Mal for periodiske emnerapporter

### Innledning

Periodiske emneevalueringer er en del av UiOs kvalitetssystem, og systembeskrivelsen for kvalitetssystemet gir mer utfyllende informasjon om evalueringene. Evalueringene skal dokumenteres i en periodisk emnerapport.

### Grunnlagsmateriale for den periodiske emnerapporten

- Emnebeskrivelsen for emnet.
- Statistikk over karakterer, frafall, klager (for eksempel FS-rapport 754.001).
- Tidligere periodiske emnerapporter for emnet.
- Tilsynsensorrapporter.
- Studenttilbakemeldinger/underveisevaluering av emnet.
- Deltakerevaluering og ev. andre læreres og administrativt ansattes vurdering av emnet.

### Innhold i den periodiske emnerapporten

Rapporten skal inneholde den emneansvarliges vurderinger og kommentarer basert på grunnlagsmaterialet. Rapporten skal ta for seg følgende punkter så langt de passer:

#### 1. Gi en vurdering av:

- **Pensum (innhold, omfang).**

In the student evaluation carried out at the end of the semester, 100% of the respondents were “very satisfied” or “satisfied” with the academic content of the course.

The basic literature consisted out of one book and two book chapters, totaling 581 pages. 77.8% of the survey respondents were satisfied with the selection of the reading materials. While some highly praised the primary book, one student noted that it was difficult to read as the author “writes about very specific matters at the time”. This is not a cause for concern.

Given that investment arbitration shall be taught in a separate course in the future, it shall no longer be covered as a stand-alone topic within this course. This will call for a change in the assigned reading materials, moving the previously mandatory chapter on investment arbitration to the list of the additional reading materials.

The new edition of primary reading book came out in 2015, and the list of the reading materials is therefore updated accordingly. The webpage shall be updated with easy-to-access link to online edition, as soon as the library purchases the access to the book.

The new edition of exam supplementary materials is available, and the webpage shall be accordingly updated.

- **Undervisning (undervisningsformer, timeantall, spredning over semesteret, obligatoriske aktiviteter, kvalifiseringsoppgaver).**

This course was taught by three lecturers, and consisted out of 11 double-hour lectures. The first two lecturers used two double-hours each to teach the parts of the curriculum covered in their own writings. The third lecturer used the remaining seven double-hours to cover the primary reading book. Students found this highly satisfying, some of them explicitly commenting on the fact that having the topics clearly divided between the lecturers, with one of them covering the majority of topics, was very conducive to learning. During the mid-evaluation, post-course evaluation and private messages sent to the instructors, they remarked that the course is “very well organized” and “hands-down the best-taught and structured class

I had during my exchange semester”. However, some students were confused by the order in which lectures were presented – “I was a little confused about the order--why did we do investment arbitration first?” Given that investment arbitration shall be taught separately in the future, as remarked above, this concern is resolved.

This year, the course was exclusively taught in the form of lectures, and there has been no obligatory moot court/practical assignment involved. However, to boost student participation, lectures contained small group activities, where students were expected to apply what they have heard in the lecture. At a later stage, a mock case has been given to the students, and they were asked to solve it in class. The lecturer proceeded to give the model answer.

The lectures covering the primary book encouraged student participation and self-assessment through “quizzes” at the beginning of each lecture. Students were given a series of 10 “true/false” questions in each class, related to the materials covered in the previous lecture. The questions were written in a manner suitable to encourage discussion between students, and were designed to also be useful when preparing for the exam. Students received them positively, remarking during the mid-evaluation that they “like the quizzes as a self-diagnostic mechanism”.

Several students remarked that the group work could have been boosted through written assignments, either graded or non-graded. Given our experience from organizing other courses, such assignments would not be highly beneficial. Among the things that we have carefully considered is the possibility of imposing a “qualifying assignment” – asking students to prepare a short memorandum on a topic so that they can qualify for taking the final exam. These could be peer-reviewed amongst the students and then discussed in class. However, any such additional requirements have to be carefully balanced with student workload adequately corresponding to the amount of the course credits. Out-of-class activities tend to be burdensome and students usually do not participate voluntarily. Having these activities carried out in class would likely require an increase in the number of hours available for in-class instruction. These considerations should be taken into account by the Faculty.

- **Ressurser og infrastruktur (undervisningsrom, audiovisuelle hjelpemidler, bibliotekressurser m.m.).**

The lectures took place in Domus Academica. 55.6% of the survey respondents were satisfied with the environment, whereas 22.2% were slightly dissatisfied. One student wrote that “the lecture halls at Urbygningen are not the most comfortable.”

These lecture halls do not facilitate group work adequately. If changing the format of the course to involve greater group work, the location will need to be changed.

Some of the students have remarked said that they would like the lectures to be podcasted. This might be difficult to implement in a classroom setting where interactivity is consistently encouraged. Students were, however, instructed that if they have missed a class for a legitimate reason, office hour meetings and/or telephone/e-mail consultations are at their disposal.

Students were reportedly unaware that two book chapters which were part of the reading materials could be accessed online. This has been taken into account, and user-friendly links are included in the attached course page update proposal.

- **Eksamen (eksamensordning, vurderingsform).**

Students were given one theoretical question on the exam.

55.6% of the respondents were “satisfied” with the exam, whereas 46.4% were “slightly dissatisfied”, “dissatisfied” or “very dissatisfied”. It is important to note that the survey was taken only by 32% of participants.

Most of the feedback pertained to the fact that students would have preferred a more practical final exam task. This is contrary to what the students said when asked the same question in class, before the exam was designed. While it might be worth considering, it is something that should ultimately be decided in the course of the semester, upon assessing students’ performance in class. It is also important to note that the theoretical questions in the course so far have been written in an all-encompassing manner, expecting students to demonstrate an ability to analytically link core concepts and show an understanding of the overall structure of the course.

## **2. Gir læringsutbytteformuleringene i emnebeskrivelsen en god beskrivelse av hva studentene skal kunne etter avlagt eksamen?**

Students have expressed dissatisfaction with this. One student stated that “There were no learning requirements available on the semester page.” The webpage needs to be updated with the list of learning requirements, and the proposal is attached to this report.

However, it is important to note that most of the presentation used in lectures contained a slide describing the learning outcome of each lecture. Slide was titled “by the end of this lecture, you should be able to answer:”, and each slide contained about 10 questions most pertinent to the lecture to follow and the corresponding reading material. Students seemed to appreciate this.

## **3. Fungerer emnebeskrivelsen tilfredsstillende? Sjekk følgende:**

- **Statistikk over karakterer, frafall og klager.**  
28 students took the exam. 23% got an A, 32% got a B, 27% got a C, 5% got a D and 14% got an E. This points to a very satisfactory student performance, although grade distribution partly departs from the ECTS grade distribution guidelines, suggesting the need to consider lowering some of the top-level grades in the future.
- **Tilbakemeldinger til lærere og administrasjon.**  
Regarding the content of the course, students did not initiate a lot of contact with the lecturers, despite being repeatedly encouraged to do so. Some students sent e-mails in the days prior to the exam, and were referred to the adequate reading materials.  
In terms of course feedback, students performed a mid-term evaluation of the course, gave feedback during the class, and performed post-course evaluation. Some of the students sent messages directly to the instructors.
- **Tilbakemeldinger på informasjonen/veiledningen studentene får om emnet.**  
Students seemed generally satisfied with the availability of information, although some recommended a different structure.  
Students were satisfied with the availability of the lecturers. 88.9% felt that they were free to make comments, and in the evaluation, they remarked that lecturers have been readily available for the communication.
- **Hvordan emnet fungerer i emnegruppene det inngår i.**  
Very well, there’s no need for a change here.
- **Om emnet er riktig plassert med hensyn til nivå/anbefalt semester.**

Yes, it is. Teaching this course at bachelor level would likely be exceedingly difficult. Students need to have the prerequisite knowledge about contract and procedural law to be able to deal with the topics discussed.

We could consider moving this course to the spring semester, as to facilitate a greater involvement of the Public International Law LL.M. students. However, the International Commercial Law class offered in that semester already covers the essentials of international commercial arbitration, rendering the concurrent teaching potentially unsuitable.

- **Om emnet er riktig definert med hensyn til anbefalte/påkrevde forkunnskaper.**

Yes, although allowing exchange students who do not satisfy formal requirements to take the course should be done on a case by case basis, ensuring that they are able to follow the course adequately.

**4. Har du gjort noen endringer siden forrige periodiske evaluering? Hvilke?**

The biggest change was that the moot court has been removed, and that group work has been encouraged through small in-class activities instead. This format seemed to be better accepted among the students, and, given the number of currently available teaching hours, appears to be an optimal way of structuring the class.

**5. Forslag til forbedringer.**

Course webpage needs to be updated with details regarding learning requirements, the proposed list of which is enclosed.

Students need to be clearly informed that all the books are available online; the links are included in the proposal attached to this report.

Small group work needs to be further encouraged, and innovative teaching techniques need to be further developed, in line with new trends in legal education.

Mandatory in-class participation or a pass/fail written assignment qualifying the students to take the final exam should be considered, subject to the outlined concerns regarding the number of credits/teaching hours that the course entails.

The use of continuous self- and peer-evaluation mechanisms has proven useful and needs to be further developed, with a special view on using modern software solutions (having on-line quizzes instead of pen and paper, e.g.).

While communication with students is generally very good, we need to remain dedicated to encouraging students to engage in communication with the faculty, and keep identifying new ways of facilitating student feedback.

We should also consider the options for staying in touch with our alumni, informing them about potential career opportunities in the field of arbitration, offering the excellent ones recommendations, and generally providing the support they need in the early stages of their careers.

**6. Gi en kort oppsummering av denne rapporten som skal publiseres på nettsidene til studentene.**

Student feedback in this course has been very positive. The survey was carried out at the end of the semester, with 32% of participating students responding. 100% of the students were satisfied with the academic content of the course. 77.8% of the students were satisfied with the teaching methods, and the class has been praised for its organization.

Some students were dissatisfied with the exam question. However, the grade distribution suggests that over 55% of the students got an A or a B.

As far as the improvements are concerned, we shall strive to identify further possibilities for establishing continuous self- and peer-evaluation mechanisms among the students, with an emphasis on in-class small-group activities. We shall remain dedicated to encouraging students to engage in communication with the faculty, and keep identifying new ways of facilitating student feedback.

We will also consider the options for staying in touch with our alumni, providing the support they need in the early stages of their careers.

Vedlegg 9

## Mal for periodiske emnerapporter – JUS5912

### Innledning

Periodiske emneevalueringer er en del av UiOs kvalitetssystem, og systembeskrivelsen for kvalitetssystemet gir mer utfyllende informasjon om evalueringene. Evalueringene skal dokumenteres i en periodisk emnerapport.

### Grunnlagsmateriale for den periodiske emnerapporten

- Emnebeskrivelsen for emnet.
- Statistikk over karakterer, frafall, klager (for eksempel FS-rapport 754.001).
- Tidligere periodiske emnerapporter for emnet.
- Tilsynsensorrapporter.
- Studenttilbakemeldinger/underveisevaluering av emnet.
- Deltakerevaluering og ev. andre læreres og administrativt ansattes vurdering av emnet.

### Innhold i den periodiske emnerapporten

Rapporten skal inneholde den emneansvarliges vurderinger og kommentarer basert på grunnlagsmaterialet. Rapporten skal ta for seg følgende punkter så langt de passer:

#### 1. Gi en vurdering av:

- Pensum (innhold, omfang).
- Undervisning (undervisningsformer, timeantall, spredning over semesteret, obligatoriske aktiviteter, kvalifiseringsoppgaver).
- Ressurser og infrastruktur (undervisningsrom, audiovisuelle hjelpemidler, bibliotekressurser m.m.).
- Eksamen (eksamensordning, vurderingsform).
- Curriculum (content, scope).
- Teaching (teaching methods, school hours, spread over the semester, compulsory activities, qualification tasks).
- Resources and infrastructure (classrooms, audio-visual aids, library resources and others).
- Examination (examination system, evaluation form).

I took over the course in the summer and did not have a possibility to make any changes to it. The curriculum was set beforehand.

The student feedback is quite positive (and overall more positive than last time the periodical assessment was undertaken).

The classrooms were OK. The only problem was the scheduling of two classes in the DB in a classroom with no podcast facilities (or at least I could not find these facilities, namely the microphones). I did record podcasts of lectures and the students were quite satisfied with this.

The assessment is based on a pass-fail grade and there is both a written and an oral exam. More time should have been allocated to the oral exam, but in view of the large number of students taking the course this was quite difficult.

#### 2. Gir læringsutbytteformuleringene i emnebeskrivelsen en god beskrivelse av hva studentene skal kunne etter avlagt eksamen?

See learning outcomes at <http://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS5912/#learning-outcomes> .

### 3. Fungerer emnebeskrivelsen tilfredsstillende? Sjekk følgende:

- Statistikk over karakterer, frafall og klager.
  - Tilbakemeldinger til lærere og administrasjon.
  - Tilbakemeldinger på informasjonen/veiledningen studentene får om emnet.
  - Hvordan emnet fungerer i emnegruppene det inngår i.
  - Om emnet er riktig plassert med hensyn til nivå/anbefalt semester.
  - Om emnet er riktig definert med hensyn til anbefalte/påkrevde forkunnskaper.
- 
- Statistics on grades, dropout and complaints.
  - Feedback to teachers and administration.
  - Feedback on the information / guidance students receive on the subject.
  - How the subject works within the subject groups it belongs.
  - Whether the subject is properly positioned with respect to the level / Recommended semester.
  - Whether the subject is correctly defined in terms of the recommended / required prerequisites.

I was quite unhappy that at the end of the course 8 out of 44 students failed, because I put a lot of efforts in preparing the teaching and making as much information available to the students as possible through the use of Fronter and podcasts.

I get an impression that some of the students put minimum efforts in the course, perhaps also based on the fact that this is a pass-fail course. Despite the fact that I asked the students to prepare two written assignments as part of exercises aimed at improving their writing skills, only about half of the students made use of this opportunity. I provided the students that took advantage of this opportunity with detailed feedback, which was reflected in clear improvements to their writing skills.

In the coming years I will ask the students to prepare a mock exam, where they can work individually or in a small group.

The students seem quite satisfied with the information made available at the beginning as well as throughout the course.

The course is well placed within the subject group of international law-related courses and it really helps the students to improve their writing and oral skills, as well as learn lawyering as a profession.

The required prerequisites are OK.

### 4. Har du gjort noen endringer siden forrige periodiske evaluering? Hvilke?

I took over the course in the summer and taught it in the fall so could not and did not make many changes myself, besides changing and updating the slides for the lectures and preparing podcasts for most of the lectures (except for the classes I taught at the DB where I could not do so because of lack of equipment).

### 5. Forslag til forbedringer.



There are two major changes to the course, which will be put before the PMR in due time, namely:

1. Introduction of a comprehensive and up-to-date textbook for the course (Sharon Hanson, *Learning Legal Skills and Reasoning*, 4th Edition (Routledge – 2016)). This will make it easier for the students to read the necessary materials (instead of searching for materials scattered over many different books) and prepare beforehand for the classes. Besides the textbook there will be some additional articles and other materials, including videos, which are available online through the library or through the Internet. This change shall improve access to teaching materials for the course.
2. Changing the form of assessment from pass-fail, to the character-based assessment (A-F) with a ratio between the written exam and the oral exam of respectively 65 to 35 percent. Besides this form of assessment being more appropriate for a Master-level course, this change could potentially motivate the students to put more efforts in the course in order to get a good grade.

6. Gi en kort oppsummering av denne rapporten som skal publiseres på nettsidene til studentene.

Thank you all for an overwhelmingly positive and constructive feedback about the course and my efforts. In order to improve quality and better manage expectations, from next year we will introduce a main textbook for the course and change the assessment form from pass-fail grade to a character-based assessment (A-F).

Vedlegg 10

To: PMR

Date: 18.03.2016

## **Periodic evaluation of the course MARLTHESIS – Master thesis in Maritime Law, autumn 2015**

### **I. Introduction**

This periodic evaluation is the second after the reform of the Norwegian Master in Law programme in 2011. Last periodic evaluation was carried out autumn 2012, and the report was written spring 2013.

MARL5110 is built up of three seminars more or less independent of each other. Each seminar is assessed separately. The grading scale used for all three seminars is Pass/Fail. You need a pass on all three courses to receive a pass for the whole course as such.

The MARL5110 course is taught every autumn and is a mandatory course for the students enrolled in the LLM in Maritime Law programme. The course is not open to other students. It is placed in the LLM programmes first semester together with the courses JUS5401 Maritime Law: Contracts and JUS5402 Maritime Law: Liability & Insurance.

There is one responsible teacher for each of the three seminars and not one main teacher supervising all the seminars. As an essential part of the LLM programme in Maritime Law it is the Head of Programme and the Institute administration's responsibility to supervise that the course is run in accordance with the aims of the programme's learning outcome/achievement requirements.

For the LLM students the seminar course is meant as a supplement to the two ordinary courses in Maritime Law taught at the Faculty of Law, giving insight into what can properly be described as the general legal framework for the shipping industry. The point is that the very topic of Maritime Law is functional in its approach hence the students should be introduced to the variety of legal areas encountered by the industry.

This evaluation report is based on an evaluation survey the Faculty Administration sent to all the students registered for the MARL5110 course autumn 2015. Of the 19 students in the class, there were only five responses.



In addition to this survey, the Institute did an independent survey of the autumn semester of the LLM programme in Nov 2015, where the course MARL5110 was part of the evaluation form. In this survey 18 of 19 students participated.

The answers from the two surveys were very much concurrent. Compared to the previous surveys in 2012, there were much fewer written comments from the students this time.

The report is also based on comments from the seminar teachers and feed-back given to the Student advisor at the Institute and to teachers.

## II. Content

*Reading material:* When it comes to the mandatory reading material for this course, this is one of the issues in both surveys that have most diverse answers and most additional comments. Approximately 50% of the students seem satisfied, the rest are slightly satisfied or slightly dissatisfied. Those less satisfied have commented that several of the teaching material has been outdated. These comments are mostly for the reading material in seminar II (EU Maritime Law and Policy) and III (EU Competition Law and shipping), less for seminar I (Safety at Sea). There were commented that some of the material was difficult to get hold of in the library and that it was a bit confusing of what was mandatory and what was reference literature. Some commented that the material was too general and wanted material that had more focus on shipping related issues. None of the comments in the surveys or feed-back given to the study advisor is related to the volume of the reading material. *Conclusion:* The teachers of all three seminars should check and up-date the mandatory reading material for their seminar before next autumn semester. The amount of reading material seems to be within what is expected for a course on master's level.

*Teaching:* Each seminar consists of 14-10 hours of lectures taught intensively within one-two weeks. The Safety at Sea seminar is held in the first part of the autumn semester (September), the other two seminars are taught at the second part (October/November). There are no mandatory or qualifying exercises in any of the three seminars. When it comes to the teaching methods, 80% of those who answered were either very satisfied or satisfied.

In seminar I the responsible teacher invite several guest lecturers and also organize an excursion to the *Accident Investigation Board of Norway*. The guest lecturers and the excursion usually get very good reviews from the students. But at the same time this seminar is the one that gets most other comments. The seminar is from several students described as a bit too extensive and fragmented. And that the main teacher should in a greater degree tie the course together.

The seminar on EU competition law is commented as practical and case based, which the students find to be a nice variation from more lecture based courses at the Faculty. But it is also mentioned that the level of difficulty of this seminar is rather high.

Conclusion: In general all the three teachers get very good reviews from the students and 80% of the students seem to be content with the way the seminars are taught. Still there are room for improvement. See VI, below.

There were no comments on the need for a broader introduction to the topic of the seminars like last evaluation. It seems like the teachers has taken this into account and has tried to offer a broader introduction to place the seminar topics in context.

*Resources and infrastructure* (teaching rooms, audiovisual support, library etc) – the seminars are mainly taught in the seminar rooms at the Institute. The seminar on EU Competition Law and Shipping is mostly taught at BAHR law firm. The survey shows that the students are 80-100% satisfied with the teaching rooms. Especially satisfied are they with the teaching rooms at BAHR Law firm.

Neither students nor the teachers have reported any need for more specialized audiovisual teaching tools.

Most of the reading material for the three seminars was up-loaded in Fronter as pdf-files and was made available to the students in an electronic version. The articles/ book chapters that were not available electronically or we could not get permission to use electronically was printed in a separate compendium that could be bought at Akademika book store. The students had no problems in using Fronter.

The responses to the form of the reading material are very mixed. Some students are very happy that they do not have to buy a lot of expensive compendiums and are happy to read the material electronically or to download themselves. Others write that they would have preferred to have everything in compendiums and all the pdf files in Fronter are confusing.....

Conclusion: The resources and infrastructure in general works well for these seminars.

*Exam* (form of exam, form of assessment): The form of exam is three written essays. The students have to write an essay consisting of max 2500 words for each seminar. The essay is graded by the grading scale Pass/Fail. The students need a pass on all three essays to pass the course. In the survey done by the institute there were no questions about the exam.

In the Faculty survey, four of five participants were either very satisfied or satisfied with the form of exam. One was slightly unsatisfied. The student advisor for the course has not received any negative feed-back regarding the form of assessment used for this course.

The students sometimes complain that there is much to do, but at the same time they seem content with the opportunity of getting much needed “writing-training” before starting on their master’s thesis. The essays are delivered in Fronter and this has worked fine.

Conclusion: The form of assessment for this course seems to work fine. Most of the other courses in the LLM programme are using the four hour written school exam as form of assessment. The form

of assessment used in the MARL5110 course is a supplement to the more traditional form of assessment used at the Faculty of Law.

**III. Learning outcome** (does the text on the course's web-page give a good description of the students' competence after examination?)

The Institute's experience is that the description of the learning outcome on the web-page, is ok and have never received any direct comments regarding this.

In the Faculty survey four thought the learning material were adequate for reaching the learning goals for the course and one thought it was not adequate.

In the survey made by the Institute 75% of the students thought they got a high or fairly high learning outcome. One commented that the fact that the content is closely linked with the industry makes it easier and interesting to learn.

Conclusion: The answers indicates that most of the students don't find much discrepancy between what has been written on the web-page about learning outcome and what they felt they had learned after the course.

**IV. Does the description of the course on web work in a satisfactory way?**

- Grades, withdrawals, formal complaints

The course MARL5110 – Maritime Law: Safety, Competition and EU, is as former mentioned mandatory for the LLM students in Maritime Law and only open for registrations for these students. It is therefore very few who withdraw from the course unless they withdraw from the whole programme. During the years since last periodic evaluation, two or three students have failed one of the three essays they need to pass. Students who fail is given one extra attempt to re-write the essay. The students who failed have all gotten a pass on second attempt. There has not been sent any formal appeal of grades in this course. This is very similar to the results in the last report in 2013.

- Feedback in surveys, to teachers and administrative staff

Both surveys (Faculty and Institute) asked questions related to academic content. In the Faculty survey 4 of 5 were satisfied or very satisfied. One was slightly unsatisfied. In the survey made by the Institute 100% were either satisfied or very satisfied. There was one comment that said the course were a bit too academic.

Last evaluation there were added several comments to the academic content questions, more for any other questions in the surveys that indicated that there was some uncertainty among the students regarding the relationship between the three seminars and the content of the courses. Students commented that they couldn't see any link between the Safety at Sea seminar and the two EU seminars with more.. The comments suggested that the students had other expectations to the

seminars/course than they experienced and that the information on the web-page is not clear enough regarding content and relationship between the seminars.

From the lack of such comments it seems like the teachers has managed to address the students' expectations in a better way and has from the beginning more clearly described the relationship between the seminars, the other courses in the LLM programme and the content of each seminar.

- Is the course placed on the right level/ right semester? Does it fit with the rest of the courses in the LLM programme

From the LLM programme's point of view the MARL5110 is placed on the right level and in the right semester. We have received no negative comments from students about when this course is taught.

The seminar course is taught in the first semester of the LLM programme and is one of three mandatory courses of 10 study credits the students have to attend in the autumn. The other two courses are regular elective courses at the Faculty of Law, with 20 hours of lectures and a 4 hour written exam. We have received comments from students that the seminar course with intensive seminars and with essays as examination form is seen as a good supplement to the more traditional courses at the Faculty. The Institute thinks it is important that the students enrolled in the LLM programme have a course exclusively for LLM students in the first semester to strengthen the class feeling. Feed-back we have received from students, strengthen this view. Another advantage of having this course early in the LLM programme is that the students get a lot of writing experience before they start working on their master thesis. When it comes to the content, the other mandatory courses in the autumn semester, relate primarily to commercial aspects of Maritime Law, while the seminars in MARL5110 are primarily focused on public law topics, intended to give the student a broad insight into the totality of legal issues encountered by the shipping industry.

- Is the course defined in accordance to the recommended prerequisite knowledge?

There are no specific recommended prerequisite knowledge requirements to attend this course except for the admission requirements to the LLM programme in Maritime Law. Students who have a BA degree and a GPA above C are qualified to study this course and the high percentage of students who pass the course indicates that the course is in accordance with the prerequisite knowledge.

#### **V. Has there been any change since the last periodic evaluation?**

The course in its general form has not undergone any big changes since last periodic evaluation. It has only undergone some adjustments based on the results and recommendation in the last periodic evaluation report.

Based on the comments on outdated literature; all the seminar teachers revised and up-dated their seminar's syllabus.

Since the last report showed there were discrepancy between the student's expectations to the seminars and what they were taught, the description of the course on the course's web-page was revised. The seminar teachers has also undertaken to give the students a better understanding of how these seminars fit into the broad maritime law perspective and a better introduction to each seminar. Based on this year's report and surveys it seems that this approach has worked out.

In addition, the Head of Programme has started to give an introduction to the autumn semester at the welcome meeting in August, where he describes how the MARL5110 course fits into the broader structure of the Maritime Law programme. This helps to meet and adjust the expectations of the students to what is taught in the course.

The suggestion from Henrik Ringbom of changing the name of the course has not been taken into account. After some discussion with other at the Institute the original name was kept.

## **VI. Suggestions for improvements**

It is important that the responsible teacher for each seminar will continue to and establish a good routine for continually revising the syllabus for each seminar so it is up-dated in in tread with what is taught.

The responsible teacher for the seminar Safety at Sea; Henrik Ringbom will probably not be in charge of the Safety at Sea seminar from the autumn 2016 due to other engagements/research projects. There is at the writing moment not appointed a new responsible in charge of this seminar.

It is important that the new responsible seminar teacher for the Safety at Sea seminar takes the comments on fragmentation into account and look into if it is possible to make the seminar more coherent for the students.

Since 2011 DNV GL has participated with a guest lecturer at the Safety at Sea seminar. It has been suggested that DNV GL will participate with a more extended lecture/seminar for the LLM students within the Safety at Sea seminar from the autumn 2016. There will be meetings between the Institute and DNV LG in April to discuss the form of future cooperation.





Vedlegg 11

## Periodisk emnerapport JUOFF 1201

### Innledning

Formålet med denne rapporten er å gi en periodisk evaluering av emnet JUOFF1201. Denne periodiske emneevalueringen er utformet i samsvar de krav som UiOs kvalitetssystem stiller.

### Grunnlagsmateriale for den periodiske emnerapporten

Emnerapporten er utformet på grunnlag av emnebeskrivelse, statistikk over karakterer, frafall, klager, tidligere periodiske emnerapporter for emnet, studenttilbakemeldinger/underveisevaluering av emnet, og ansvarlig faglærers vurdering av emnet.

### Vurderinger

#### Pensum (innhold, omfang).

Hovedlitteraturen i faget omfatter:

- Boe, Erik: Grunnleggende juridisk metode - en introduksjon til rett og rettstenkning, Oslo 2010.
- Boe, Erik: Innføring i juss bind 2 (Tano 1993), følgende kapitler:
  - Del 5 Forvaltningsrett, bortsett fra kapittel 39 og kapittel 44-46.
  - Fra Del 4 Statsrett: Kapittel 21-22, kapittel 26-27.30, kapittel 27.5-27.7, kapittel 29.1 og 30.21
- Offentleglova: i Graver, Hans Petter: Alminnelig forvaltningsrett. 2007, Kap.20. Lenke ligger på semestersiden

Selv om de er over 40 % studentene som rapporter at de er svært fornøyd eller fornøyd med litteraturen, er det nærmere 25 % som er litt misfornøyd, misfornøyd eller svært misfornøyd. Det kan i seg selv indikere at noe bør gjøres med litteraturen i faget.

Videre er det klart at deler av litteraturen på emnet er forholdsvis gammel.

Forvaltningsrettspensumet er hentet fra en bok som ble utgitt for snart 25 år siden. Dette er ikke heldig, og deler av fremstillingen i statsrett er også utdatert etter nye grunnlovsendringer.

Etter min mening bør det derfor vurderes å skifte ut deler av pensum.

#### Undervisning

Også når det gjelder undervisning er det over 40 % studentene som rapporter at de er svært fornøyd eller fornøyd med litteraturen, mens det er noe over 20 % som er litt misfornøyd, misfornøyd eller svært misfornøyd (omtrent tilsvarende fordeling som pensum).

Studentenes tilbakemeldinger kan indikere at noe bør gjøres også med undervisningen i faget. Underlagsmaterialet viser at studentene gjennomgående er svært fornøyd med kursene, mens de er noe varierende tilbakemeldinger på forelesningsformen.

### Læringsutbytteformuleringene i emnebeskrivelsen

Slik jeg vurderer det gir læringsutbyttebeskrivelsen en god beskrivelse av hva studentene skal kunne etter avlagt eksamen, slik litteratur og undervisning er lagt opp pr i dag.

### Karakterstatistikk

Karakterstatistikk for høsten 2014 og høsten 2015 viser en tilnærmet normalfordeling på karakterene A-F.

Høsten 2014 var karakterfordeling slik: A (15%), B (21%), C (29%), D (26 %), E (8%), og F (1 %).

Høsten 2015 var karakterfordelingen slik: A (8%), B (11%), C (34 %), D (30 %), E (15 %), og F 2(%)

Fordelingen av karakterer indikerer at faget fungerer tilfredsstillende.

### **Oppsummering**

Om lag halvparten av studentene virker svært fornøyd eller fornøyd med faget, litteraturen og undervisningen som tilbys. Det er en tilnærmet normalfordeling av karakterer som også indikerer at faget fungerer tilfredsstillende. For å øke andelen fornøyde studenter viser underlagsmateriale for evalueringen at det bør vurderes å gjøre endringer i litteraturen og forelesningsformen.

Oslo, 20.3.2016

Christoffer C. Eriksen

## Periodisk emnerapport V 2016– JUS 5502 Lovgivningslære

### 1 Innledning

#### 1.1 Emnebeskrivelse og læringskrav

Valgfaget lovgivningslære ble etablert i 2014. Det ble første gang gitt undervisning og avholdt eksamen i faget høsten 2014, og for annen gang høsten 2015.

Emnet er beskrevet slik på fakultetets nettsider:

«Emnet skal gi kunnskap om og forståelse for lovgivning generelt, uavhengig av innholdet av de enkelte regler i loven. Det ser på lovgivningen i et regelgiverperspektiv med vekt på forberedelse og vedtakelse av nye lover og forskrifter. Det omfatter spørsmål om årsaker til lovgivning og lovgivningens funksjoner, valget mellom lovgivning og andre virkemidler, utforming av lovregler og evaluering av lovgivning. I dette inngår også valget mellom lov og forskrift, gjennomføring av internasjonale regler og forholdet mellom lovgivning og dommerskapt rett. Mange av spørsmålene kan ses under synsvinkelen "krav til god lovskvalitet".

Emnet har grenseflater mot metode (rettskildelære), statsrett og retts sosiologi. Også andre fag, som rettsøkonomi og forvaltningsrett, kan ha betydning i lovgivningslæren. Innsikt fra lovgivningslæren kan anvendes på alle rettsområder, og nesten alle fag vil kunne gi materiale til å belyse spørsmål i lovgivningslæren med utgangspunkt i lover på fagområdet.»

Læringsutbyttet er angitt slik:

#### «Kunnskap:

##### Det kreves god forståelse av:

- Årsaker til lovgivning og lovgivningens funksjoner
- Valget mellom lov og andre virkemidler, og mellom lov og forskrift
- Forskjellig slags regler (virkemidler) i en lov
- Hvordan en lov bør utformes og andre krav til god lovskvalitet
- Arbeidet med å forberede nye lover

##### Det kreves kjennskap til:

- Diskusjonen om forenkling av regelverket
- Årsaker til "feil" i lovgivningen og konsekvensene av feil
- Sammenheng mellom forberedelser og kontroll av lovgivning

##### Ferdigheter:

Emnet skal gi evne til å utforme lovforslag og til å analysere sterke og svake sider ved et lovforslag.

##### Generell kompetanse:

Emnet skal gjøre studentene kjent med juristroller knyttet til regelforberedelse og regelgivning og forståelse for hvordan retten kan skapes gjennom lovgivning.»

#### 1.2 Undervisning og evalueringer høsten 2015

Undervisningen i høstsemesteret 2015 ble i hovedsak holdt av meg som ansvarlig faglærer. To eksterne lærere sto for (i hovedsak) en dobbelttime hver: Avdelingsdirektør Fredrik

Bøckman Finstad, Justisdepartementets lovavdeling (om arbeidet med ikraftsetting av en stor lov – straffeloven 2005) og seniorrådgiver Inger Riis-Johannesen, leder av forskriftsenheten i Justisdepartementets lovavdeling (om klart lovspråk).

Undervisningen var i utgangspunktet lagt opp som en 20 timers forelesningsserie med utgangspunkt i lysark (Power Point), som ofte ble utdelt i papirversjon, og som ble lagt ut på semestersidene, fortrinnsvis etter hver forelesning.

Forelesningene ble holdt i aud. 5 (en forelesning i aud. 13). Et noe varierende antall – ca. 10 studenter – fulgte forelesningene. Det var derfor rimelig mulighet for studentene til å stille spørsmål underveis. Flere studenter som ikke hadde anledning til å følge forelesningene – iallfall ikke alle timene – studerte faget, idet 20 studenter gikk opp til eksamen.

Den fakultetsorganiserte evalueringen er basert på 9 svar. De fleste av disse (6) hadde fulgt det meste av forelesningsserien, 1 (av 8) hadde praktisk talt eller overhodet ikke fulgt undervisningen. Skal man oppsummere studentenes svar, gir de i begge evalueringer uttrykk for en rimelig tilfredshet («fornøyd»).

## 2 Vurdering av pensum, undervisning, ressurser og eksamen

### 2.1 Hovedlitteratur (pensum) – innhold og omfang

Hovedlitteraturen er sammensatt av fem forskjellige titler. To av dem er bøker utgitt i 2013 (forfattet av meg) – den ene om lovgivningsprosessen skal leses i sin helhet, den andre – som i utgangspunktet er en samling av eldre og nyskrevne artikler – skal leses med unntak av to kapitler. Av et engelsk verk om reguleringer leses ca. 100 sider. I tillegg skal studentene lese en artikkel («referat») fra det 38. nordiske juristmøte i 2008 (Jens Peter Christensen) og 60 sider av Torstein Eckhoffs bok «Statens styringsmuligheter – særlig i naturressurs- og miljøspørsmål» fra 1983, som studentene har fått tilgjengelig i kopi.

Det skriftlige lærestoffet kan oppfattes som noe sprikende og på enkelte punkter av eldre dato. Et hovedmål med den muntlige undervisningen har derfor vært å samle trådene fra forskjellige deler av hovedlitteraturen og oppdatere den etter behov.

Evalueringen viser samlet sett en ganske høy tilfredshet med de skriftlige læremidlene (75 % er «svært fornøyd» eller «fornøyd»), selv om litteraturen nok (og med god grunn) oppfattes som noe fragmentert. I undervisningen har jeg gitt uttrykk for at fragmenteringen ofte er et realistisk bilde på den litteratursituasjonen som studentene kan møte, og som fakultetet heller forbereder dem på gjennom valgfag enn gjennom obligatoriske fag.

Min bok om lovgivningsprosessen («Loven – hvordan blir den til?») synes å gi en god dekning av det stoffet som den tar opp, selv om den ikke er helt oppdatert etter grunnlovreformen i 2014 og (nå) etter den nye utredningsinstruksen (som ble vedtatt ved kgl.res. 19. februar 2016). Artikkelsamlingen supplerer denne boken og utvider temaene, men betyr på noen punkter en viss overlapping. På sikt er det ønskelig å få i stand en fullstendig integrert fremstilling som også tar opp temaer fra læringskravene som ikke er behandlet i de to bøkene.

En slik fremstilling bør også fange opp spørsmål som er behandlet i utdraget fra Eckhoffs bok, som tar opp ulike virkemidler (regeltyper) som kan brukes i lovgivningen. Det kommer frem under evalueringene at studentene oppfatter boken som noe foreldet, og at spørsmålet om ulike regeltyper (virkemidler) i lovgivningen med fordel kunne ha vært bedre dekket i hovedlitteraturen. Deler av Eckhoffs fremstilling dekkes i Inge Lorange Backer: Innføring i

naturressurs- og miljørett (5. utg., Oslo 2012) kap. IV (s. 81-122), som er mer oppdatert, men nok mer overflattisk og sterkere konsentrert om miljø- og naturressursretten. Som påpekt i min periodiske emnerapport V 2015 er derfor ønskelig med en nyskrevet artikkel som tematisk dekker problemstillinger som Eckhoff tar opp, men gjerne med eksempler også fra andre rettsområder.

Den engelskspråklige boken (Baldwin, Cage and Lodge: Understanding Regulation) er preget av engelske forhold og diskusjoner knyttet til deregulering og markedsorientering de siste 20 år. Den bidrar derfor til å utfylle Eckhoffs styringsperspektiv. Også denne boken fanger bare opp en begrenset del av området for lovgivning, og den språklige og geografiske konteksten forutsetter en muntlig oversikt, forklaring og utdyping under forelesninger. Dette er utvilsomt den delen av hovedlitteraturen som faller vanskeligst for de fleste studentene, både fordi den knytter seg til engelske forhold og anglo-amerikansk litteratur, og fordi den er like mye preget av økonomiske og statsvitenskapelige betraktningmåter som av juridiske. Evalueringen bekrefter nok dette, men også at det var til hjelp at jeg søkte å bøte på det ved å vie en dobbeltime i begynnelsen av forelesningen til å introdusere denne fremstillingen. Etter anmodning fra studentene kom jeg også tilbake til den ved avslutningen av forelesningsserien.

Denne delen av hovedlitteraturen reflekterer fakultetets generelle mål om et internasjonalt perspektiv i fagene. Det er likevel grunn til å spørre om studentene er tjent med dette bidraget, som ikke fremstår som enkelt å anvende i arbeid med norsk lovgivning. Alternativer kan være f.eks. å introdusere en del av synspunktene i en artikkel som også kan erstatte utdraget fra Torstein Eckhoff: Statens styringsmuligheter, eller å holde et nordisk perspektiv på det internasjonale bidraget.

Christensens artikkel tjener til å bringe inn et nordisk perspektiv, men det kan spørres om den overlapper stoff i mine bøker så mye at den like godt kan utgå av listen over hovedlitteratur. Til gjengjeld – med en viss utvidelse – kunne det være aktuelt å ta inn en artikkel som i større grad diskuterer forholdet mellom lovgiverne og domstolene.

## 2.2 Undervisning

Undervisningen ble i utgangspunktet holdt som kateterforelesninger med en dobbeltime i uken. Et nokså beskjedent oppmøte (stort sett ca. 10 studenter) gjorde avstanden til studentene liten. Det gjorde også at jeg kunne tilby de studentene som møtte frem til forelesningene, å rette en fakultetsoppgave i faget med etterfølgende generell gjennomgåelse under forelesningene. 6 studenter benyttet seg av tilbudet. Dette tiltaket tjente også til å gi noen signaler til studentene om hva slags oppgavetyper som kunne bli gitt til eksamen, særlig med henblikk på å kunne kritisk analysere eller formulere en lovbestemmelse.

Om det vil la seg gjøre å rette en fakultetsoppgave i senere semestre, kan bero på oppslutningen om faget, men bør nok prioriteres. Uansett kan det være grunn til å engasjere studentene i å løse konkrete lovgivningsoppgaver eller analysere bestemte lovbestemmelser gjennom en forberedt diskusjon i auditoriet. Begge deler kan være virkemidler til å gi studentene de ferdigheter som læringskravene legger opp til, og evalueringen viser et ønske fra studentene om dette.

Som nevnt ble et par forelesninger holdt av to ekstern lærere som arbeider mye med regelutforming. Å trekke inn disse eksterne ressurspersonene bidro til å myke opp forelesningsserien. Det er grunn til å fortsette dette.

I evalueringen uttrykker studentene stor tilfredshet med undervisningen – over halvparten er «svært fornøyd», og ingen gir uttrykk for noen grad av misnøye. Det er et visst ønske om at undervisningen blir mer eksamensrettet, og verdien av å løse og diskutere konkrete oppgaver – gjerne flere – blir fremhevet i flere svar.

Forelesningsserien gikk over ti uker. Det kan også overveies en viss konsentrasjon med inntil to dobbelttimer i uken. For noen er det et problem at forelesningene kolliderer med trainee-opphold.

### 2.3 Ressurser og infrastruktur

Forelesningene ble stort sett holdt i aud. 5. Dette auditoriet er nå oppsatt med smartboard og mangler tavle og flip-over. Det er en klar ulempe hvis man vil få studentene til å delta annet enn rent muntlig under forelesningen. Forelesningene H 14 ble holdt i aud. 14, som jeg for min del foretrekker.

En forelesningsplan som viste hvilke emner som skulle tas opp når, ble delt ut i første forelesningstime og lagt ut på semestersidene. Stort sett ble plansjene som ble brukt som grunnlag for forelesningene (Power Point), delt ut i papirform for hver forelesning. Evalueringen kan tyde på at dette ble satt pris på.

De audiovisuelle hjelpemidlene i aud. 5 er gode nok når de fungerer. Jeg hadde store praktiske problemer med podcasting av forelesninger fra både aud. 5 og aud. 13. Systemet er etter min mening klart for innfløkt til å fungere godt i praksis. Det er også et generelt problem med podcasting av forelesninger som åpner for diskusjon med og mellom studentene.

Evalueringen viser et klart ønske fra studentene om podcasting. Dette illustreres også av at mange av dem som gikk opp til eksamen, ikke hadde fulgt forelesningene – fordi de oppholder seg utenbys, har kollisjon med annen undervisning eller praktikantopphold, eller av andre grunner. For egen del har jeg nærmest gitt opp podcasting fra de nevnte undervisningslokalene – og andre med tilsvarende opplegg, men studentholdningen gjør meg nokså splittet i spørsmålet. Hvis det ikke skjer podcasting, blir det desto viktigere med den utlegging av lysark som jeg allerede praktiserer.

### 2.4 Eksamenssensur og vurderingsform

29 kandidater meldte seg opp til eksamen. 9 møtte ikke, slik at eksamen ble avlagt av 20 studenter. Besvarelsene ble sensurert av to eksterne sensorer, den ene – som også hadde bidradd i forelesningsserien – med stor innsikt i lovgivningsarbeid.

Eksamensresultatene viser spredning over hele skalaen, med en overvekt på gode resultater: 50 % A eller B, 20 % D, E eller F. En kandidat fikk strykkarakter (F). To kandidater fikk A. To kandidater klaget over sensuren, der jeg deltok i klagekommisjonen.

Erfaringene fra eksamenssensuren gir etter min mening ikke grunn til tiltak. Eksamensoppgaven dekket flere sentrale temaer, og synes å ha vært egnet til å skille mellom kandidatene.

Det var enklere å skaffe sensorer enn da eksamen ble avholdt H 14, noe som kan skyldes at det da var første gang det ble holdt eksamen i faget.

### 3 Emnebeskrivelse og læringsutbytte

Emnebeskrivelsen og angivelsen av læringsutbyttet fungerer etter min mening godt, slik jeg også ga uttrykk for i min forrige periodiske emnerapport for faget. Den som oppnår det tilsiktede læringsutbyttet, har fått bedre forutsetninger for å delta i lovgivningsarbeid og en styrket forståelse for lovgivningens rolle i rettssystemet. Tilbakemeldingene fra studentene tyder på at dette blir oppnådd et godt stykke på vei. Den skriftlige hovedlitteraturen er likevel ikke optimal, slik at det er grunn til å legge vekt på det supplement, de forklaringer og den mulighet for konkrete diskusjoner som den muntlige undervisningen kan gi. Plasseringen i 4. eller 5. studieår gjør at studentene har et tilfang av kunnskaper fra mange rettsområder som det er mulig å trekke vekslers på i undervisningen.

### 4 Endringer siden forrige periodiske evaluering

Jeg gjorde ikke store endringer i undervisningsopplegget siden den periodiske evalueringen i 2015. En ekstra ekstern ressursperson ble trukket inn, og jeg la i litt større grad opp til å aktivisere studentene gjennom en diskusjon om et konkret tema (struktur og utforming av tvisteloven). Temaene for forelesningene ble noe justert, bl.a. ved at samspillet mellom lovgiverne og domstolene ble tatt opp som et eget tema.

### 5 Forbedringer

Som det fremgår under 2.1, ligger det et forbedringspotensial i å utvikle skriftlige læremidler. Jeg vil gjerne bidra til det, men det lar seg nok ikke gjøre tidsnok til at det formelt kan vedtas som hovedlitteratur for høsten 2016.

Den muntlige undervisningen bør fortsatt baseres på en forelesningsserie. Jeg har et klart inntrykk fra studentene – som riktig nok ikke fremgår direkte av evalueringen – at det fungerte godt med et par eksterne ressurspersoner som kunne bidra fra konkret regelgivningsarbeid i forelesningsserien. Dette bør fortsette innenfor rammen av et par dobbelttimer. Det bør legges opp til en diskusjon i auditoriet om en analyse og utforming av en lovbestemmelse – gjerne også innlevering av en oppgave for retting og gjennomgåelse.

### 6 Oppsummering – for utlegging på nettsidene

Valgfaget lovgivningslære ble tilbudt for annen gang høsten 2015. 20 studenter gikk opp til eksamen. Studentevalueringen av emnet og undervisningen er gjennomgående positiv, til dels svært positiv. Det er ønske om å få utviklet noe mer oppdaterte skriftlige læremidler innenfor deler av hovedlitteraturen, at forelesningsserien legges ut på podcast og at det fortsatt legges opp til aktiv studentdeltakelse med diskusjon i noen av undervisningstidene.

Oslo, 30. mars 2016.

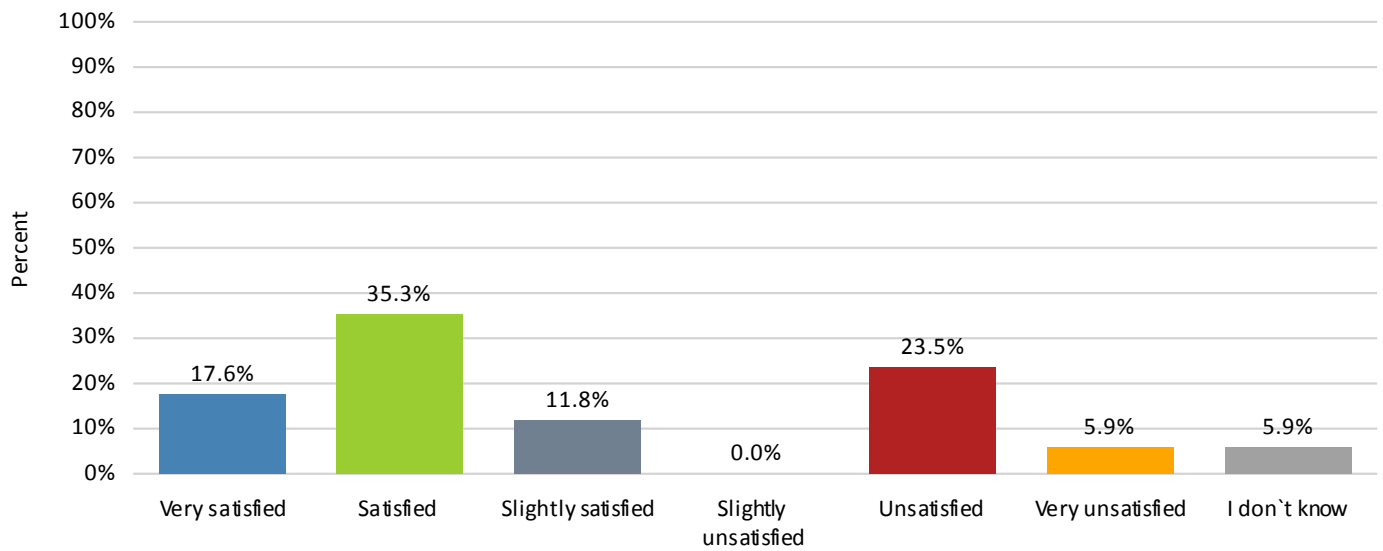


Inge Lorange Backer

## Evaluation JUR1710/JUS5710 International Human Rights Law: Institutions and Procedures Autumn 2015

### 1. What do you think about the start-up/initial phase of the course?

A) The start-up/initial phase of the course:

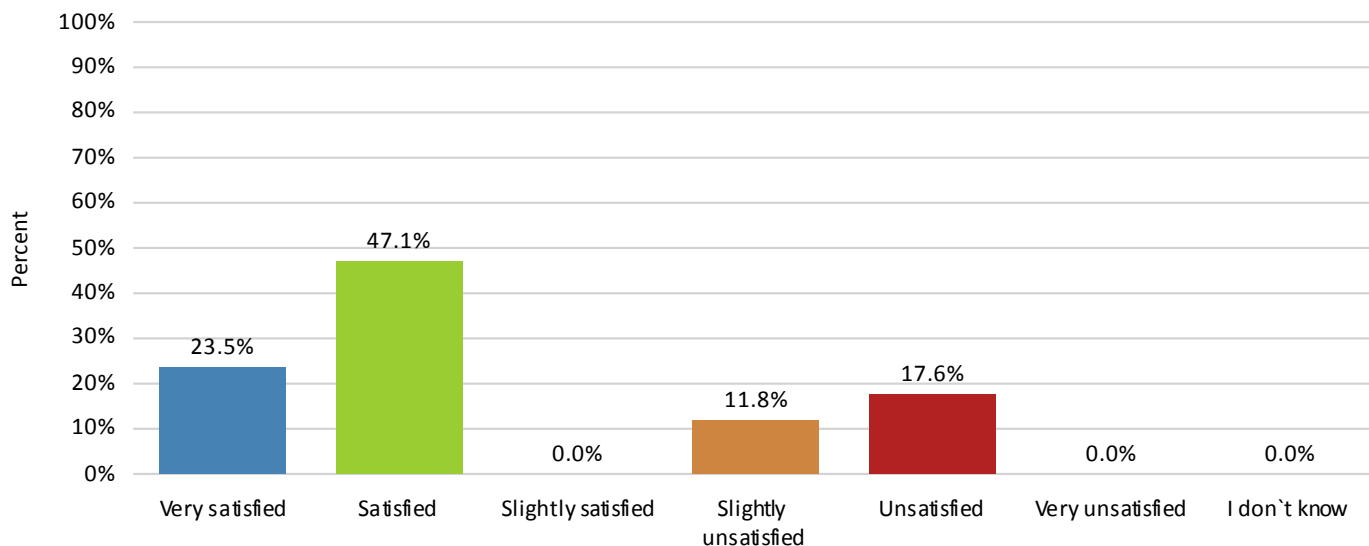


Name	Percent
Very satisfied	17.6%
Satisfied	35.3%
Slightly satisfied	11.8%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	23.5%
Very unsatisfied	5.9%
I don't know	5.9%
N	17



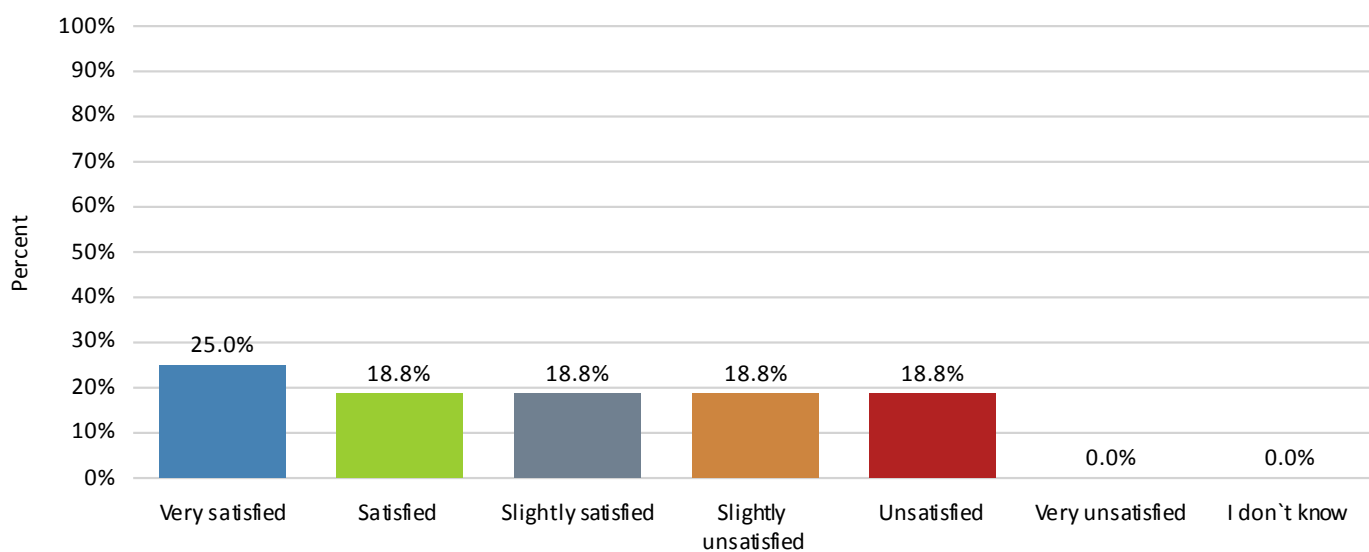
### 3. What do you think about the availability of the course information?

B) Information about the course:



Name	Percent
Very satisfied	23.5%
Satisfied	47.1%
Slightly satisfied	0.0%
Slightly unsatisfied	11.8%
Unsatisfied	17.6%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
N	17

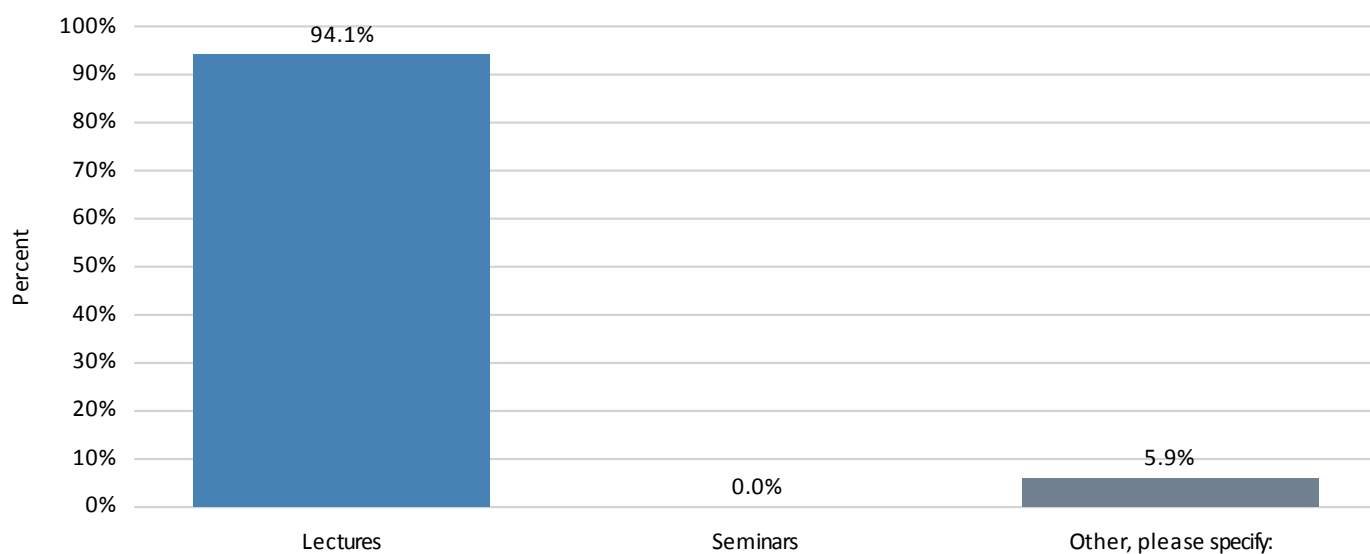
### 4. What do you think about the quality of the course information?



Name	Percent
Very satisfied	25.0%
Satisfied	18.8%
Slightly satisfied	18.8%
Slightly unsatisfied	18.8%
Unsatisfied	18.8%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	0.0%
<b>N</b>	<b>16</b>

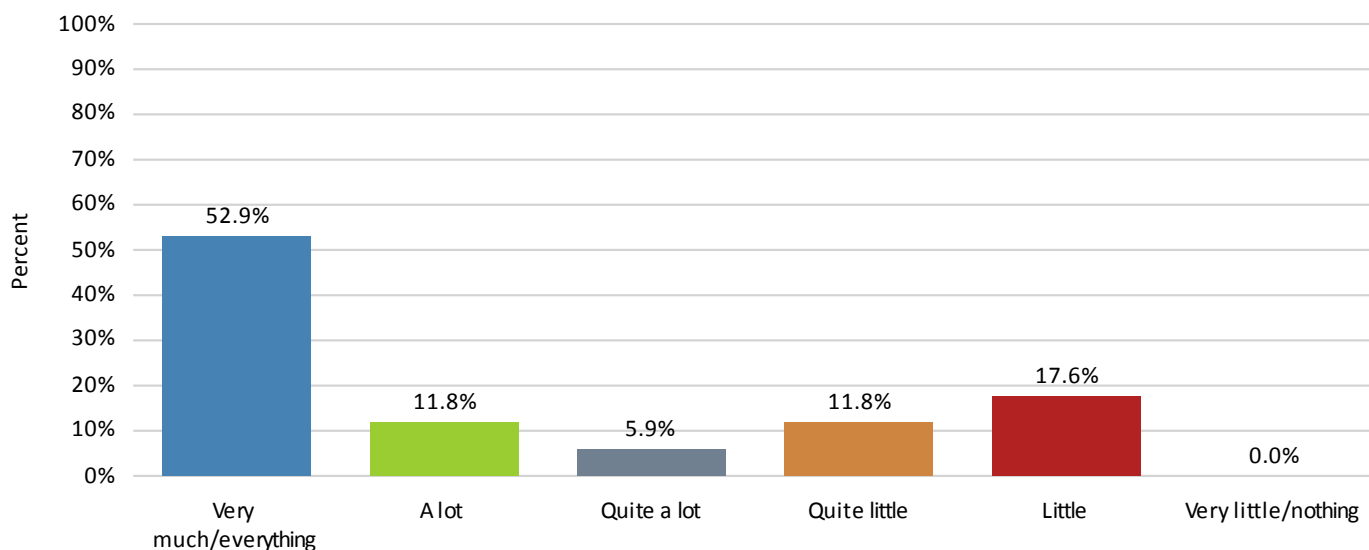
## 6. What kind of course activities did you attend?

C) Teaching and teaching activities:



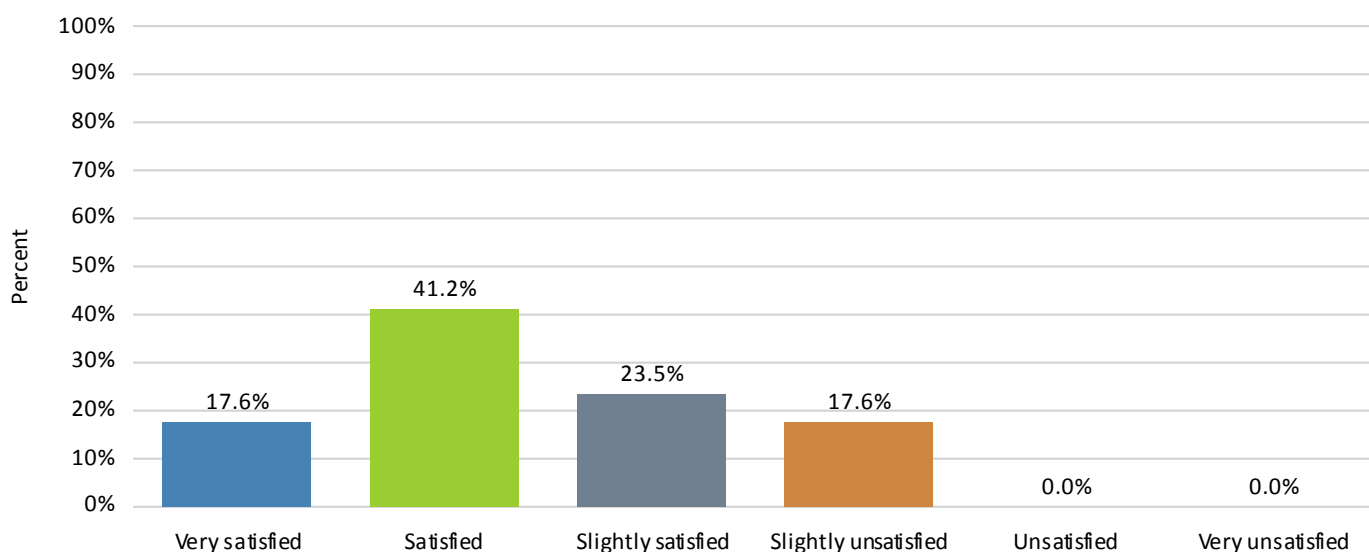
Name	Percent
Lectures	94.1%
Seminars	0.0%
Other, please specify:	5.9%
<b>N</b>	<b>17</b>

### 7. How much of the teaching in the course did you attend?



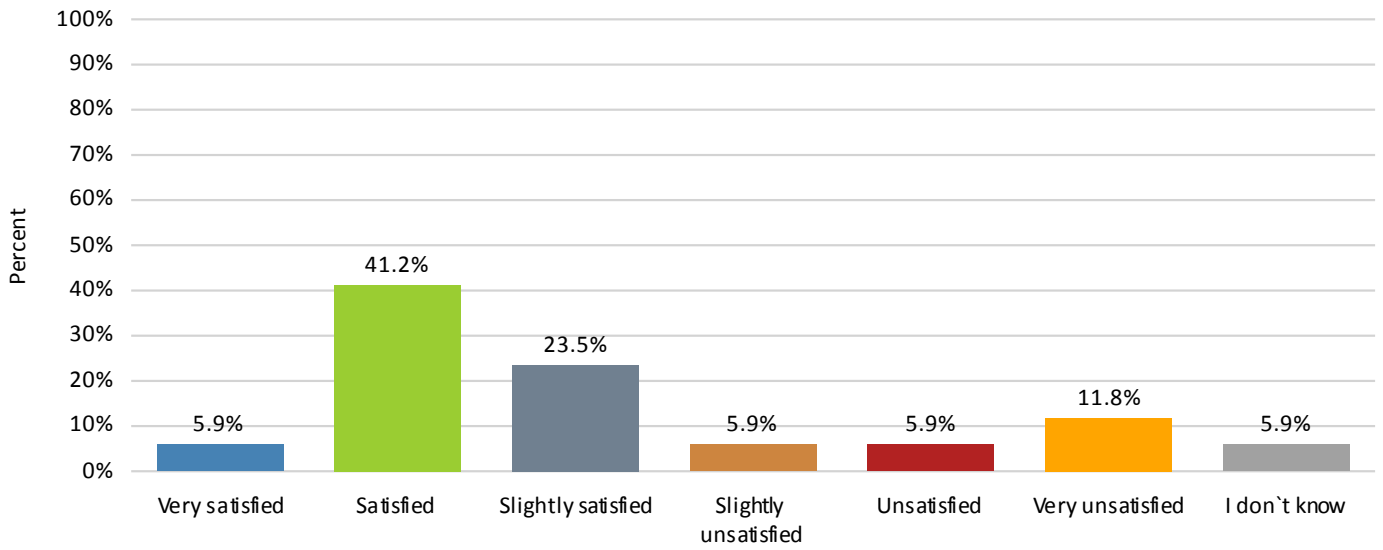
Name	Percent
Very much/everything	52.9%
A lot	11.8%
Quite a lot	5.9%
Quite little	11.8%
Little	17.6%
Very little/nothing	0.0%
N	17

### 8. What do you think about your own study effort of this course?



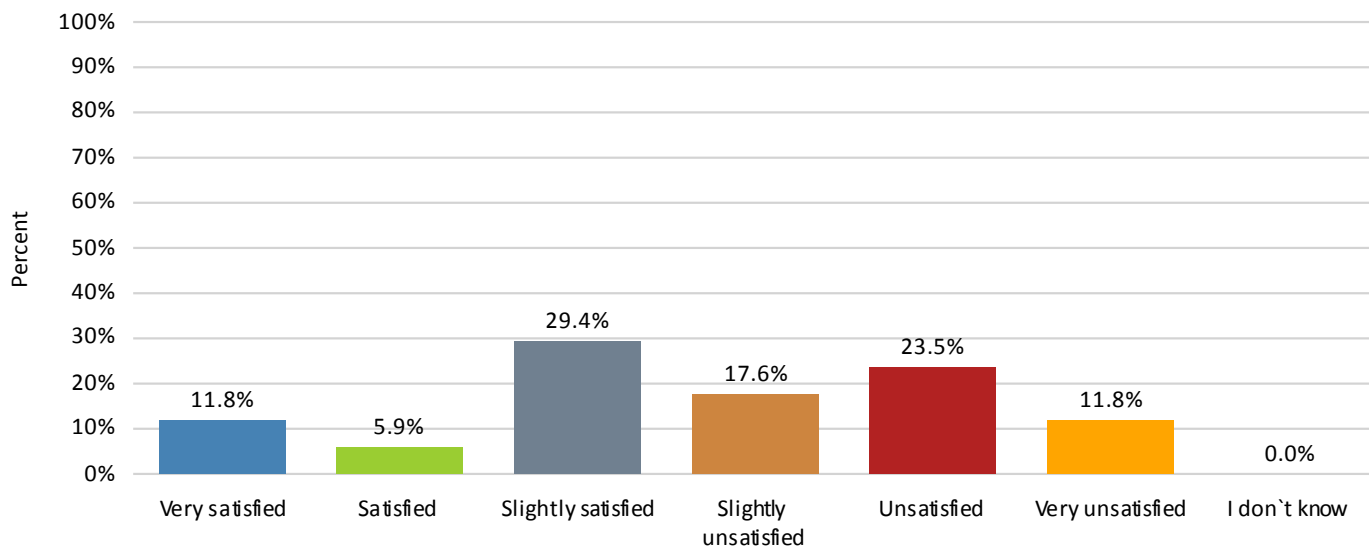
Name	Percent
Very satisfied	17.6%
Satisfied	41.2%
Slightly satisfied	23.5%
Slightly unsatisfied	17.6%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
N	17

**9. What do you think about the academic content of this course?**



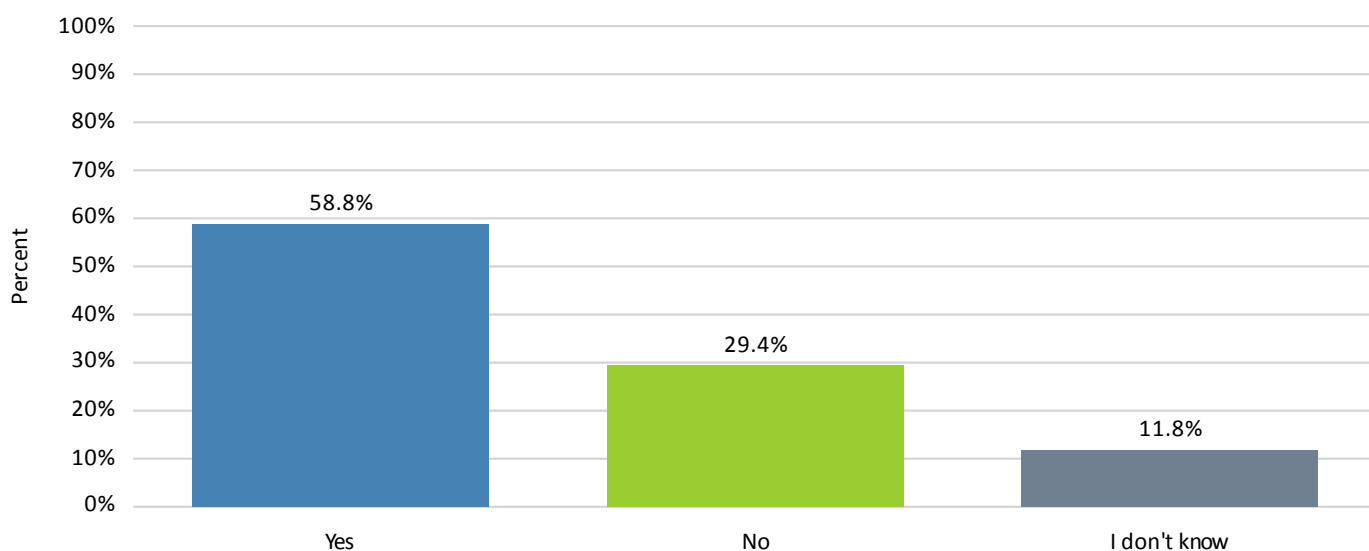
Name	Percent
Very satisfied	5.9%
Satisfied	41.2%
Slightly satisfied	23.5%
Slightly unsatisfied	5.9%
Unsatisfied	5.9%
Very unsatisfied	11.8%
I don't know	5.9%
N	17

**11. What do you think about the teaching methods of this course?**



Name	Percent
Very satisfied	11.8%
Satisfied	5.9%
Slightly satisfied	29.4%
Slightly unsatisfied	17.6%
Unsatisfied	23.5%
Very unsatisfied	11.8%
I don't know	0.0%
N	17

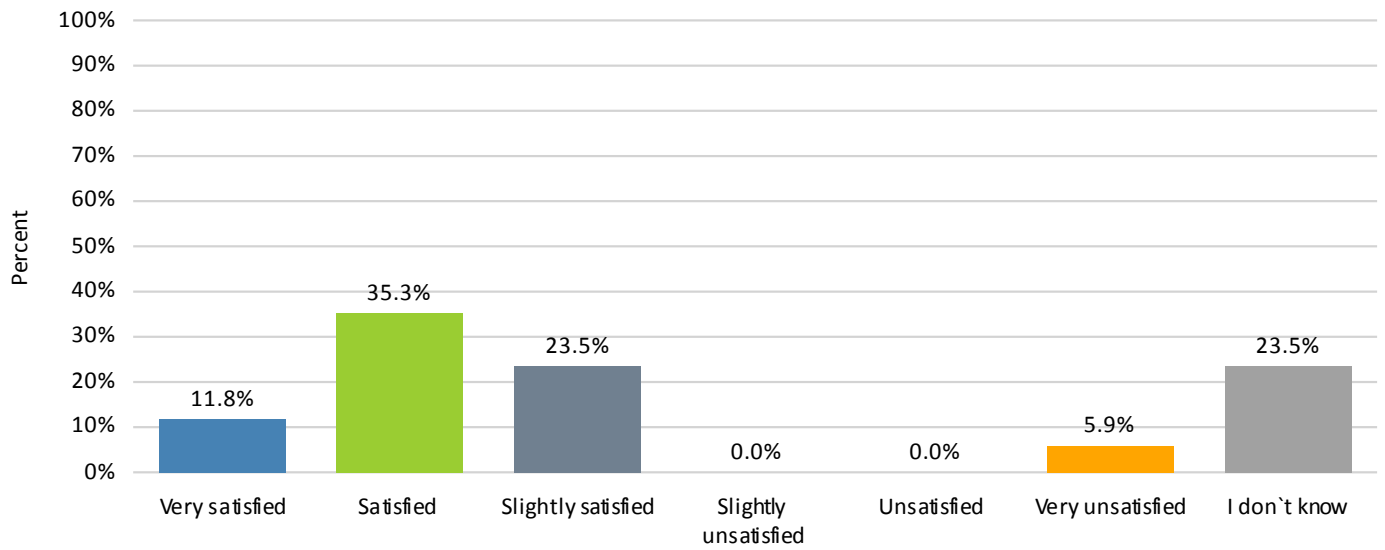
**13. Do you think the material on the reading list is adequate for reaching the learning goals of the course?**



Name	Percent
Yes	58.8%
No	29.4%
I don't know	11.8%
N	17

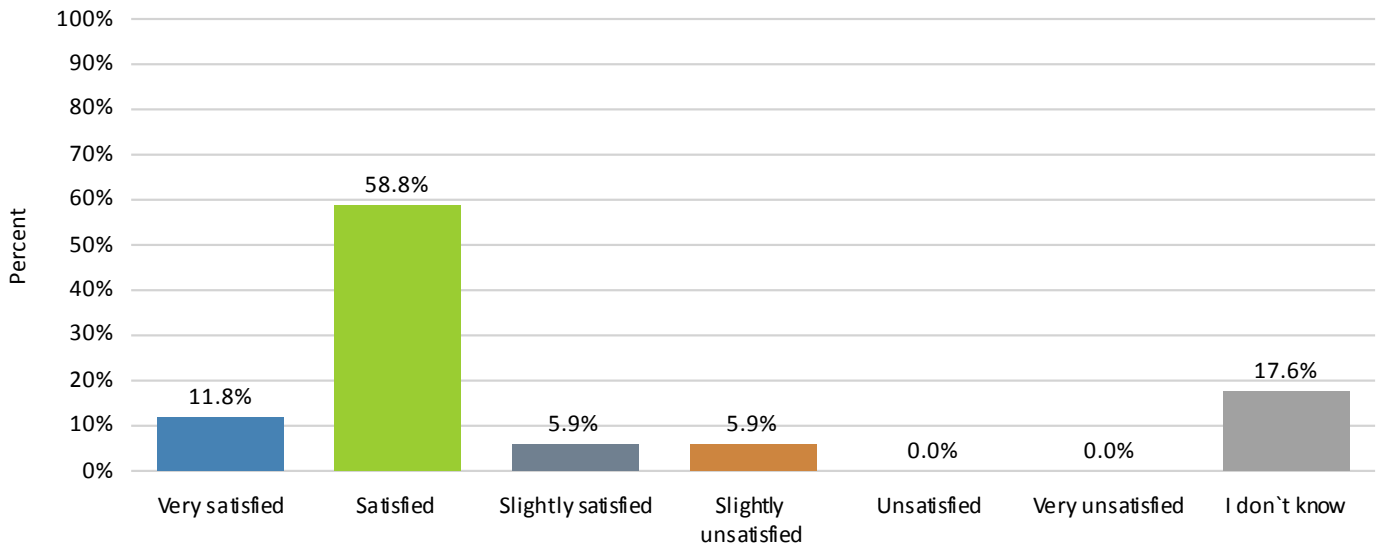
**15. What do you think about psychological and social learning environment of this course?**

D) Learning environment:



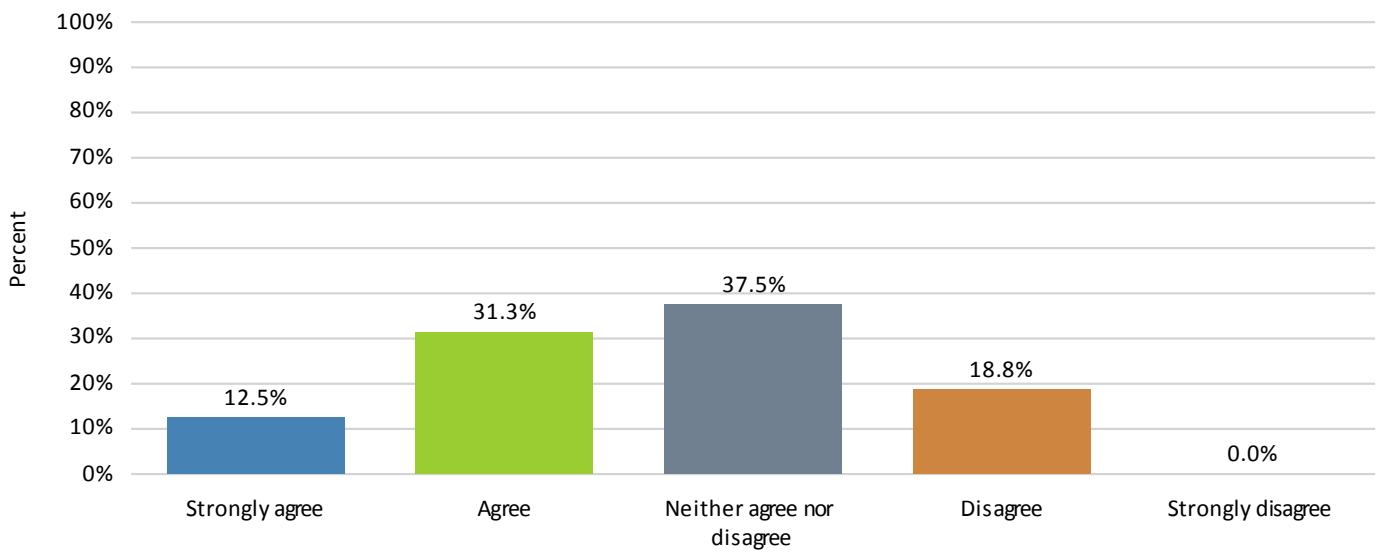
Name	Percent
Very satisfied	11.8%
Satisfied	35.3%
Slightly satisfied	23.5%
Slightly unsatisfied	0.0%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	5.9%
I don't know	23.5%
N	17

**16. What do you think about the physical learning environment of this course?**



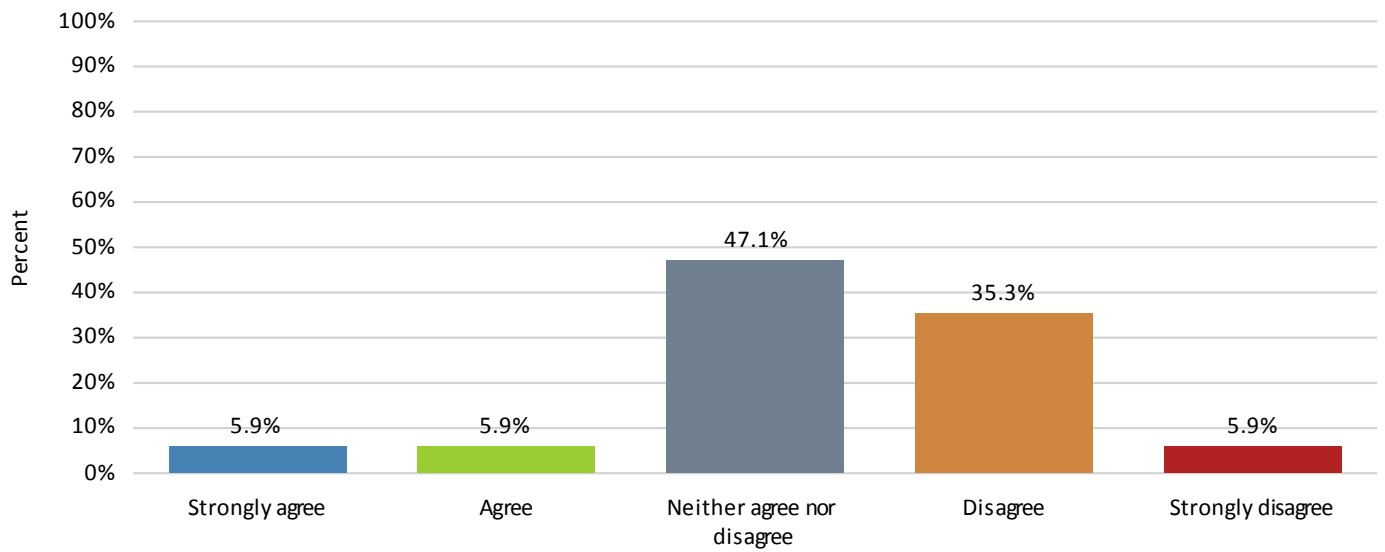
Name	Percent
Very satisfied	11.8%
Satisfied	58.8%
Slightly satisfied	5.9%
Slightly unsatisfied	5.9%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	0.0%
I don't know	17.6%
N	17

**18. My personal learning has been enriched by the presence of both international and Norwegian students in the class room**



Name	Percent
Strongly agree	12.5%
Agree	31.3%
Neither agree nor disagree	37.5%
Disagree	18.8%
Strongly disagree	0.0%
N	16

**19. I interact with both international and Norwegian students in this course**

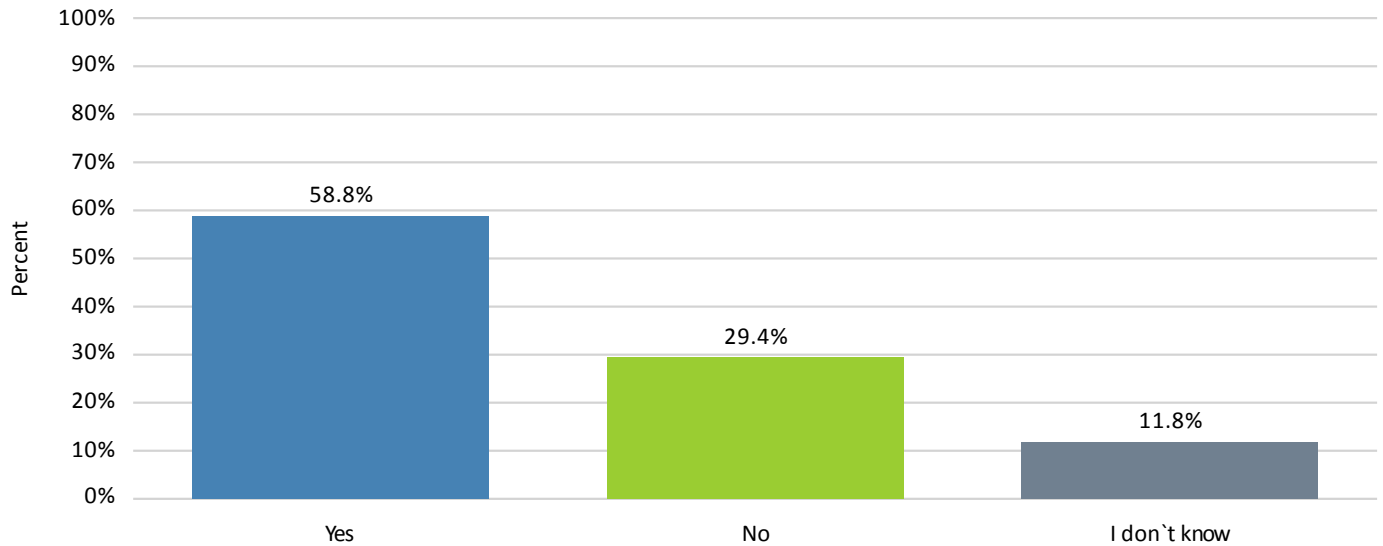


Name	Percent
Strongly agree	5.9%
Agree	5.9%
Neither agree nor disagree	47.1%
Disagree	35.3%
Strongly disagree	5.9%
N	17



**21. Has the teacher during the course made it possible for the students to make comments on the course and the teaching activities of the course?**

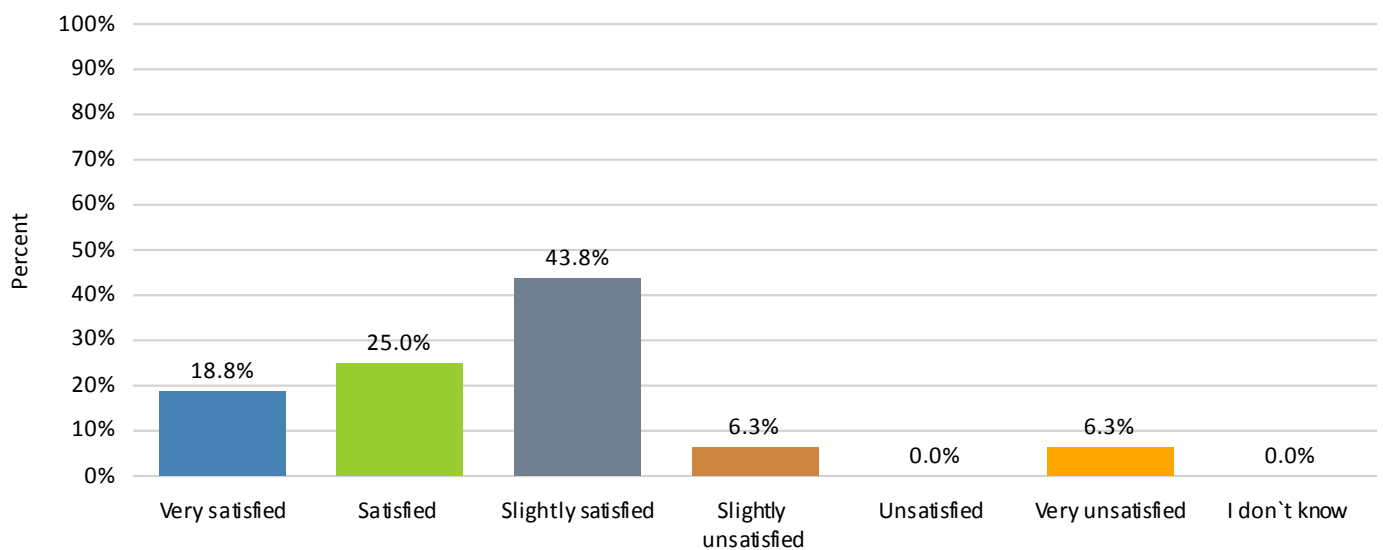
E) Continuous course evaluation:



Name	Percent
Yes	58.8%
No	29.4%
I don't know	11.8%
N	17

**23. What do you think about the course exam as a form of assessment?**

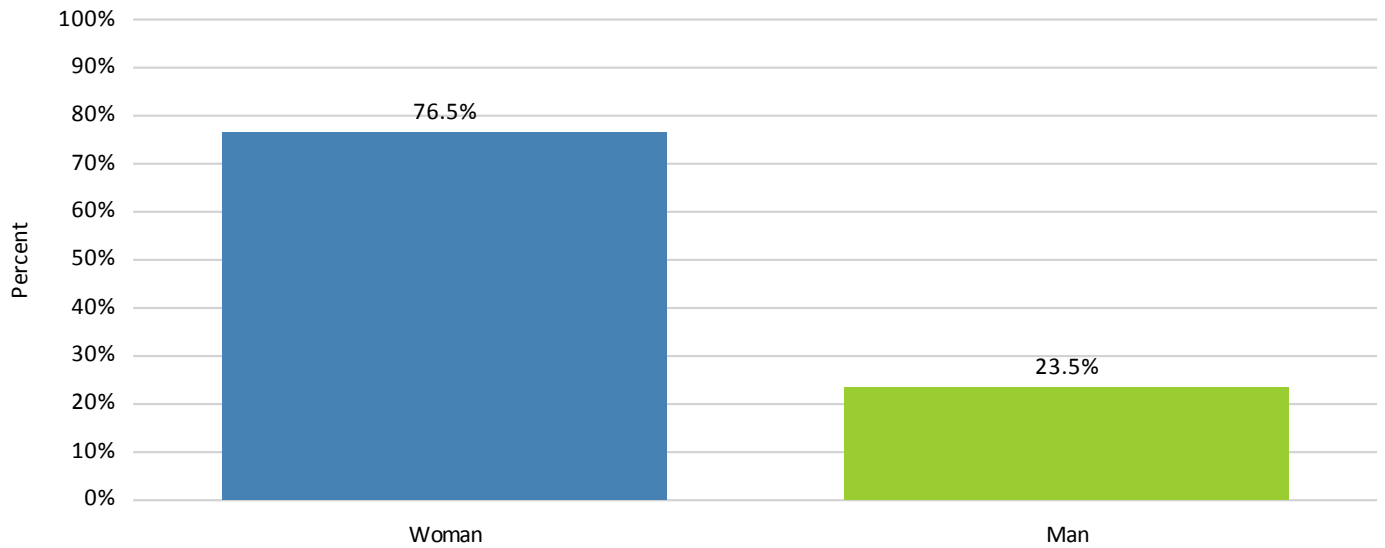
F) Forms of assessment:



Name	Percent
Very satisfied	18.8%
Satisfied	25.0%
Slightly satisfied	43.8%
Slightly unsatisfied	6.3%
Unsatisfied	0.0%
Very unsatisfied	6.3%
I don't know	0.0%
N	16

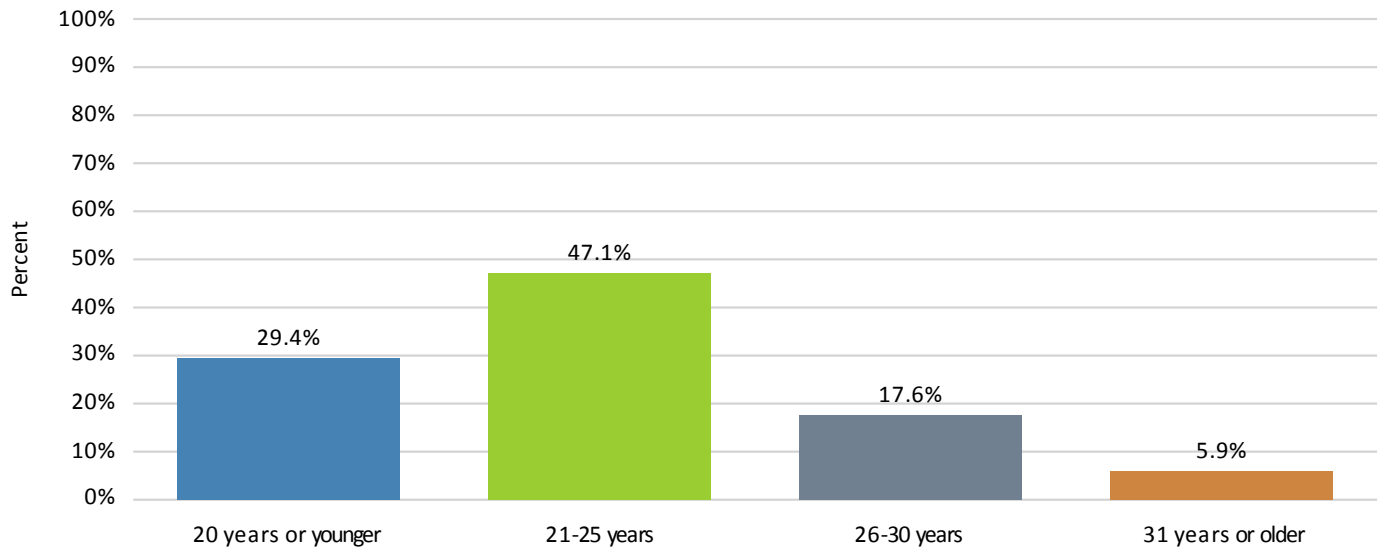
## 26. Gender?

H) Background variables:



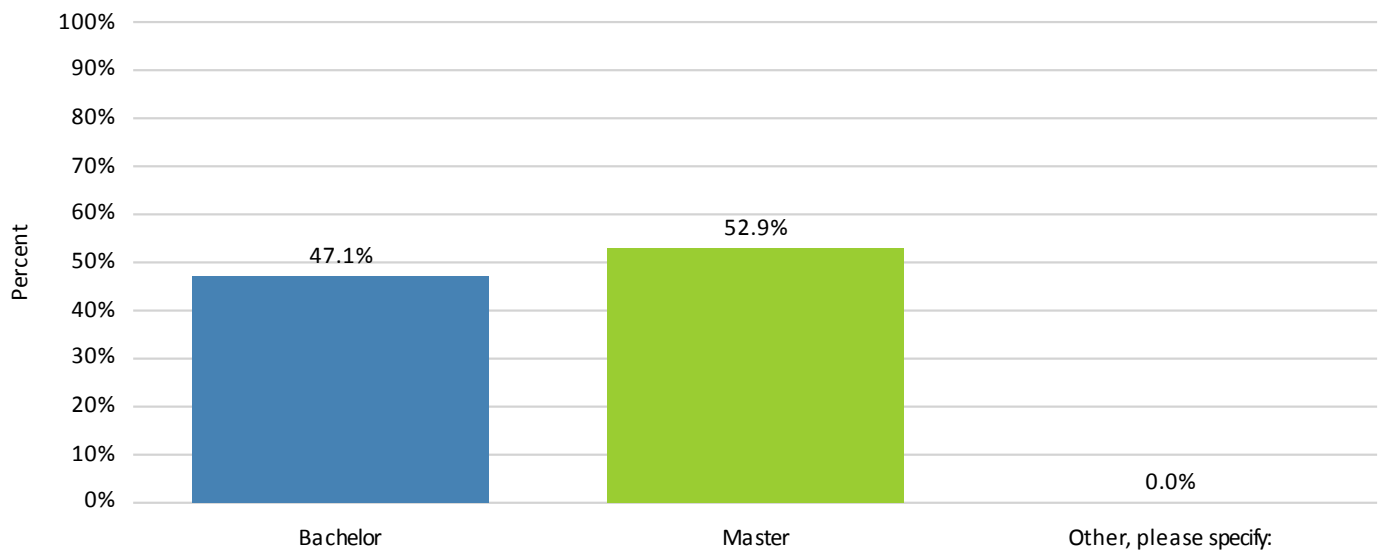
Name	Percent
Woman	76.5%
Man	23.5%
N	17

**27. Age?**



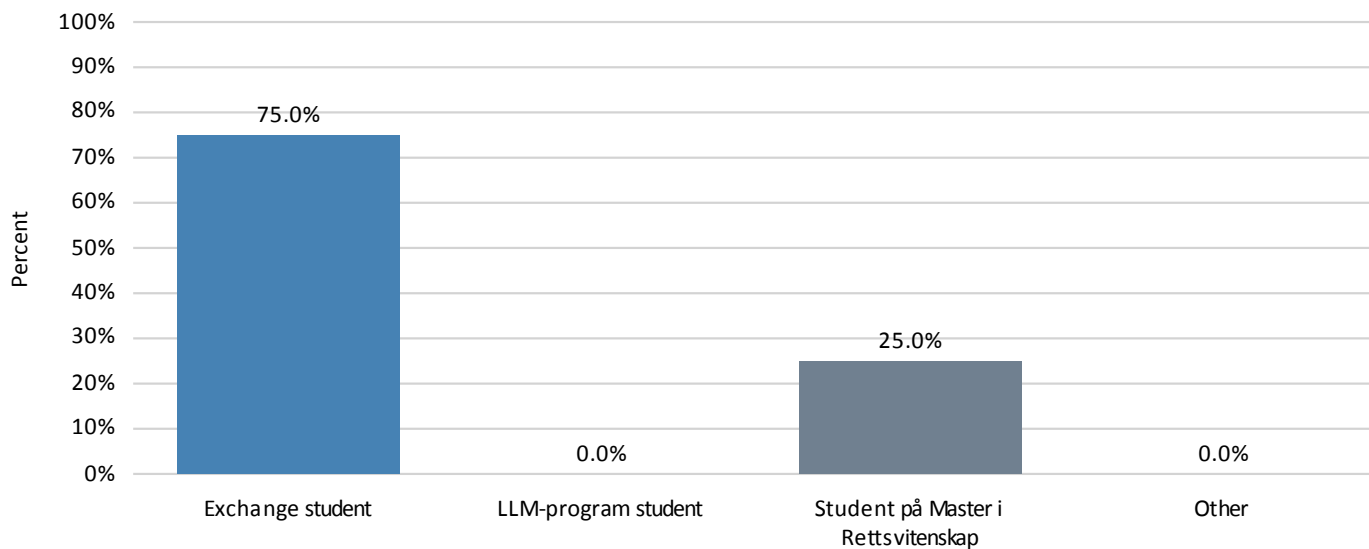
Name	Percent
20 years or younger	29.4%
21-25 years	47.1%
26-30 years	17.6%
31 years or older	5.9%
N	17

**28. Level?**



Name	Percent
Bachelor	47.1%
Master	52.9%
Other, please specify:	0.0%
N	17

**29. Please fill in your student status:**

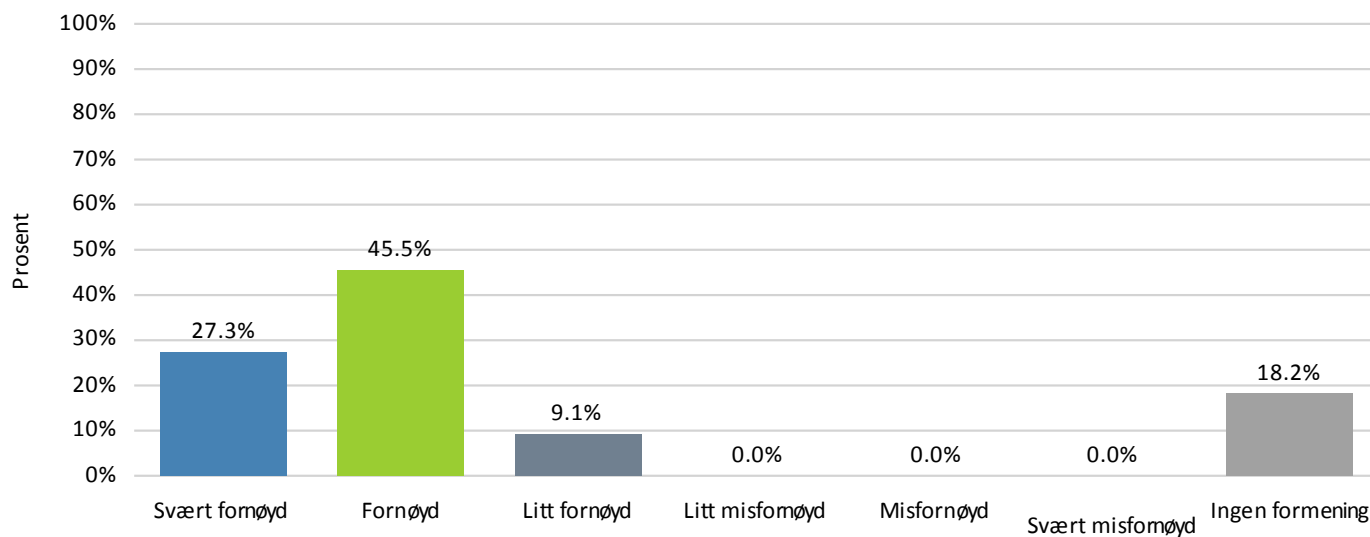


Name	Percent
Exchange student	75.0%
LLM-program student	0.0%
Student på Master i Rettsvitenskap	25.0%
Other	0.0%
<b>N</b>	16

## Evaluering av JUR1901/JUS5901 Rettshistorie høst 2015

### 1. Hva synes du om undervisningsstart og igangsetting av emnet?

UNDERVISNINGSTART OG IGANGSETTING AV EMNET:

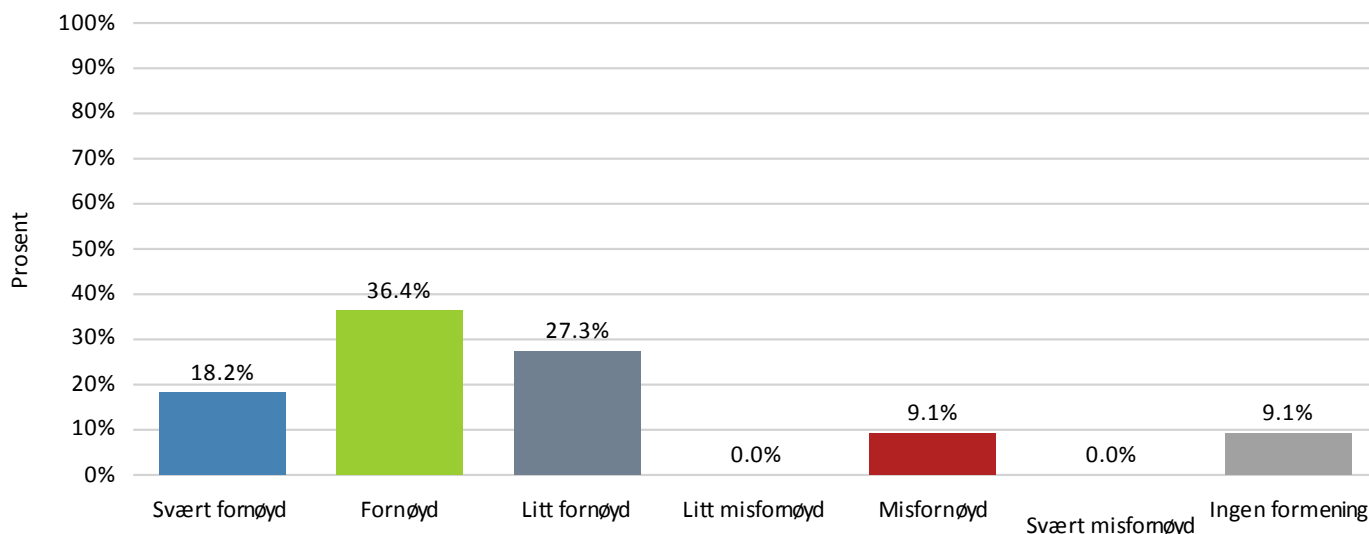


Navn	Prosent
Svært fornøyd	27,3%
Fornøyd	45,5%
Litt fornøyd	9,1%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	18,2%
N	11

2. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:

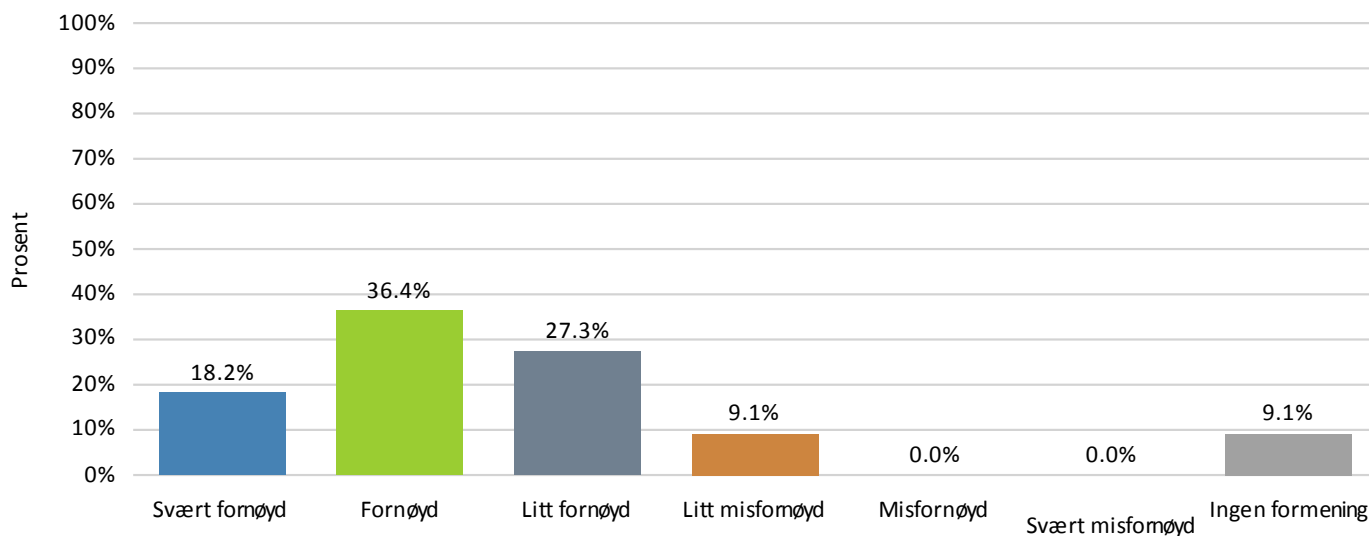
### 3. Hva synes du om tilgjengeligheten på informasjonen som har med emnet å gjøre?

STUDIEINFORMASJON:



Navn	Prosent
Svært fornøyd	18,2%
Fornøyd	36,4%
Litt fornøyd	27,3%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	9,1%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	9,1%
N	11

### 4. Hva synes du om kvaliteten på informasjonen som har med emnet å gjøre?



Navn	Prosent
Svært fornøyd	18,2%
Fornøyd	36,4%
Litt fornøyd	27,3%
Litt misfornøyd	9,1%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	9,1%
N	11

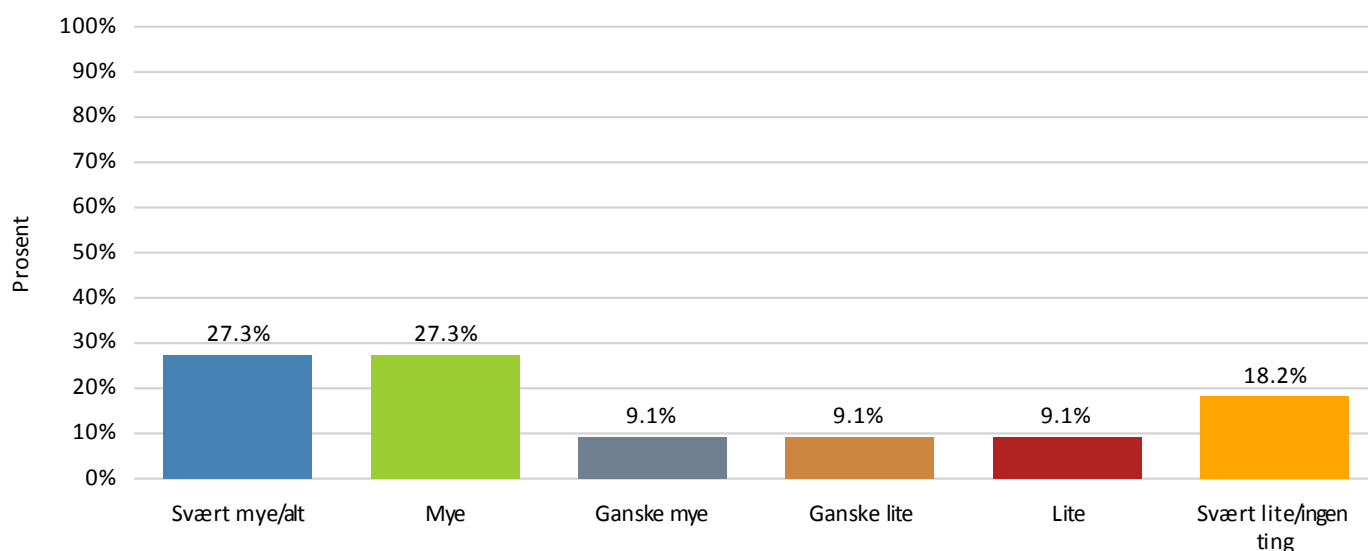
## 5. Har du noen kommentarer til dine svar eller har forslag til forbedringer med tanke på studieinformasjon for emnet, vennligst skriv dette her:

Lite å utsette på faget. Svært dyktig foreleser som stiller seg tilgjengelig, god tilgang på informasjon, få studenter

Pensumlista ble endret uten forvarsel, krøll ift hjelpemidler - mange av hjelpemidlene var umulig å få tak i.

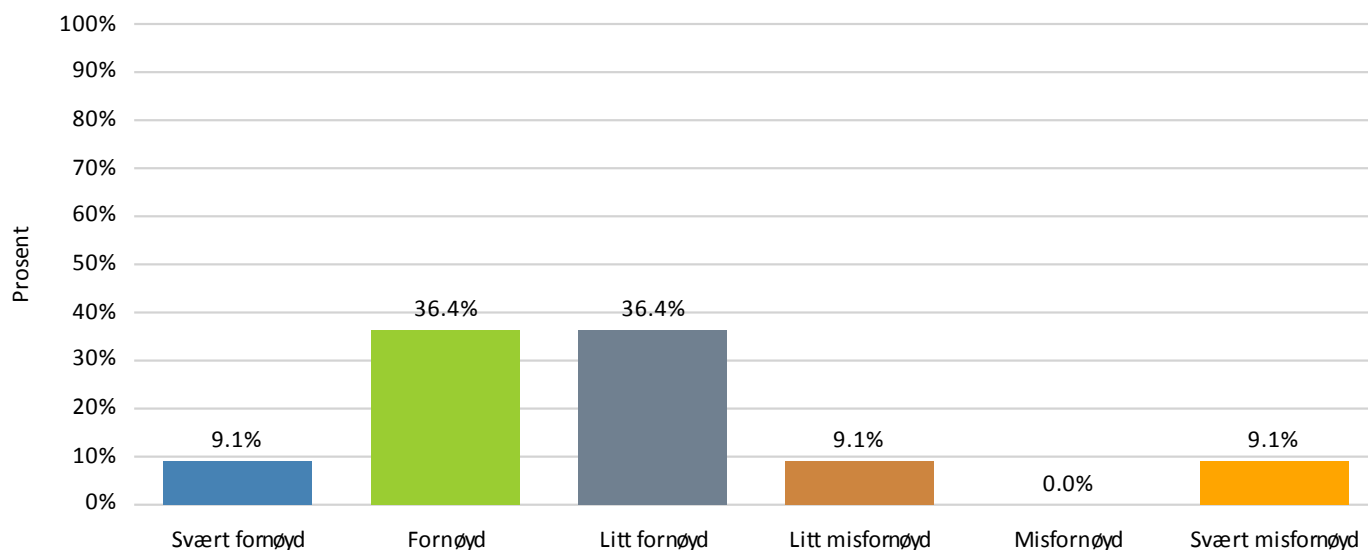
## 6. Hvor mye av undervisningen i emnet har du deltatt på?

UNDERVISNING OG UNDERVISNINGSSOPPLEGG:



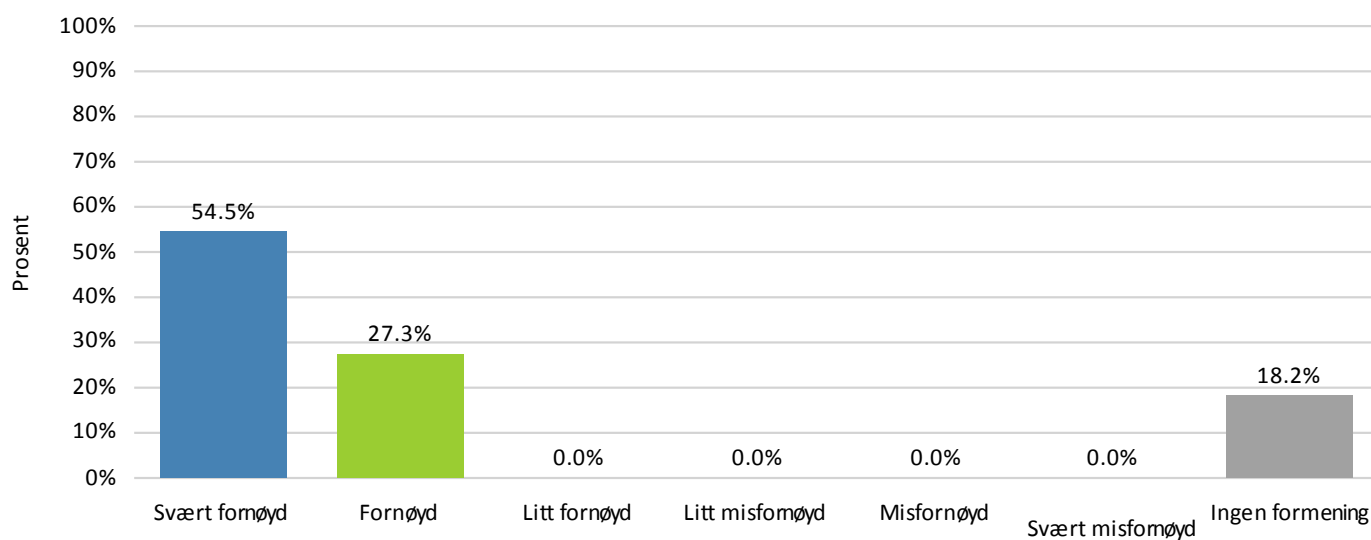
Navn	Prosent
Svært mye/alt	27,3%
Mye	27,3%
Ganske mye	9,1%
Ganske lite	9,1%
Lite	9,1%
Svært lite/ingen ting	18,2%
N	11

## 7. Hvordan vil du vurdere din egen studieinnsats i emnet?



Navn	Prosent
Svært fornøyd	9,1%
Fornøyd	36,4%
Litt fornøyd	36,4%
Litt misfornøyd	9,1%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	9,1%
N	11

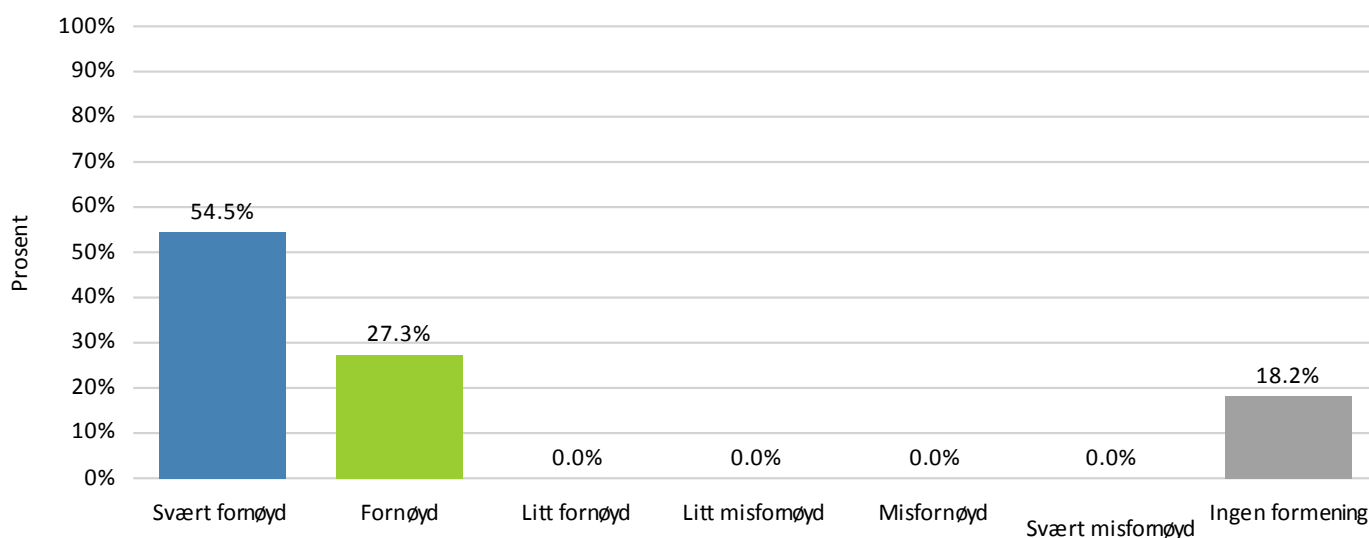
## 8. Hva synes du om innholdet i undervisningen





Navn	Prosent
Svært fornøyd	54,5%
Fornøyd	27,3%
Litt fornøyd	0,0%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	18,2%
N	11

**9. Hva synes du om formen på undervisningen?**



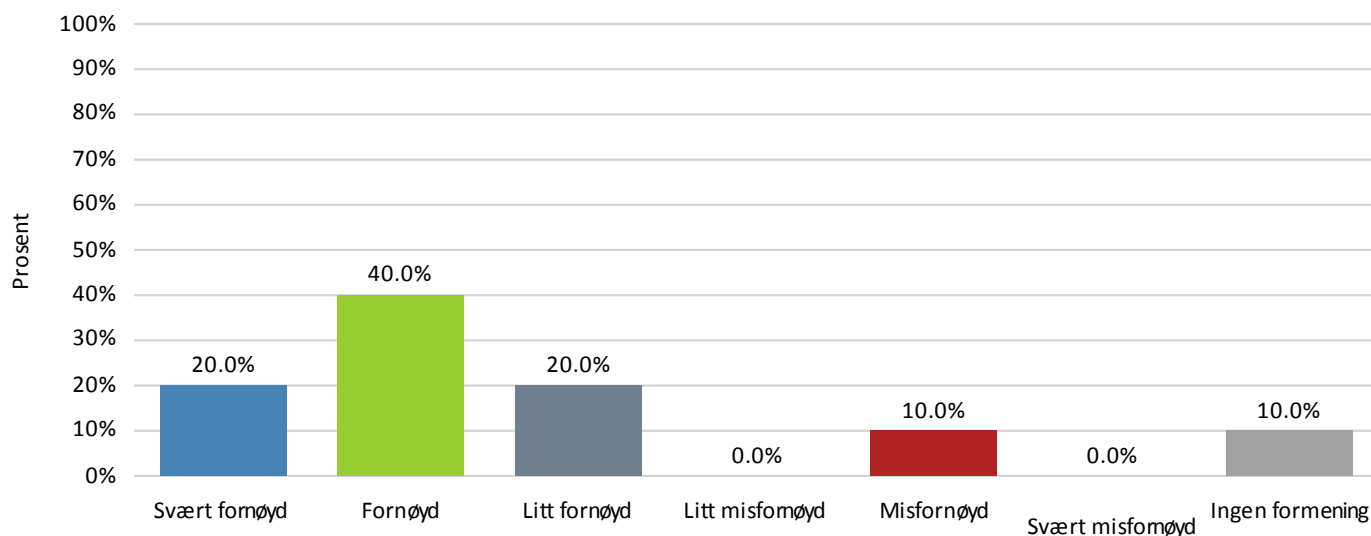
Navn	Prosent
Svært fornøyd	54,5%
Fornøyd	27,3%
Litt fornøyd	0,0%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	18,2%
N	11

**10. Har du noen kommentarer til dine svar eller har forslag til forbedringer for undervisningen, vennligst skriv dette her:**

Det har vært veldig fint at podcast for undervisning har blitt lagt ut! Anbefales på det sterkeste å videreføre dette.

Vært på lite forelesninger da jeg sliter med ryggen, veldig fint med podcast og disposisjon gjort av Dag Michalsen

## 11. Hva synes du om de skriftlige læremidlene til emnet?



Navn	Prosent
Svært fornøyd	20,0%
Fornøyd	40,0%
Litt fornøyd	20,0%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	10,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	10,0%
N	10

## 12. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:

Læreboka er for omfattende med tanke på en 4-timers eksamen. Hva er nødvendig, hva er ikke?

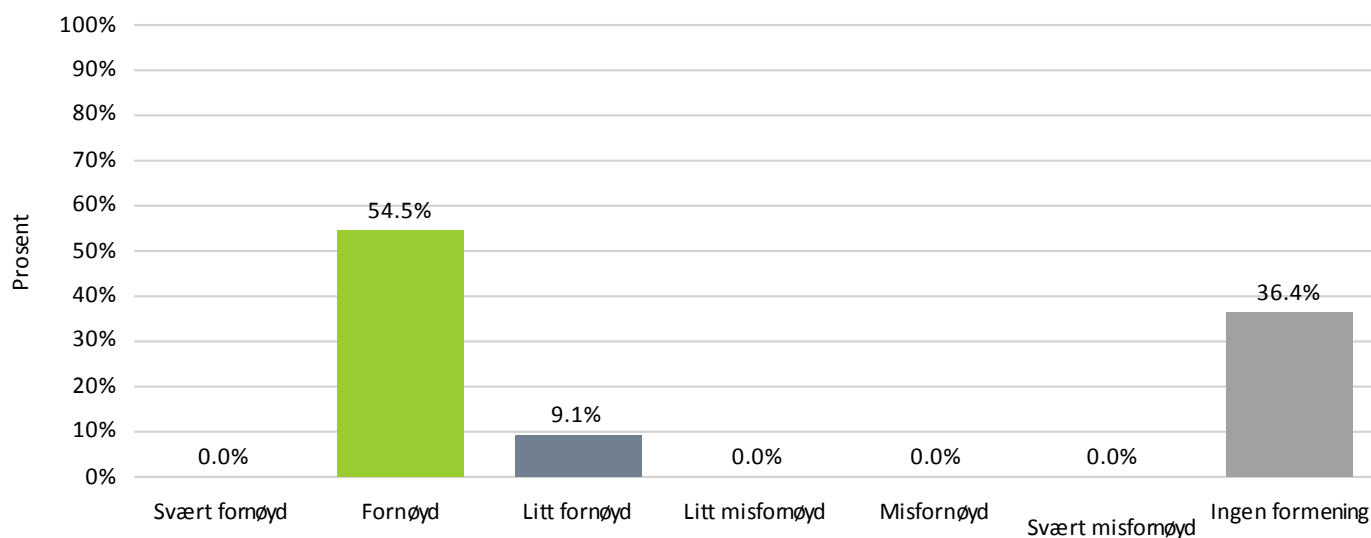
Læreboken er en førsteutgave og det er en del skrivefeil. Videre hadde det vært nyttig med et stikkordregister.

Veldig vanskelig med mange kapitler skrevet på nynorsk gjør det tungt å lese.

Boken gjentar seg selv mye - fremstår mer som en samling artikler enn en lærebok.

### 13. Hva synes du om det psykososiale læringsmiljøet på emnet?

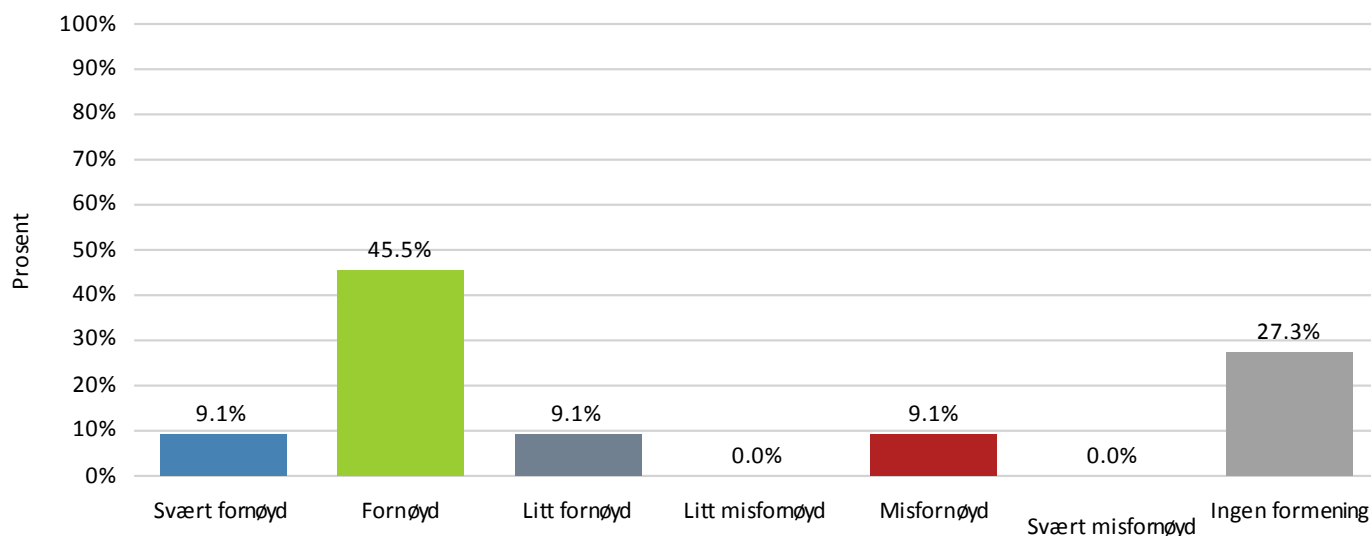
LÆRINGSMILJØ:



Navn	Prosent
Svært fornøyd	0,0%
Fornøyd	54,5%
Litt fornøyd	9,1%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	36,4%
N	11

14. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:

### 15. Hva synes du om det fysiske læringsmiljøet på emnet?



Navn	Prosent
Svært fornøyd	9,1%
Fornøyd	45,5%
Litt fornøyd	9,1%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	9,1%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	27,3%
N	11

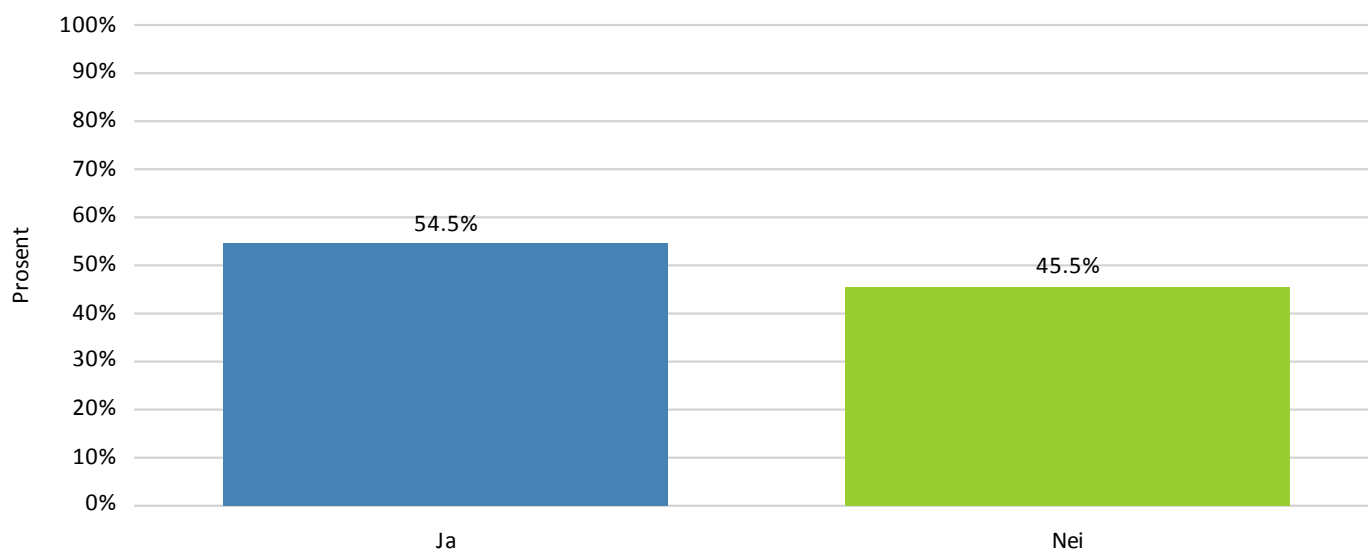
### 16. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:

Veldig vondt for ryggen min å sitte på gamle trebenker i auditoriumet.

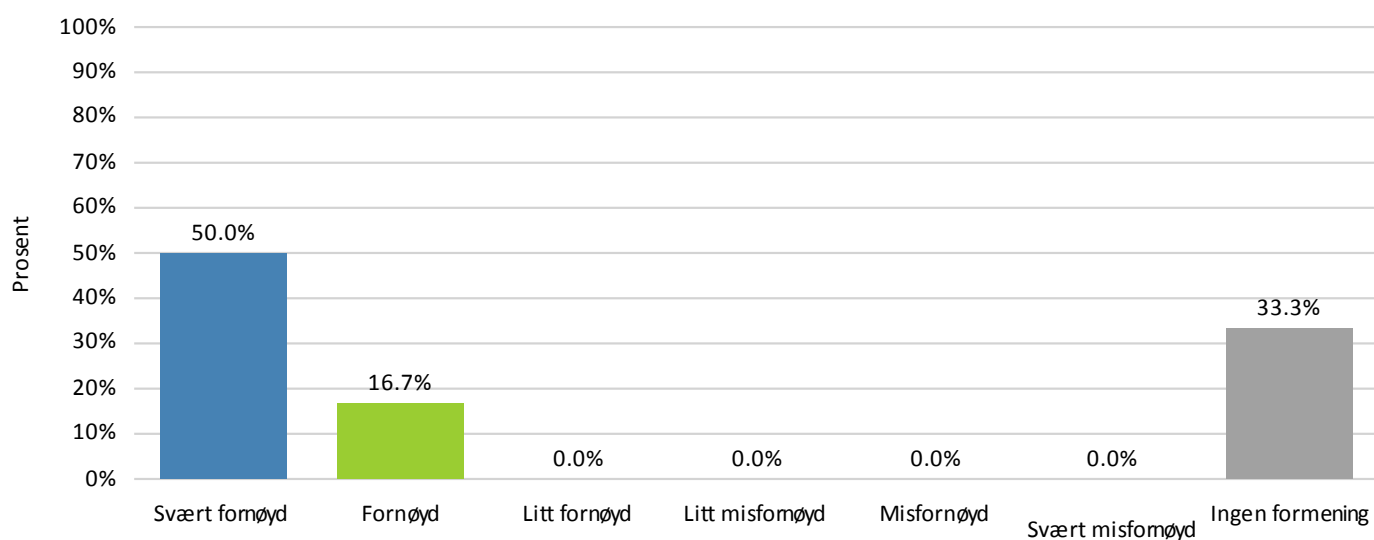
Grusomt mørk og utrivelig forelesningssal

**17. Har du henvendt deg til faglærer med spørsmål om undervisning, læremidler eller liknende?**

UNDERVEISEVALUERING:



Navn	Prosent
Ja	54,5%
Nei	45,5%
N	11

**18. Hvis ja, i hvilken grad var du fornøyd med tilbakemeldingene fra faglærer?**

Navn	Prosent
Svært fornøyd	50,0%
Fornøyd	16,7%
Litt fornøyd	0,0%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	33,3%
N	6

### 19. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:

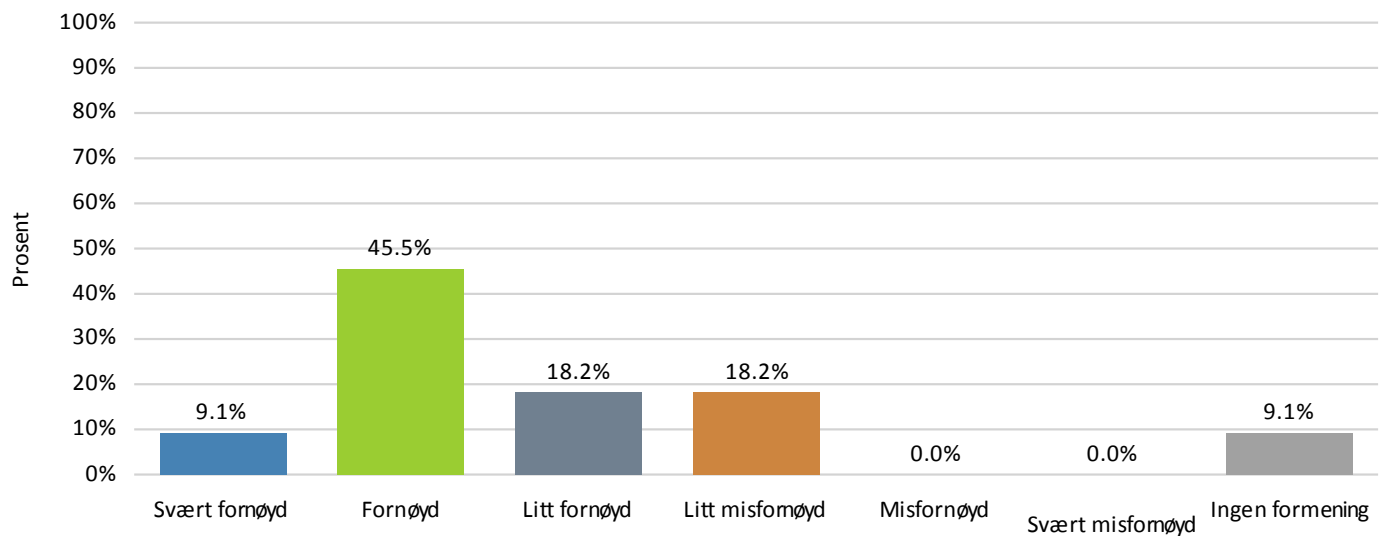
Fikk ikke svar, men det jeg spurte om ble svart på i undervisningen

Faglærer har stilt seg tilgjengelig for studentene, gitt gode tilbakemeldinger på spørsmål og kan faget ditt godt

Har sendt email til Dag Michalsen før eksamen med spørsmål, fikk ikke svar.

### 20. Hva synes du om den måten studentenes faglige prestasjoner i emnet prøves og vurderes?

VURDERINGSFORMER:



Navn	Prosent
Svært fornøyd	9,1%
Fornøyd	45,5%
Litt fornøyd	18,2%
Litt misfornøyd	18,2%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	9,1%
N	11

**21. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:**

Kanskje det hadde vært greit med flere spørsmål på eksamen, eller kanskje en kvalifiseringsoppgave før eksamen.

---

**22. Har du noe mer du vil kommentere, ris eller ros, kan du gjøre det her:**

Flink foreleser og god lærebok

---

Lang questback

---

Oppsummert er jeg veldig fornøyd med valg av faget. Det er ikke sikkert det viser seg på eksamen, men faget har vært morsomt å studere. Eksamensoppgavene var meget sentrale for både master og bachelor

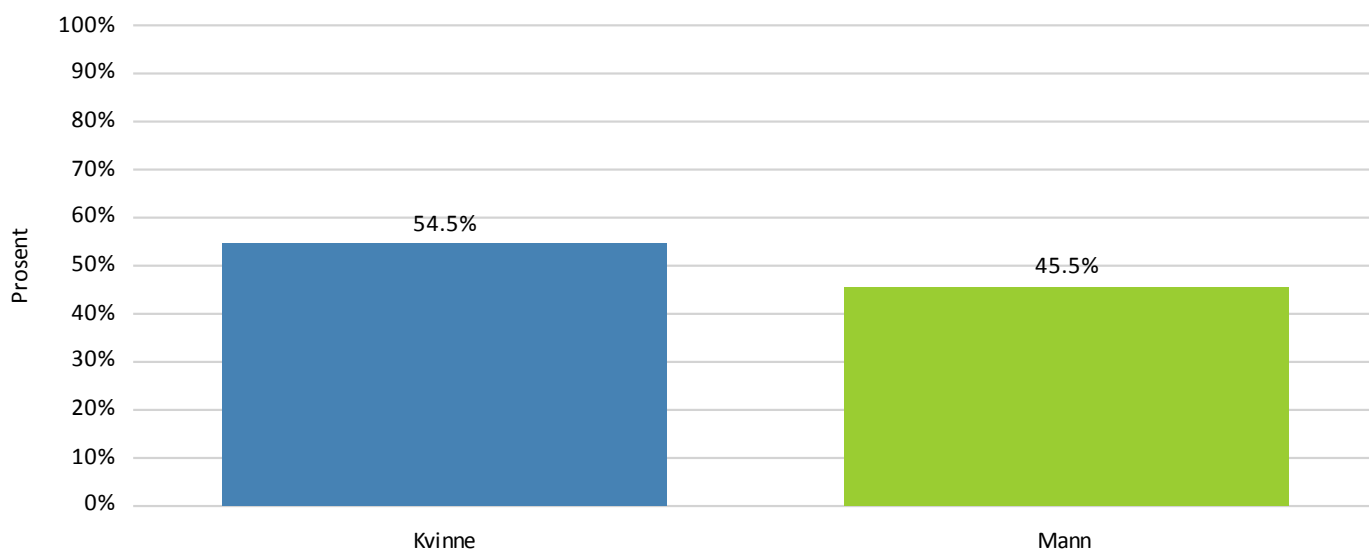
---

Dag Michalsen er veldig hyggelig og blid, han har en fin måte å lære bort på både i bok og forelesning.

---

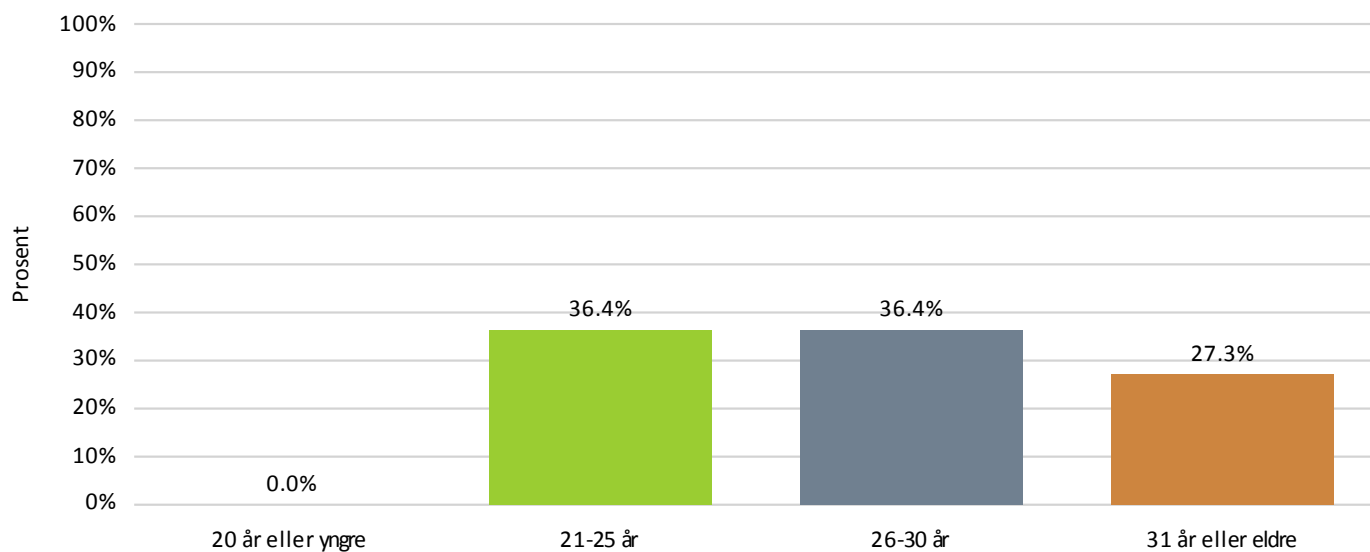
**23. Kjønn?**

BAKGRUNNSVARIABLER:



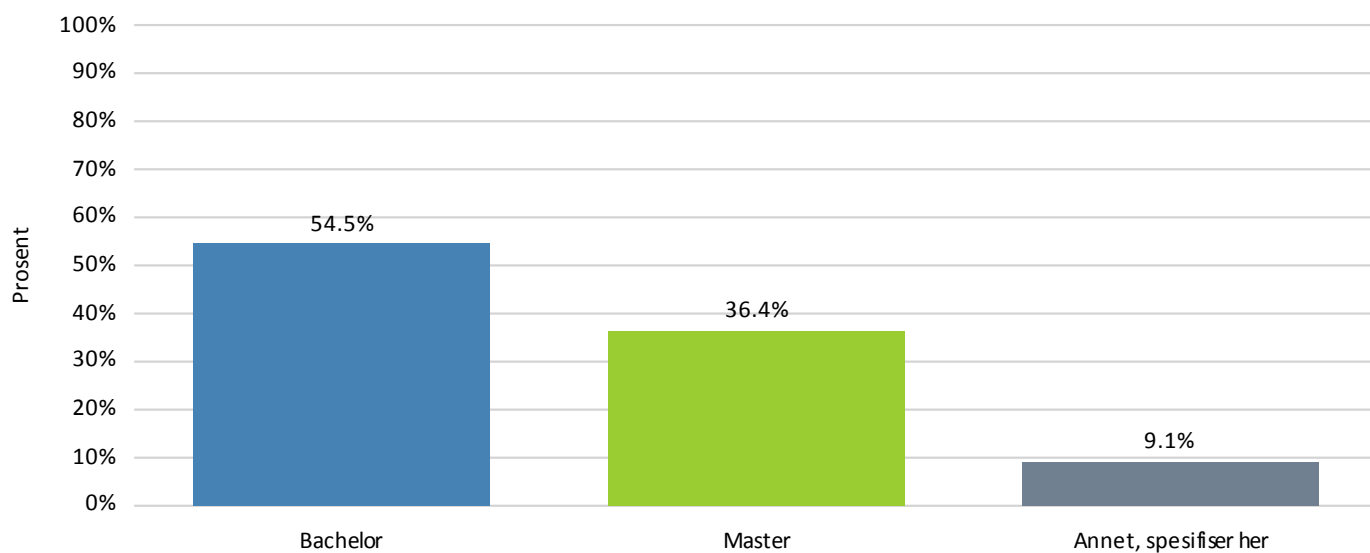
Navn	Prosent
Kvinne	54,5%
Mann	45,5%
N	11

## 24. Alder?



Navn	Prosent
20 år eller yngre	0,0%
21-25 år	36,4%
26-30 år	36,4%
31 år eller eldre	27,3%
N	11

## 25. Nivå?



Navn	Prosent
Bachelor	54,5%
Master	36,4%
Annet, spesifiser her	9,1%
N	11



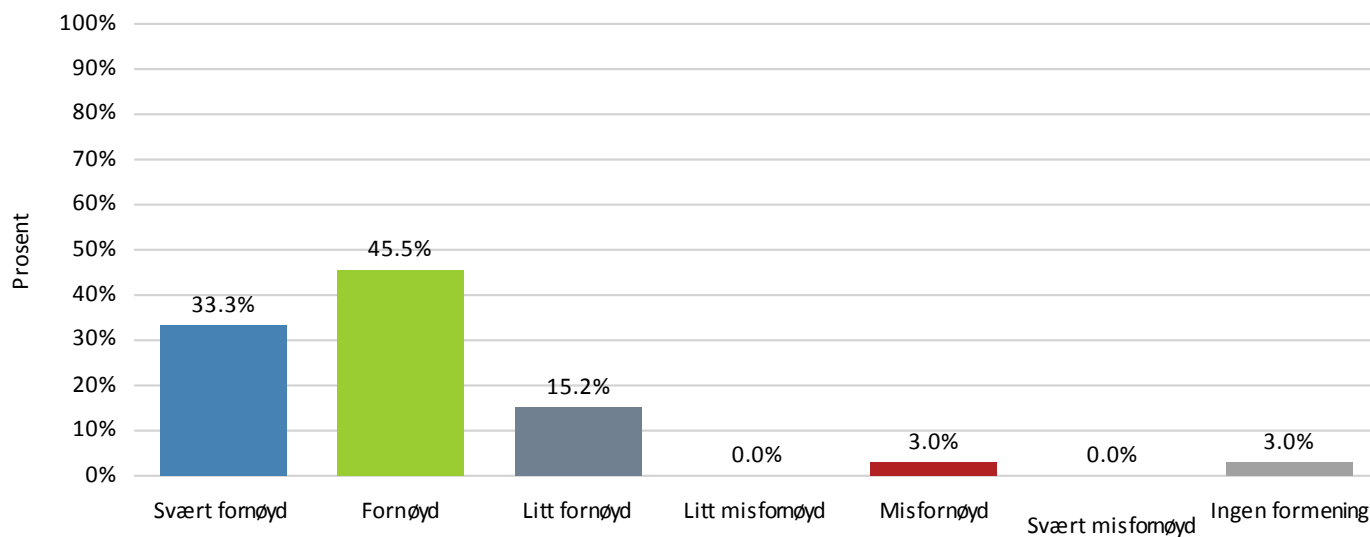
**1. avdeling, 1. semester**

---

## Evaluering JUS5940 Offentlige anskaffelser høst 2015

### 1. Hva synes du om undervisningsstart og igangsetting av emnet?

UNDERVISNINGSTART OG IGANGSETTING AV EMNET:



Navn	Prosent
Svært fornøyd	33,3%
Fornøyd	45,5%
Litt fornøyd	15,2%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	3,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	3,0%
N	33

## 2. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:

Det hadde vært greit med noen oppgaver. Pensumsituasjonen var heller ikke så bra.

God informasjon på nettet før kursstart, god introforelesning.

Pga jobben hadde jeg dessverre ikke hatt tid til å følge undervisning

Veldig frustrerende at det ble så mange endringer i forelesningstidspunktene. Jeg er ferdig utdannet jurist som tok kurset i forbindelse med jobb, endringene førte til at jeg ikke fikk delta på alle forelesninger. Ei heller var alle forelesninger tatt opp på podcast og lagt ut på nettet.

Det hadde vært fint å få lydfilene til foredraget med Grimstad, Bruserud og Goller. Fant kun lysbildene.

Gode forelesninger og grei pensumsituasjon. SKulle gjerne vært gitt øvingsoppgaver/mulighet for innlevering og evaluering av oppgave.

Også mer detaljerte læringskrav hadde vært ønskelig.

Overlappende forelesninger og rotete pensum. Dette er kanskje normalt i en oppstart, men da burde det vært bedre løpende oppfølging enn det har vært. Minimal til ingen kontakt med de ansvarlige, og forelesere som dessverre ikke har kunnet svare på de rent praktiske spørsmål. En eksamensoppgave innenfor erstatningsrett falt nok heller ikke i god jord blant de som har jobbet for å få god kontroll på de mer sentrale temaer.

Mer informasjon om hvordan å skaffe pensum, mer informasjon om anbefalte hjelpemidler til eksamen.

Meget bra forelesere. Savnet imidlertid en materialsamling av artiklene som var pensum m.m. Ønsket også at alle forelesningene ble publisert med podcast på web.

Pensum var for spredt og omfattende.

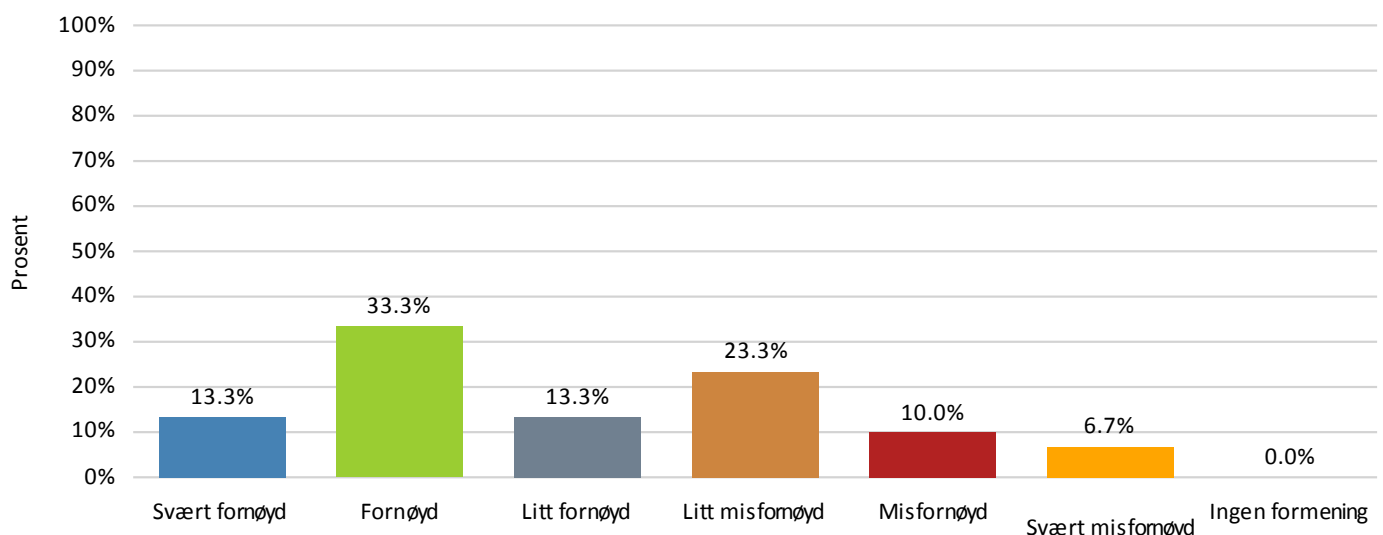
Ikke nok knyttet til pensum.

Det er svært dårlig at forelesningene mot slutten ble flyttet på, og at podcast ikke ble lagt ut fra de 3 siste.

Alt av disp bør legges ut på forhånd.

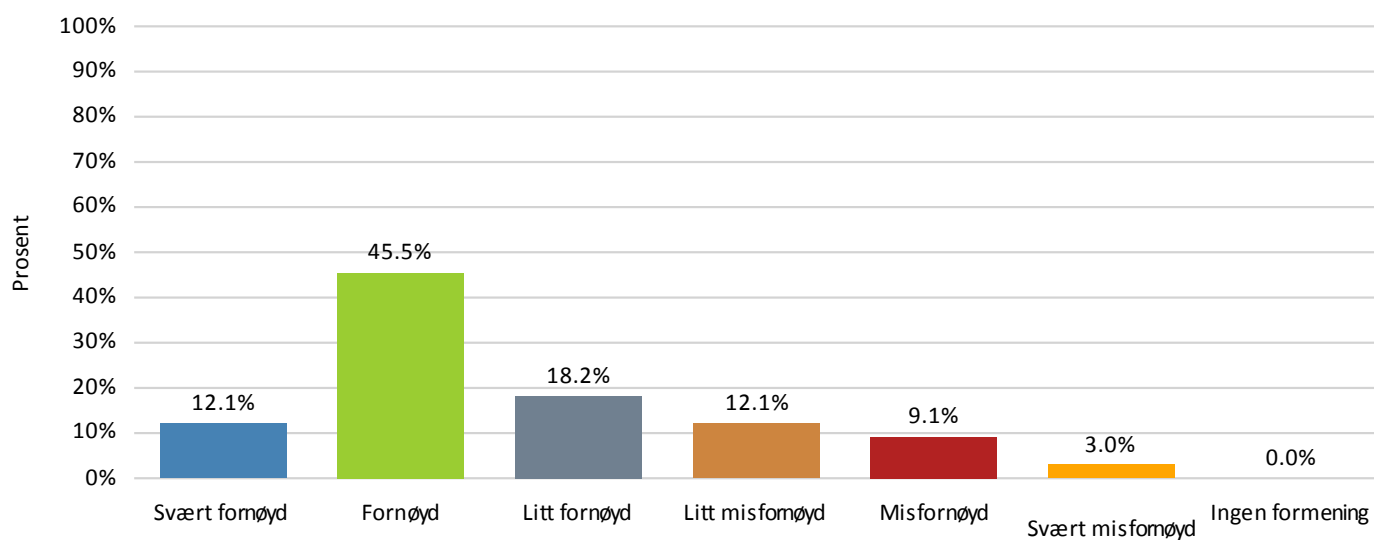
## 3. Hva synes du om tilgjengeligheten på informasjonen som har med emnet å gjøre?

STUDIEINFORMASJON:



Navn	Prosent
Svært fornøyd	13,3%
Fornøyd	33,3%
Litt fornøyd	13,3%
Litt misfornøyd	23,3%
Misfornøyd	10,0%
Svært misfornøyd	6,7%
Ingen formening	0,0%
N	30

#### 4. Hva synes du om kvaliteten på informasjonen som har med emnet å gjøre?



Navn	Prosent
Svært fornøyd	12,1%
Fornøyd	45,5%
Litt fornøyd	18,2%
Litt misfornøyd	12,1%
Misfornøyd	9,1%
Svært misfornøyd	3,0%
Ingen formening	0,0%
N	33

## 5. Har du noen kommentarer til dine svar eller har forslag til forbedringer med tanke på studieinformasjon for emnet, vennligst skriv dette her:

Pensumkravene til emnet er uklare og gir ingen anvisning på hvilke deler av pensum som kreves god forståelse til. Dette fører til at studentene må kunne anskaffelsesregelverket i sin helhet, uavhengig av om det er særlig relevant i eksamensøyemed.

Læringskravene burde være tydeligere.

Ikke alle podcastene ble lagt ut før eksamen, samt heller ikke alle foilene.

Fint med epost om endringer, men kunne ønske at det var mer struktur i navn gitt PP slide som er utlagt

Det er nok endel ferdige jurister som kommer til å ta dette faget i forbindelse med arbeid. Det er lite informasjon til både denne gruppen og studentene om forventningene rundt eksamen, tema som kan bli aktuelle, om faget er ren anskaffelsesrettslig eller om det vil være større fokus på EØS-rett, Forvaltningsrett, erstatningsrett og kontraktsrett - rettsområder som påvirker offentlige anskaffelser i større eller mindre grad.

Leselisten var uendelig lang, uten at alt var relevant. Lite fokus på endringer som kommer og noe dårlig forklaring av de praktiske elementene ved faget.

Se forrige kommentar.

Det var vanskelig å få tak i noen av fagartiklene det var referert til.

Det ble snakket om at det skulle samles sammen flere artikler til et hefte, så vi enkelt kunne få tak i dette på en enkel måte.

Dette skjedde ikke.

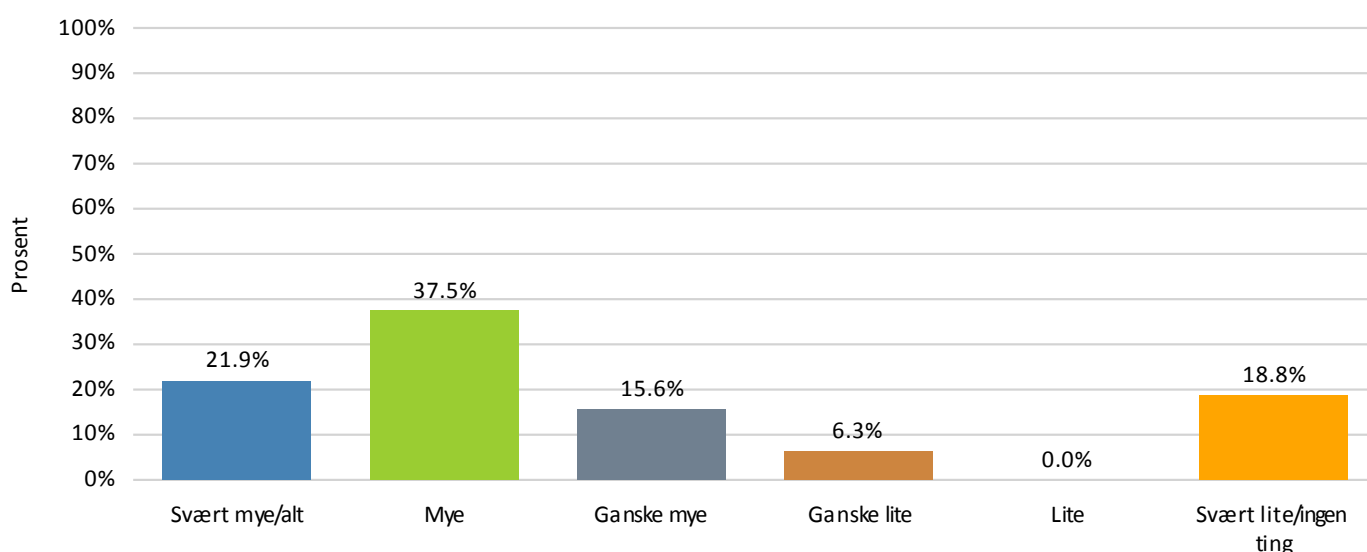
Pensumet var rotete. Litt her og litt der. I tillegg var det vanskelig å få tak i..Bøkene var det lang venteliste på på biblioteket. Syntes det var et generelt dårlig pensum. Dommene bør gis i et kompendium!

Jeg synes alle forelesninger burde blitt podcastet og informasjonen burde også vært tilgjengelig på fronter

Se svar tidligere.

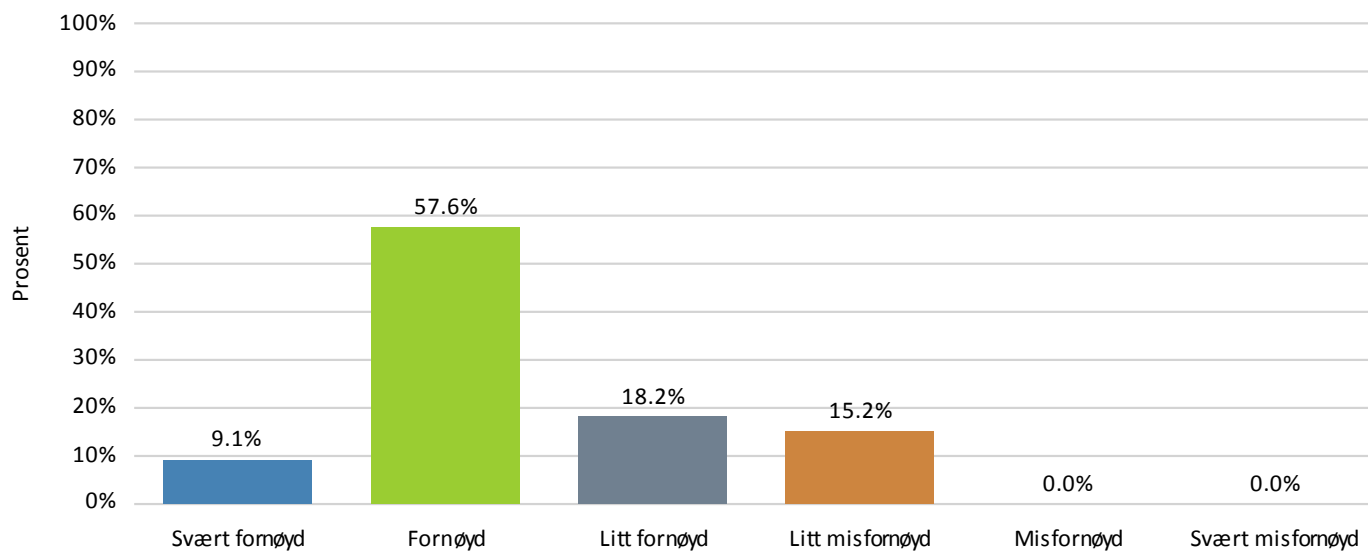
## 6. Hvor mye av undervisningen i emnet har du deltatt på?

UNDERVISNING OG UNDERVISNINGSSOPPLEGG:



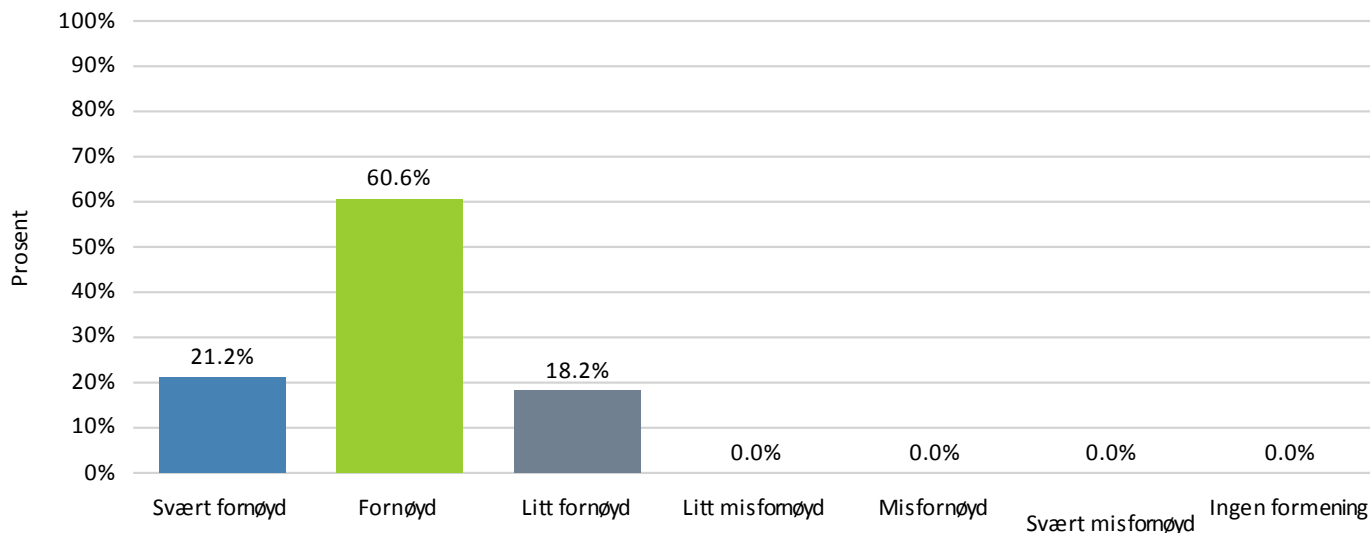
Navn	Prosent
Svært mye/alt	21,9%
Mye	37,5%
Ganske mye	15,6%
Ganske lite	6,3%
Lite	0,0%
Svært lite/ingen ting	18,8%
N	32

## 7. Hvordan vil du vurdere din egen studieinnsats i emnet?



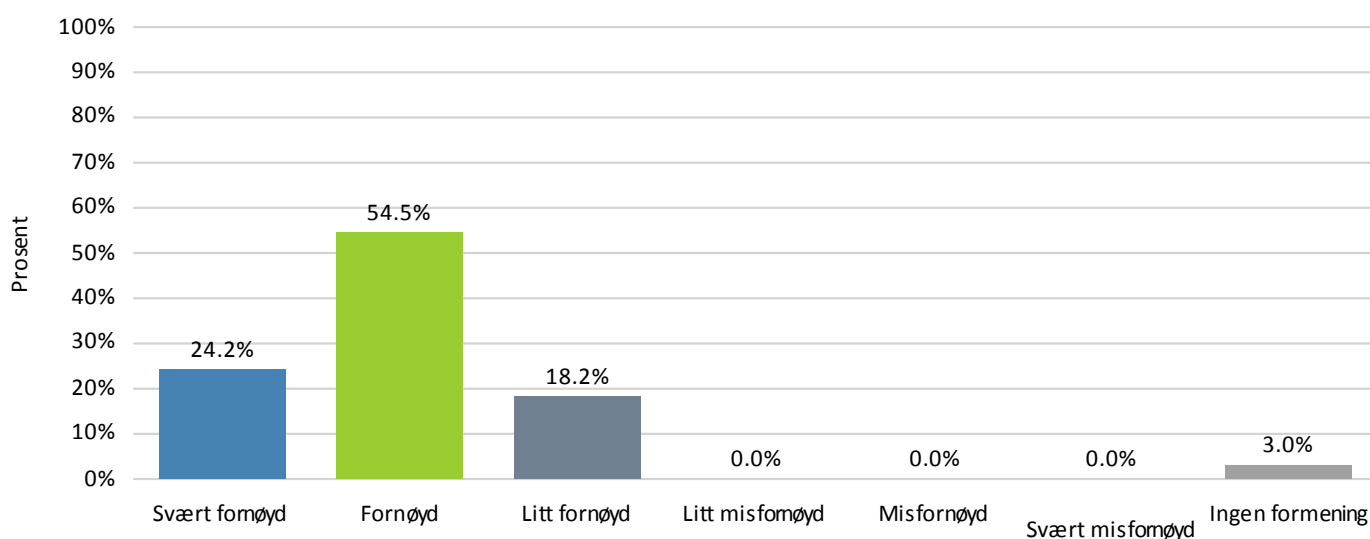
Navn	Prosent
Svært fornøyd	9,1%
Fornøyd	57,6%
Litt fornøyd	18,2%
Litt misfornøyd	15,2%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
N	33

### 8. Hva synes du om innholdet i undervisningen



Navn	Prosent
Svært fornøyd	21,2%
Fornøyd	60,6%
Litt fornøyd	18,2%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	0,0%
N	33

### 9. Hva synes du om formen på undervisningen?



Navn	Prosent
Svært fornøyd	24,2%
Fornøyd	54,5%
Litt fornøyd	18,2%
Litt misfornøyd	0,0%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	3,0%
N	33

## 10. Har du noen kommentarer til dine svar eller har forslag til forbedringer for undervisningen, vennligst skriv dette her:

Alle forelesningene burde vært tilgjengelige på podcast.

Pod-cast med tilhørende power-pointpresesjon er veldig nyttig for oss som er i full jobb. Det ble ikke lagt ut pod-cast fra de tre siste forelesningene og jeg fikk ikke med meg disse. Det er uheldig at det ikke ble gjort oppmerksom på dette i forkant, slik at vi kunne planlagt å møte på forelesningene.

Det var synd at ikke alle forelesninger ble podcastet, da jeg ikke hadde anledning til å delta på forelesningene grunnet jobb.

God kvalitet på forelesningene. Noe av undervisningsmaterialet ble lagt ut litt sent.

Hørt podcast

Veldig fint med problembasert læring og oppgaveinnlevering.

Podcast - kjempebra!

Ved flere forelesninger fikk vi ikke utdelt disposisjonen før lege etter forelesningen. F.eks. ble disposisjon fra forelesning nr. 1 lagt ut ca uka før eksamen. Det synes jeg er svært kritikkverdig, i og med at flere av disse dommene som nevnes i disposisjonen og som ble aktuelle på aksamen, kom oss i hende uka før eksamen.

I tillegg er det flere av disposisjonene som henviser til paragrafer som ikke lenger gjelder. Det var vanskelig å vite hvilket tema som skulle tas på den enkelte forelesning.

Det hadde vært fint å få noen oppgaver vi kunne ha jobbet med. Det er lettere å lære da.

Hadde ønsket meg større fokus på nyere rettspraksis fra EU-domstolen. Det kunne også vært interessant med forelesere fra andre land, for et bredere perspektiv.

En del kunnskapsrike og gode forelesere. Trengs mer koordinering, da en del overlapping forekom.

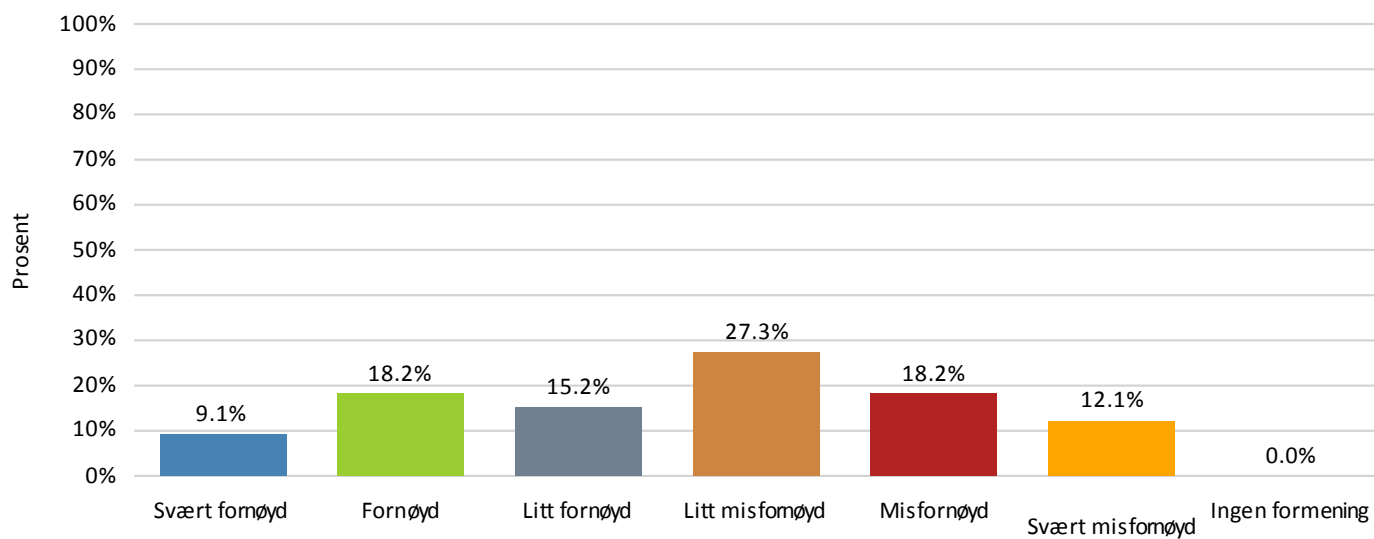
Alle foreleserne var veldig flinke. Jeg tror allikevel at det kan være fordelaktig med større grad av kontinuitet. Foreleserene kunne også i større grad satt seg inn i pensum og læringskrav.

Var bra forelesere som jobbet med emnene til daglig.

Flinke forelesere, men de må sette på podcast og sørge for at disp leveres ut på forhånd slik at man bedre kan forberede seg.



### 11. Hva synes du om de skriftlige læremidlene til emnet?



Navn	Prosent
Svært fornøyd	9,1%
Fornøyd	18,2%
Litt fornøyd	15,2%
Litt misfornøyd	27,3%
Misfornøyd	18,2%
Svært misfornøyd	12,1%
Ingen formening	0,0%
<b>N</b>	<b>33</b>

**12. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:**

Unødvendig å fokusere på praktisk gjennomgang av regelverket på forelesninger, for deretter å ha pensumlitteratur om generell EU/EØS-rett, ref. Arrowsmith

---

Noe uoversiktlig pensum.

---

Litt for mye artikler og mindre utdrag fra bøker som pensum. Ble litt uoversiktlig.

---

Litteraturen var vanskelig tilgjengelig. Dette fører fort til at man må lese alternativ litteratur. Dere burde ordne et kompendie med artikler. Nøtteskall-boken egner seg som innføringslitteratur, men ikke som hovedlitteratur.

---

Uoversiktlig og altfor spredt pensum. Alt burde vært samlet i en bok.

---

Litt slitsom pensumsituasjon. Burde vært laget et kompendium med de relevante artikler.

---

Lite som var relevant og egnet til å ta opp enkelte problemstillinger. fint om man forsøker å finne en lærebok som dekker emnet i mer eller mindre grad.

---

Veldig mange fragmenter fra forskjellige bøker uten tilsynelatende grunn til spredningen. Dyreste fag av alle å kjøpe pensum til. Pensumlisten til faget på nettsiden var rotete oppsatt.

---

Og uansett: Eksamensspørsmålet var relativt fjernt fra pensum. Her var det tilfeldighetene som rådet: De som tilfeldigvis hadde lest noen sider som ikke var angitt som pensum bak i en av bøkene på pensumlisten hadde kjempeutgangspunkt. Eksamensspørsmålet var ikke egnet til å skille de som hadde lært seg faget fra de øvrige.

---

Brukte veldig lang tid på å samle sammen pensum. I tillegg omhandlet pensum også paragrafer som nå ikke lenger gjelder. Man skulle holdt seg til kun en bok.

---

Det var vanskelig å finne de relevante fagartiklene.

---

Jeg satt pris på at det ikke var tradisjonelle lærebøker, men at man kunne finne ut av ting på mer selvstendig basis. Bra forslag/litteraturoversikt på semestersiden.

---

Jeg synes det var krevende med så mye forskjellig litteratur. Etter min mening hadde det vært mer fordelaktig å ta med en større del av Goller og Dragstens bok, i stedet for diverse artikler osv.

---

Dersom dere mener forelesningsnotatene, var de bra. Men dere la dem noen ganger sent ut. I tillegg synes jeg dommene burde vært utdelt.

---

altfor lite tilgjengelig

---

Jeg hadde problemer med å se relevansen av noe av pensum og spesielt sett opp mot hva foreleserene trakk frem på forelesing. Kunne derfor ønsket pensum som var mer matnyttig. For å beholde noe av det internasjonale aspektet kunne det eventuelt vært noe mer fokus på det på forelesingene, feks en forelesing om det. Evt kunne denne delen av pensum blitt noe kortere til fordel for noe mer "relevant"/matnyttig pensum. Tenker spesielt på utdraget fra boken til arowsmith.

---

Som tidligere, for spredt og mye forskjellig.

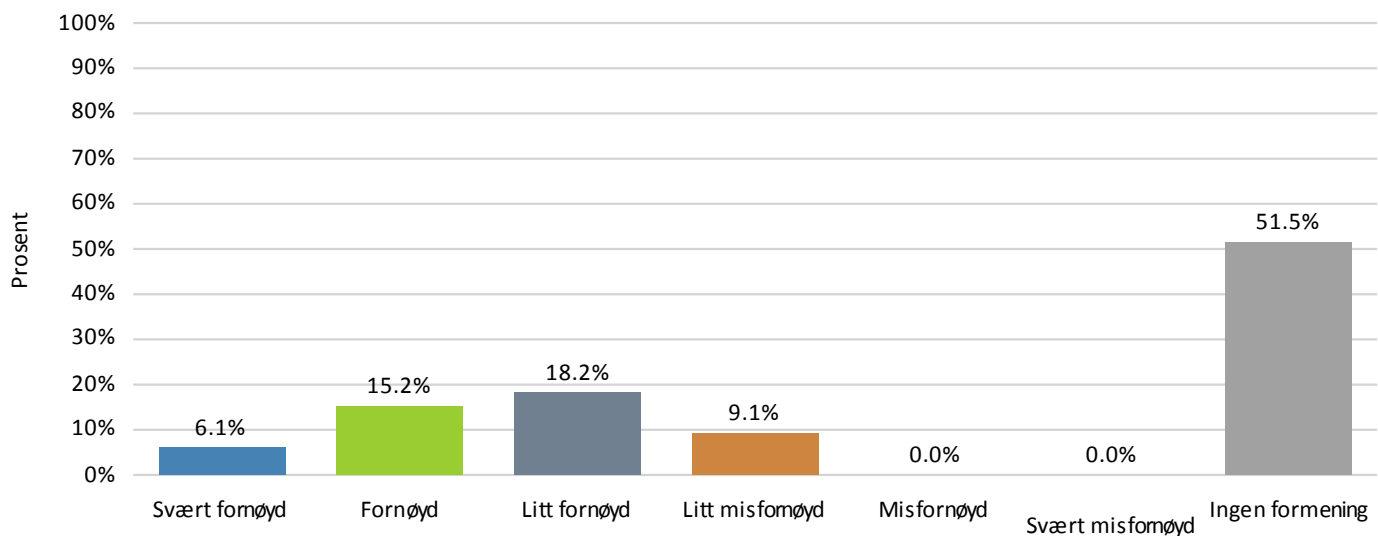
---

Dårlig at ingen oppg ikke ble lagt ut.

---

### 13. Hva synes du om det psykososiale læringsmiljøet på emnet?

LÆRINGSMILJØ:



Navn	Prosent
Svært fornøyd	6,1%
Fornøyd	15,2%
Litt fornøyd	18,2%
Litt misfornøyd	9,1%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	51,5%
N	33

### 14. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:

Forelesninger er ikke egnet til å fremme et godt miljø, dersom dere ønsker å bidra til dette, er det behov for kurs eller mindre grupper. Kanskje kan dere legge til rette for å sette sammen kollokvier i første time?

Lite engasjement fra medstudenter

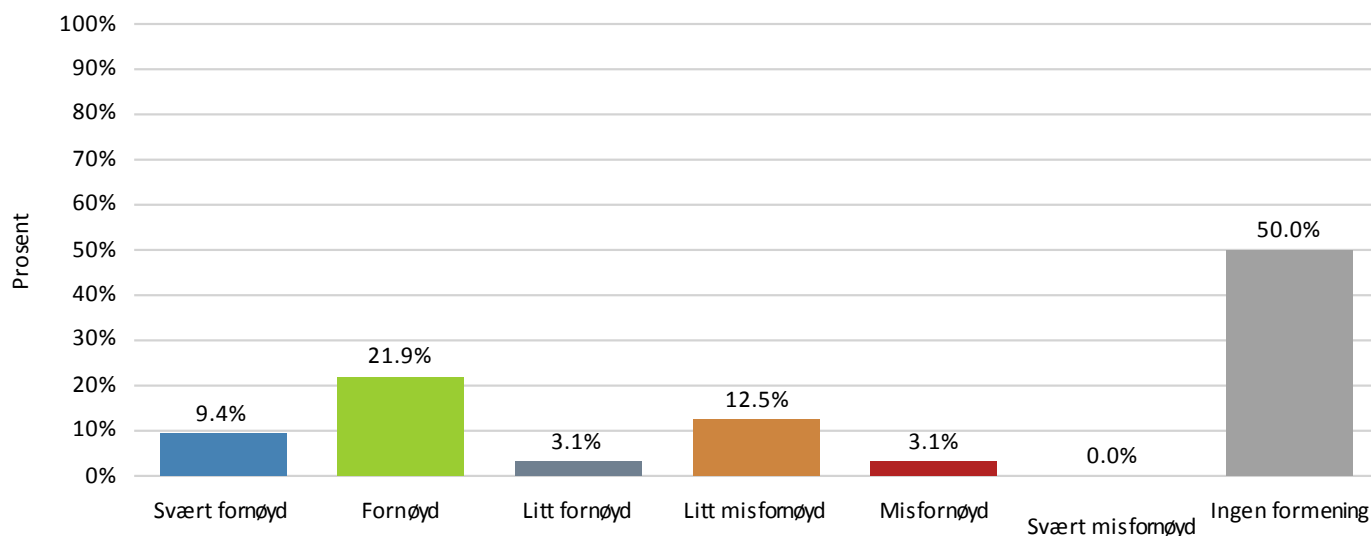
Var kun på en forelesning.

De fleste kommer jo kun til forelesningen, så man blir ikke kjent med noen. dermed vanskelig med kolokvie.

Det hadde vært positivt om vi ble delt inn i kollokvier (blant de som ville) da man ofte ikke kjenner noen andre som tar faget

Kunne det vært mulig å sette opp forslag til kollokvie grupper sånn som jeg tror det gjøres ved andre fag på jussen i Oslo?

## 15. Hva synes du om det fysiske læringsmiljøet på emnet?



Navn	Prosent
Svært fornøyd	9,4%
Fornøyd	21,9%
Litt fornøyd	3,1%
Litt misfornøyd	12,5%
Misfornøyd	3,1%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	50,0%
N	32

## 16. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:

Ubehagelig å sitte i forelesningssal.

Kun deltatt ved podcast

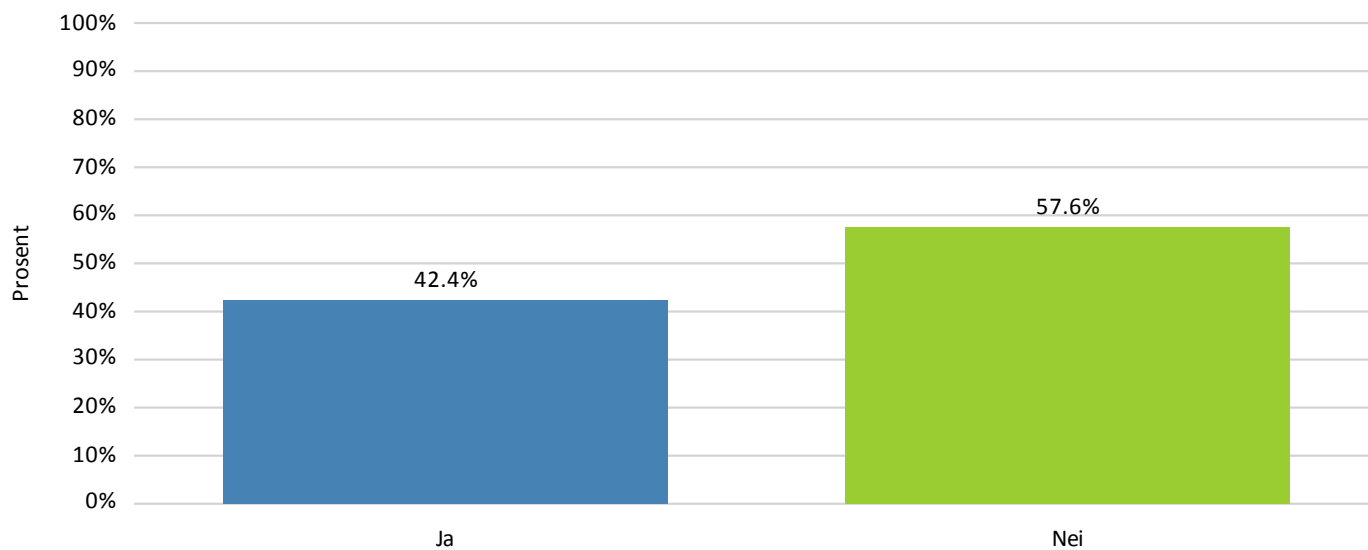
Fint om man får oppgaver og gruppeoppgaver fra virkelige tvister.

Var kun på en forelesning.

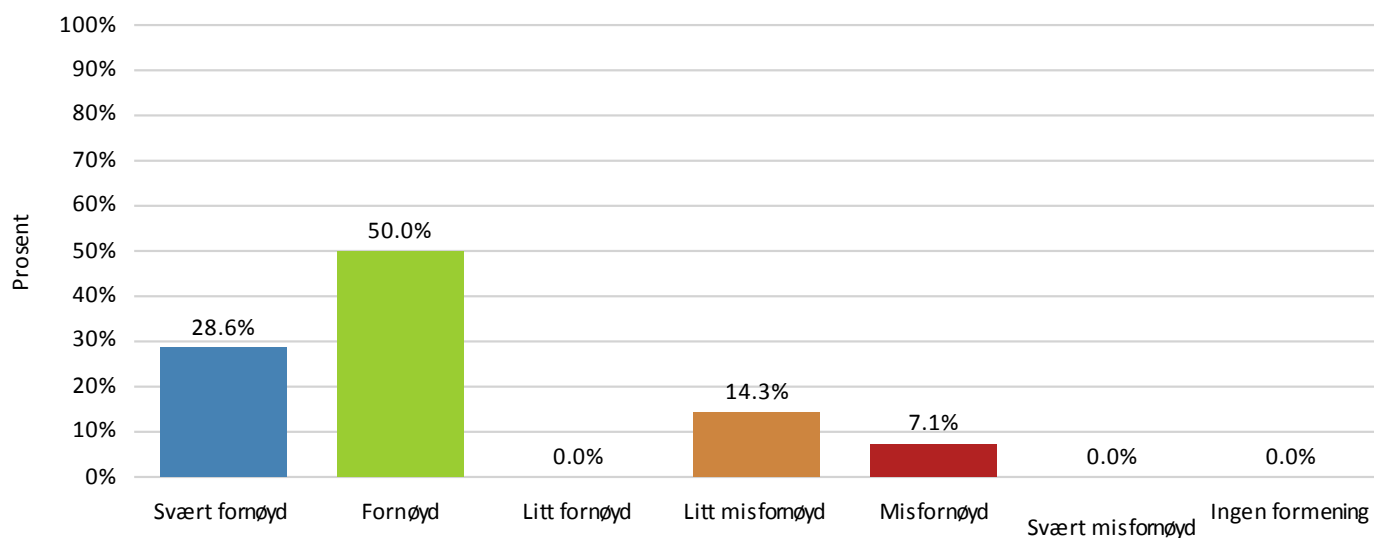
Som sagt var foreleserne bra.

**17. Har du henvendt deg til faglærer med spørsmål om undervisning, læremidler eller liknende?**

UNDERVEISEVALUERING:



Navn	Prosent
Ja	42,4%
Nei	57,6%
N	33

**18. Hvis ja, i hvilken grad var du fornøyd med tilbakemeldingene fra faglærer?**

Navn	Prosent
Svært fornøyd	28,6%
Fornøyd	50,0%
Litt fornøyd	0,0%
Litt misfornøyd	14,3%
Misfornøyd	7,1%
Svært misfornøyd	0,0%
Ingen formening	0,0%
N	14

## 19. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:

Ikke gi eksamen i områder hvor pensum er "i et nøtteskall", eventuelt ikke en isolert oppgave. En sammenhengsoppgave ville harmonert bedre, og gitt bedre bilde av studentene. Eksamensoppgaven fordrer inngående kunnskap, hvilket studenter med pensumkrav knyttet til overfladisk gjennomgang ikke får.

Kunne vært en fordel å utdype læringskravene noe.

Skulle ønske at det var forhåndsvarslet hva som ikke kom på podcast

At erstatning skulle komme på eksamen var mildt sagt svært spesielt. Erstatning ble aldri tatt opp i vesentlig grad i undervisning (i alle fall ikke på podcast) og tilhører i det store og det hele sitt eget fag. Dette vil favorisere ferdigutdannede jurister som allerede jobber med erstatningsrett/anskaffelsesrett (som det var mange av) og stille de som er under utdanning svakere. Mange vil klare å skrive seg til en ståkarakter så fremt de kan litt om erstatning, men det hjelper lite hvis praktiserende advokater forsyner seg av A/B og det blir normalfordeling. Håpløs eksamen hvor de som har lest mye på offentlig anskaffelse ikke fikk vist hva de kan.

Mer informasjon om eksamen, mer fokus på å forklare rettstilstanden i stedet for å gi leseliste over avgjørelsene. Mer relevant litteraturliste (dragsten og nøtteskall var bra) . Mer oppgaver og bedre eksempler fra det praktiske liv.

Mange kokker og mye søl. Litt for mange foredragsholdere som skulle vise frem ansiktet. Og et forferdelig pensumlitteraturrot.

God podcastordning. Godt med foiler på nettsiden til faget.

Hva med et par øvingsoppgaver? Og her bør dere definitivt ha praktikum på eksamenen.

Jeg fikk under eksamen inndratt mitt særtrykk. Og måtte klage for å få denne tilbake. Da hadde det allerede gått 30 min av eksamen.

Synes det er svært kritikkverdig at de som gjennomgår hjelpemidlene ikke synes å være opplært i hva som er tillatt, og ikke. Jeg var ikke i tvil om at jeg hadde innarbeidet forskriften korrekt. Jeg hadde henvist til EU-rettslige avgjørelser ved å bruke saksnummer og et partsnavn, slik retningslinjene beskrev. Mine studievenner som hadde gjort dette likt, fikk ikke sine inndratt. Dette ødela mye for min eksamen, og det gikk som sagt med en halvtime, som jeg ikke fikk tilbake.

I tillegg synes jeg det er merkelig at man gir en hel eksamensoppgave om et tema som er beskrevet over 1 1/2 side i læreboka, samtidig som man får de aktuelle dommene opplyst uka før eksamen. Man er da igang med å repetere, ikke sette seg inn i ytterligere pensum.

Pensum var veldig uoversiktlig samtidig som ikke alt pensum dekket hva som ble gjennomgått på forelesningene.

Fikk ikke svar på mail ifra faglærer. Enkelte forelesere gikk langt i å stille opp på mail utenfor det som kunne forventes. Spesielt med tanke på å forberede masteroppgave.

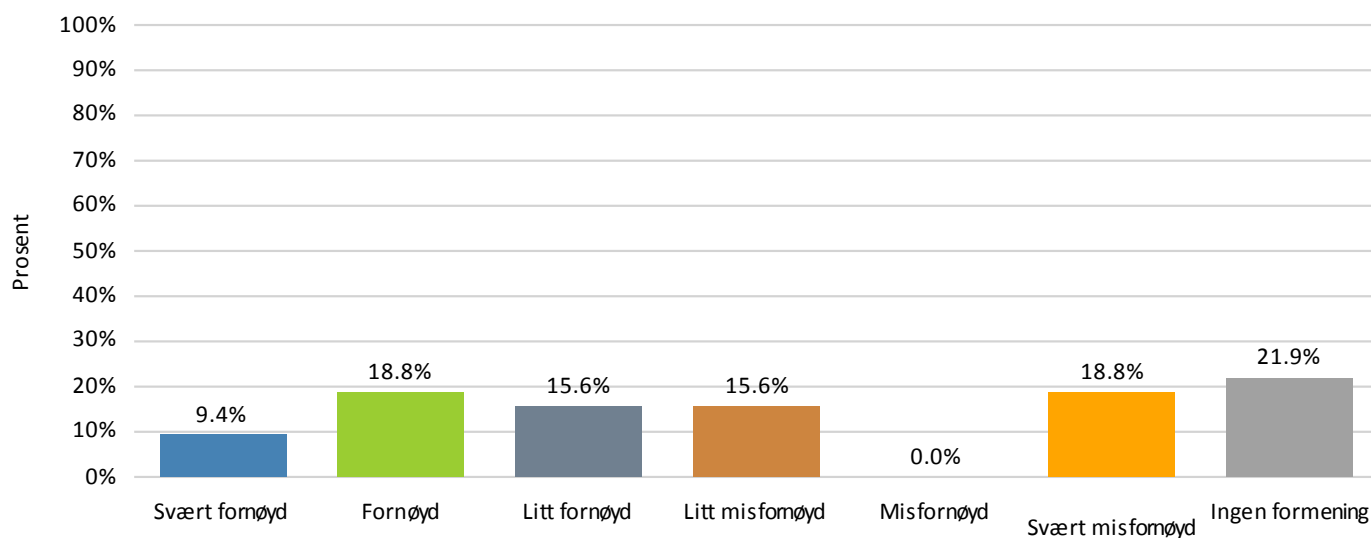
Pensumsituasjonen var krevende. Mener det heller burde vært større del av Goller/Dragsten, i stedet for ulike artikler osv. Læringskravene var ganske diffuse. Litt krevende med så mange forskjellige forelesere. Ellers, kjempespennende fag jeg håper UiO vil fortsette med.

Fikk ikke svar på Mail!

Men OK svar da jeg ringte.

## 20. Hva synes du om den måten studentenes faglige prestasjoner i emnet prøves og vurderes?

VURDERINGSFORMER:



Navn	Prosent
Svært fornøyd	9,4%
Fornøyd	18,8%
Litt fornøyd	15,6%
Litt misfornøyd	15,6%
Misfornøyd	0,0%
Svært misfornøyd	18,8%
Ingen formening	21,9%
N	32

**21. Har du noen kommentarer til ditt svar eller har forslag til forbedringer, vennligst skriv dette her:**

Les forrige

---

Den verste eksamensoppgaven jeg har fått på jussen hittil. Ble veldig sjokkert over at vi som "forsøkskaniner" i et helt nytt fag får noe så usentralt som en ren erstatningsoppgave. Det er skrevet lite om i pensum (er vel egentlig ikke noe i det hele tatt nesten?), det ble bare så vidt nevnt på en introforelesning (evt på en forelesning som ikke er podcastet) og det er ikke det sentrale i faget. Dette var min mening da jeg fikk eksamen utlevert, og har også fått bekreftet at folk som jobber med faget i det offentlige, at dette på ingen måte er kjernen i faget. Vi ble således ikke prøvd i hovedessensen i faget, men i erstatningsrett. Så hittil den verste eksamen på jussen, noe jeg er overrasket og skuffet over siden vi i tillegg har en dårlig pensumsituasjon og er "forsøkskaniner".

---

Det er vel strengt tatt ingen prøving før eksamen, så det er vanskelig å svare på på nåværende tidspunkt.

---

Som nevnt tidligere. Erstatning er en svært snever gren av offentlig anskaffelse.

---

Her kunne man godt hatt en mindre omfattende eksamensoppgave, evt. muntlig- eller hjemmeksamen

---

Jeg hadde lest om anskaffelsesprosessen opp og ned, og følte at jeg kunne dette godt. Ved forelesninger har vi fått opplyst at dette er et praktisk emne, og at vi måtte tenke praktisk osv. Det er derfor nedtur å få om noe som ikke omhandler selve anskaffelsesprosessen i det hele tatt. De aktuelle dommene fikk vi opplyst om først uka før eksamen.

---

Muntlige eksamensformer kunne bli vurdert på flere emner, også dette. Savnet oppgaver vi kunne arbeide med underveis i semesteret.

---

Kanskje noe mer variert oppgave på eksamen. Blir noe snevert, og fokus på selve prosessen fremfor sanksjoner hadde vært ønskelig.

---

En firetimers eksamen med en livlinje til de som ikke har lest noe særlig, kan definitivt føre til at enkelte av oss føler oss snytt for å ha lagt i mangfoldige arbeidsuker.

---

Den eneste prøven er jo eksamen. Er veldig spent på hvordan den vil vurderes da oppgaven hadde liten plass i pensumet!! Dere burde gitt oss oppgaver å øve på!!!!

---

syns eksamensoppgaven burde rettet seg mer mot kjernen i faget

---

Jeg ble veldig skuffet over eksamen da jeg føler jeg ikke fikk vist hva jeg kan pluss at det var vanskelig å vite hvordan man skulle avgrense oppgaven for å ikke gå utenfor oppgaven, men samtidig ikke skrive for tynt. Tror praktikum ville vært bedre eller kanskje teorier med noen konkrete spørsmål man skal svare på i teorien!

---

Jeg synes eksamens oppg var svært dårlig, og var ikke i kjernen av faget. Selv om det er av stor betydning var den på siden av faget offentlige anskaffelser og var ikke noen oppg i offentlig anskaffelser. Det var ikke egnet som en eksamensoppg eller egnet for å få frem kunnskapen hos studenter. Videre var tema omhandlet i 1,5 s i pensum. Dette er ikke en oppg som er egne til å teste studenters ferdigheter i faget. Dette bør hensyntas ved sensur.

---



## 22. Har du noe mer du vil kommentere, ris eller ros, kan du gjøre det her:

Flott at det er blitt mulig å ta faget. Man må regne med litt "barnesykdommer", men kunne ønske meg klarere læringskrav.

---

Alle foreleserne var veldig flink

---

Flinke forelesere i faget!

Raskt svar fra faglærere på mail ved spørsmål

For dårlig pensumsituasjon

Dumt at ikke alle forelesere podcastes

Veldig skuffende eksamen med usentralt tema som er behandlet lite i pensum og på forelesninger

---

Veldig bra at dette endelig har blitt et fag.

---

Alt i alt bra. Det blir nok bedre når kurset har vært holdt noen ganger og man kan se på gamle eksamensoppgaver etc.

---

Savnet mange podkaster

---

Veldig bra forelesere, fra første til siste. Også bra intro av kurset på dag 1. Men det må dessverre gis ris til valg av emnet på eksamen. Erstatning og § 11 er svært snevert. Hvis det forventes at man skal kunne så mye om § 11 at det skal tilsvare 4 timers skriftlig eksamen er ikke dette et 10 studiepoengs fag, men et 60 sp fag. Det må forventes at studenten har god oversikt og forståelse for faget. Med en lærebok tar det maks 5 minutter å sette seg inn i erstatningsreglene. Dette er da ikke en test av studenten om de har overblikk, men en test om de har 100 % kontroll på 1 % av pensum!

---

Veldig flinke foredragsholdere. Skulle ønske at de kanskje var litt mer bestemte.

---

Godt at emnet har kommet.

Gode foredragsholdere (om enn mange).

---

Utilgjengelig rotete og kostbar pensumliste.

Eksamensoppgave helt i periferien av pensum, og de sidene i pensum som spesielt omhandlet eksamenstemaet var ikke oppført som pensum.

Praktikum neste gang!

---

Det er veldig bra at dette kurset har kommet, og jeg kommer til å anbefale det til flere.

---

Veldig bra gjennomført, og gode forelesere. Jeg fikk bra faglig utbytte av emnet.

---

Flere veldig dyktige forelesere, god hjelp på biblioteket. Ellers mye manglende oppfølging, ikke svar på mailer, og generelt rot. Jeg kan akseptere en rotete pensumsituasjon, men da forventes at faglærere gjør det som blir sagt skal bli gjort, og stiller opp litt ekstra.

---

Rotete og uoversiktlig pensum.

Ingen eksamenslignende oppgaver.

Var usikker med tanken bak alle de dommene. Skulle vi pugge dem??

Burde vært delt ut et hefte med dommer.

Hva skulle vi egentlig ha med på eksamen? Forsyningsforskriften? Hele lovsamlingen?

Svar på Mail! Men veldig bra at faget er blitt et valgfag!!!!!!

---

Et meget interessant emne og profesjonelt opplegg. Gode forelesere.

---

Opplegget var generelt veldig bra, se for øvrig mine kommentarer.

Jeg synes ikke dere bør ha med så mange lengre tekster på engelsk som en del av pensum. Vi har ikke brukt engelsk faglig siden vgs og noen av tekstene kan da være veldig vanskelig å tilegne seg (bare et tips)

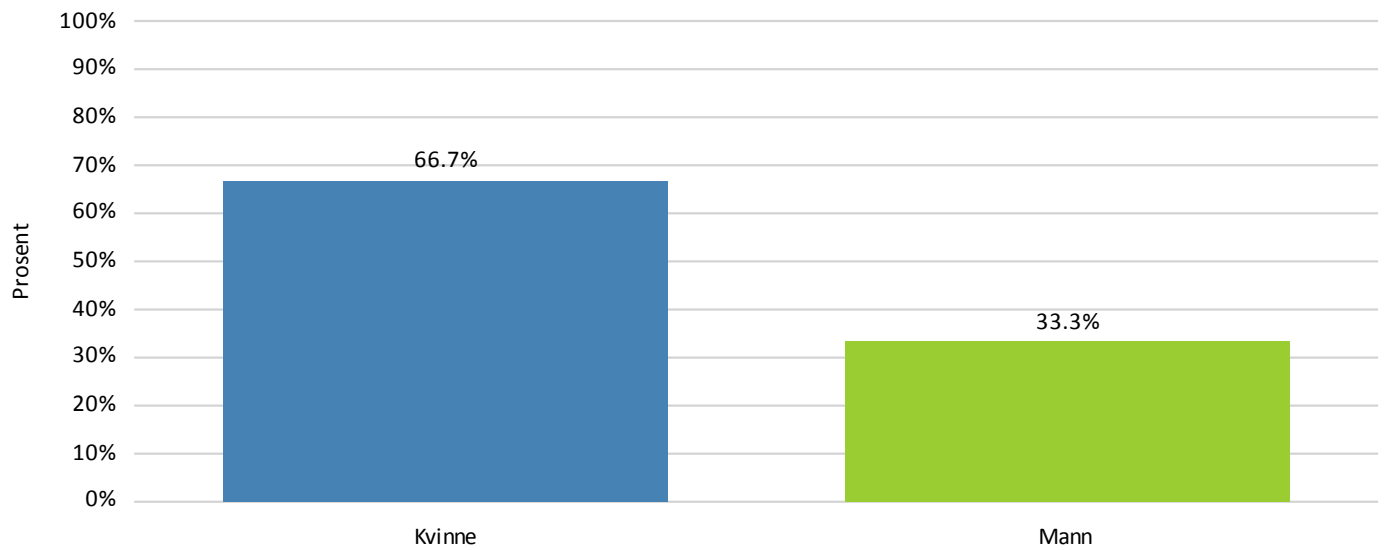
---

Jeg synes alle foreleserne var veldig engasjerte og flinke i det de snakket om og måten de presenterte stoffet på.

---

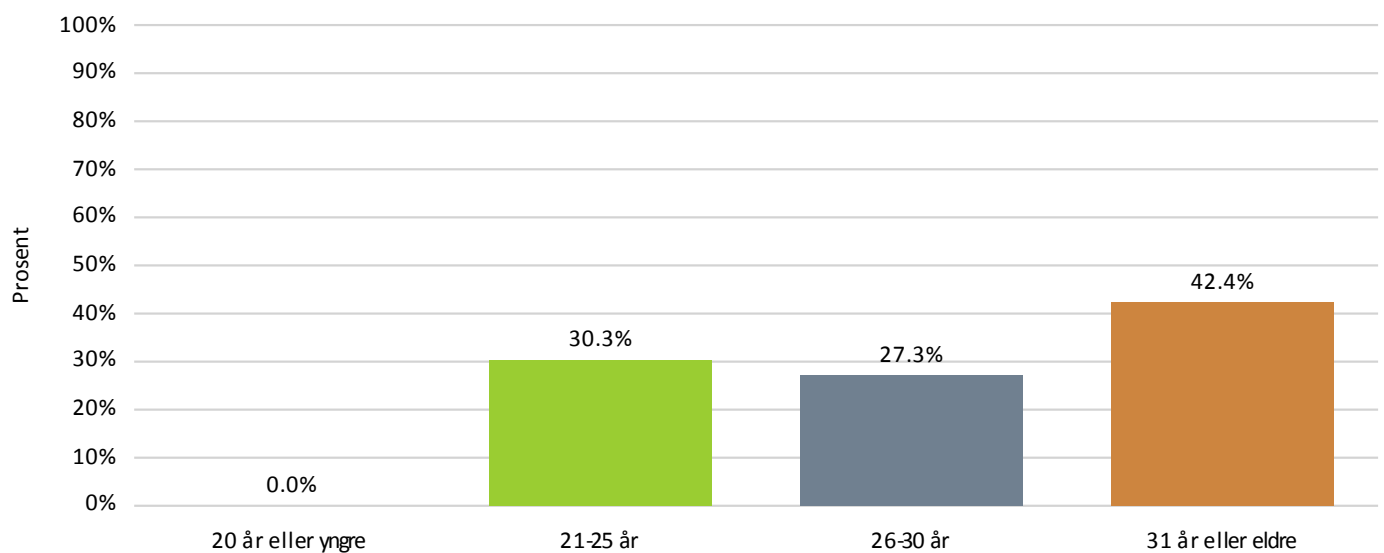
## 23. Kjønn?

BAKGRUNNSVARIABLER:



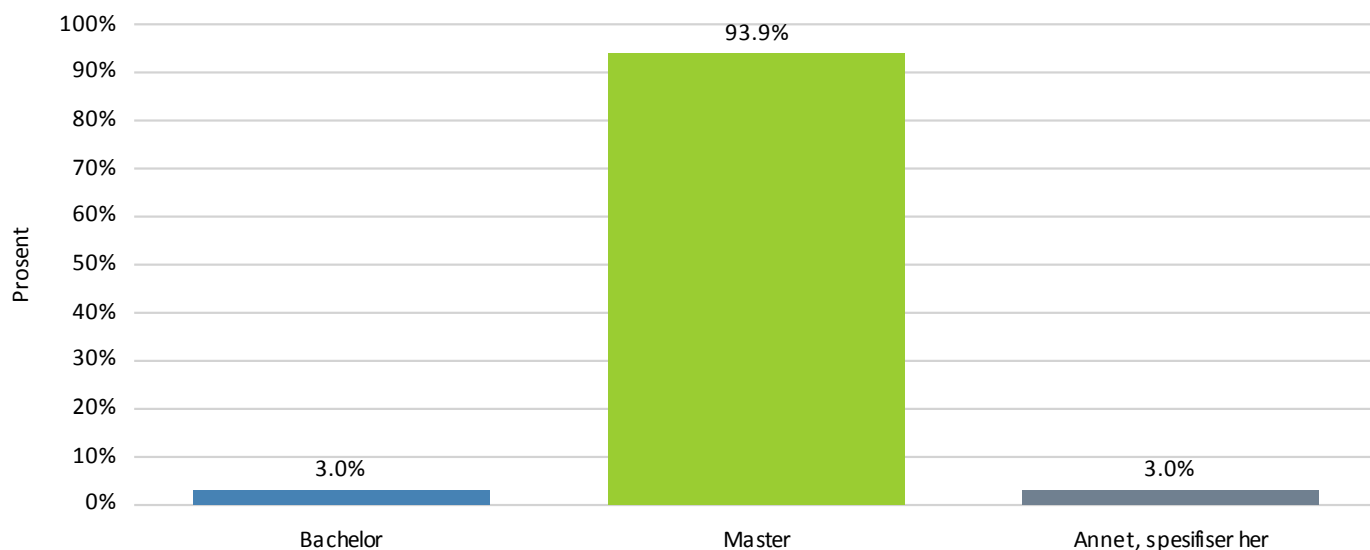
Navn	Prosent
Kvinne	66,7%
Mann	33,3%
N	33

## 24. Alder?



Navn	Prosent
20 år eller yngre	0,0%
21-25 år	30,3%
26-30 år	27,3%
31 år eller eldre	42,4%
N	33

## 25. Nivå?



Navn	Prosent
Bachelor	3,0%
Master	93,9%
Annet, spesifiser her	3,0%
N	33

Cand. jur.

---

Dato:  
23.03.2016

### **Klageomgangen på rettsstudiet høsten 2015**

Etter endring i universitets- og høyskoleloven § 5-3 (4) ble blind klagesensur innført høsten 2014. Blind klagesensur innebærer at klagesensur ikke får oppgitt opprinnelig karakter, sensors begrunnelse for denne eller studentens begrunnelse for klagen. Dette er ment å sikre at ny sensur blir så lik førstegangssensur som mulig. I lovforarbeidene, jf. [Prop. 59 L \(2014-2015\) på s. 43](#), gis det uttrykk for at denne modellen gir «best sikkerhet for en upartisk vurdering av eksamen».

Vi begynner å se en tendens etter tre semestre med blind klagesensur. Det er et langt større sprik i resultatene etter klageomgangen enn det var før blind klagesensur ble innført. Dette er imidlertid ikke ekstraordinært får vårt fakultet, og er et tema på nasjonal basis.

Fakultetet følger opp med å lage klagestatistikk hvert semester for å følge med på utviklingen og innvirkningen blind klagesensur har for klageresultatene.

Dette er også et tema med tilsynssensur, som får oversendt klagestatistikken. Det er tilsynssensur for 3. studieår i år, og klageomgangen vil bli berørt i rapporten.

### **Høsten 2015**

Etter en gjennomgang av klageresultatene for høsten 2015 er det tydelig at innføringen av blind klagesensur har hatt en vedvarende innvirkning på klageresultatene.

Den nye ordningen ser ikke ut til å ha ført til at færre studenter klager på eksamenkarakteren. Resultatene er relativt like som tidligere semestre med blind klagesensur i at det er stor variasjon på karakterene som gis i klageomgangen.

Variasjonene ser ut til å være større på de store valgemenne hvor mange studenter har klaget enn på de små. Som vi har sett tidligere semestre er det stor variasjon i karakterene som blir gitt i klagesensuren; flere kandidater får endret resultatet med mer enn én karakter opp/ned.

Også på studieårene er det stor variasjon i klageresultatene, og det er vanskelig å se et klart skille i resultatene mellom valgemenner og obligatoriske emner. Flere kandidater har fått endret karakteren to nivåer opp/ned.

Det er også dette semesteret flere tilfeller av at over halvparten av kandidatene på et studieår får endret karakter i klageomgangen.



#### **Eksamensseksjonen**

Postadr.: Postboks 6706 St. Olavs plass,  
0130 Oslo  
Kontoradr.: Urbygningen, Karl Johans gate  
47, 0162 Oslo

Telefon: 22 85 95 00  
Telefaks: 22 85 96 58  
postmottak@jus.uio.no  
www.jus.uio.no  
Org.nr.: 971 035 854

Variasjonen gjelder også masteroppgaver. Flere fikk endret karakteren i klageomgangen, og vi ser flere tilfeller av at kandidater gikk fra bestått til ikke bestått. Dette kan innebære at kandidaten går fra fullført til ikke fullført grad.

Vi ønsker med dette å holde PMR orientert om utviklingen.

Med vennlig hilsen

Eline Sørensen  
Rådgiver  
T: 22845774

# Oversikt over klageomgangen<sup>150</sup>

## Høst 2015

Studieår	Emne	Kandidater møtt til eksamen	Antall klager/prosent	Uendret	Gunst	Ugunst	Større avvik, fra karakter til karakter
1. studieår	JUS1111	247	22/8,9 %	7	10	5	D-B
1. studieår	JUS1211	237	29/12,2 %	18	11	0	Ingen
2. studieår	JUS2111	221	46/20,81 %	23	22	1	D-B, D-B, E-C
2. studieår	JUS2211	209	31/14,83 %	17	9	5	E-C
3. studieår	JUS3111	272	82/30,15 %	34	39	9	E-C, C-A, C-A, D-B, D-B, D-B, D-B, F-D,
3. studieår	JUS3211	249	50/20 %	22	21	7	D-B, F-C, C-A, D-B, F-C, D-B, E-C
4. studieår	JUS4111	230	59/26 %	23	30	6	D-B, F-D, F-A, F-D, D-B, E-C, D-F, D-B, F-D, F-C, E-C, D-B, E-C, C-A
4. studieår	JUS4211	256	66/25,78 %	38	22	6	D-B, E-C, F-D, F-D, F-D, F-D, F-D, D-B, C-E, E-C
4. studieår	JUS4121	70	11/16 %	4	6	1	C-E
4. studieår	JUS4122	129	18/14 %	8	9	1	D-B
4. studieår	JUS4123	17	2/12 %	0	2	0	D-B
Valgemner bachelornivå	JUR	611	51/8,35 %	28	18	5	Ingen
Valgemner masternivå	JUS	1132	152/13,43 %	64	50	38	D-F, F-D, E-C, F-D, C-A, F-C, C-A, F-C, F-D, F-C, F-B, C-F, E-C, D-F, B-E, E-C, E-B, D-F, C-E, D-F, D-F, D-F, D-B, D-B, D-B, D-B, D-F,
Masteroppgave 30 sp.	JUR5030	194	25/13 %	7	9	9	C-F, B-D, E-C, C-F, C-E, C-A, C-F, F-D
4. avdeling (NB utfases vår 16)	JUR4000P dag 1	249	69/27,7 %	31	9	29	A-C, C-F, F-D, C-E, D-F, C-E, F-C, F-C, D-F
4. avdeling (NB utfases vår 16)	JUR4000P dag 2	249	69/27,7 %	34	26	9	D-F, D-B, F-D, F-D, F-C, E-C, F-D, F-D, F-C, C-E, F-C, F-D, D-F, F-D

## Sensur klageomgang Høst 2015

### JUS1111 – Privatrett I

247 kandidater oppe til eksamen. klager: 22 = 8,9 %

**GUNST**: 10 = 45,5 %

**UGUNST**: 5 = 22,7 %

UENDRET: 7 = 31,8 %

Kand.nr.	Endret	Opprinnelig Karakter	Ny karakter
1010	UENDRET	C	C
1011	UENDRET	D	D
1035	<b>GUNST</b>	D	C
1036	UENDRET	E	E
1044	<b>GUNST</b>	D	C
1052	<b>GUNST</b>	D	C
1053	<b>GUNST</b>	D	B
1085	<b>GUNST</b>	C	B
1123	UENDRET	C	C
1135	UENDRET	D	D
1154	<b>GUNST</b>	C	B
1155	<b>UGUNST</b>	C	D
1172	UENDRET	F	F
1178	<b>UGUNST</b>	D	E
1179	<b>GUNST</b>	D	C
1193	<b>GUNST</b>	D	C
1216	<b>UGUNST</b>	C	D
1226	<b>UGUNST</b>	B	C
1248	<b>GUNST</b>	F	E
1249	<b>GUNST</b>	D	C
1252	UENDRET	D	D
1263	<b>UGUNST</b>	D	E

# Sensur klageomgang

## JUS1211 – Privatrett II

### Høst 2015

237 kandidater oppe til eksamen, 29 klager = 12,2 %

**GUNST**: 11 = 38 %

**UGUNST**: 0

UENDRET: 18 = 62 %

Kand.nr.	Endret	Opprinnelig Karakter	Ny karakter
1313	UENDRET	F	F
1314	UENDRET	D	D
1315	UENDRET	C	C
1319	UENDRET	D	D
1324	UENDRET	C	C
1330	UENDRET	E	E
1355	UENDRET	C	C
1358	UENDRET	D	D
1369	<b>GUNST</b>	C	B
1378	UENDRET	C	C
1379	UENDRET	C	C
1386	<b>GUNST</b>	D	C
1397	<b>GUNT</b>	C	B
1399	<b>GUNST</b>	D	C
1400	<b>GUNST</b>	C	B
1410	UENDRET	D	D
1427	UENDRET	F	F
1446	<b>GUNST</b>	D	C



1455	GUNST	D	C
1460	UENDRET	C	C
1467	GUNST	C	B
1478	GUNST	D	C
1485	GUNST	C	B
1483	GUNST	D	C
1485	UENDRET	C	C
1508	UENDRET	D	D
1522	UENDRET	C	C
1524	UENDRET	B	B
1562	UENDRET	C	C

### Oversikt over endelig klagesensur JUS2111 høst 2015

221 kandidater møtt til eksamen – 46 klager blir 20,81 prosent

Kand nr	Endring	Karakter	Ny karakter
2253	Uendret	C	C
2264	Uendret	D	D
2266	Til gunst	D	C
2271	Til gunst	D	B
2275	Uendret	C	C
2293	Til gunst	D	C
2308	Uendret	B	B
2316	Uendret	C	C
2323	Til gunst	C	B
2348	Uendret	D	D
2349	Uendret	C	C
2353	Til gunst	C	B
2356	Uendret	C	C
2361	Uendret	C	C
2362	Til gunst	E	D
2367	Uendret	F	F
2373	Uendret	F	F
2375	Til gunst	D	C
2377	Til gunst	D	C
2378	Til gunst	D	B
2379	Til gunst	C	B
2384	Uendret	D	D
2388	Til gunst	D	C
2389	Til gunst	C	B
2391	Til gunst	C	B
2396	Til gunst	C	B
2405	Til gunst	E	C
2410	Uendret	C	C
2413	Uendret	F	F
2416	Uendret	D	D
2422	Uendret	F	F
2423	Til ugunst	D	E
2424	Til gunst	D	C
2425	Uendret	D	D

2426	Til gunst	C	B
2431	Til gunst	D	C
2438	Uendret	D	D
2443	Uendret	D	D
2446	Til gunst	E	C
2448	Til gunst	C	B
2467	Til gunst	D	C
2468	Uendret	E	E
2472	Uendret	D	D
2477	Uendret	B	B
2482	Uendret	C	C
2483	Til gunst	D	C

Til gunst: 22

Uendret: 13

Til ugunst: 1

## Oversikt over endelig klagesensur i JUS2211 høst 2015

209 kandidater møtt til eksamen - med 31 klager blir det 14,83 prosent.

Kandidat	Endring	Karakter	Ny karakter
2002	Til gunst	C	B
2004	Uendret	E	E
2021	Til gunst	D	C
2023	Uendret	D	D
2025	Uendret	C	C
2029	Uendret	C	C
2031	Uendret	D	D
2049	Uendret	C	C
2051	Til ugunst	D	E
2075	Til gunst	F	E
2091	Uendret	B	B
2092	Uendret	D	D
2100	Uendret	F	F
2104	Til gunst	E	C
2105	Til gunst	C	B
2106	Til gunst	D	C
2115	Til gunst	E	D
2118	Uendret	D	D
2127	Uendret	C	C
2129	Uendret	D	C
2131	Til ugunst	C	D
2134	Uendret	D	D
2142	Uendret	C	C
2146	Uendret	C	C
2162	Til ugunst	C	D
2172	Til ugunst	C	D
2176	Uendret	D	D
2182	Til ugunst	D	E
2186	Til gunst	D	C
2207	Uendret	D	D
2210	Uendret	D	D
	Til gunst: 9		
	Uendret: 17		
	Til ugunst: 5		

## Sensur klageomgang - Høst 2015

### JUS3111 – Formuerett I

272 kandidater oppe til eksamen, 82 klager = 30,15 %

**GUNST**: 39 = 47,56 %

**UGUNST**: 9 = 10,98 %

UENDRET: 34 = 41,46 %

Kand.nr.	Endret	Opprinnelig Karakter	Ny karakter
3009	UENDRET	C	C
3015	UENDRET	C	C
3019	UENDRET	C	C
3028	<b>GUNST</b>	C	B
3031	UENDRET	D	D
3034	<b>UGUNST</b>	C	D
3036	<b>GUNST</b>	E	D
3037	<b>UGUNST</b>	C	D
3038	<b>UGUNST</b>	E	F
3047	<b>GUNST</b>	E	D
3048	UENDRET	F	F
3050	UENDRET	D	D
3052	UENDRET	D	D
3053	<b>GUNST</b>	D	C
3060	<b>UGUNST</b>	D	E
3061	<b>GUNST</b>	D	C
3076	<b>GUNST</b>	C	B
3079	UENDRET	C	C
3081	<b>GUNST</b>	D	C
3082	<b>GUNST</b>	D	C
3092	UENDRET	D	D

3099	GUNST	C	B
3101	UENDRET	C	C
3104	GUNST	D	C
3110	GUNST	E	C
3113	GUNST	D	C
3121	GUNST	C	A
3122	UENDRET	D	D
3123	UGUNST	D	E
3124	UGUNST	C	D
3128	UENDRET	C	C
3131	GUNST	C	B
3135	GUNST	C	A
3136	UENDRET	D	D
3137	UENDRET	D	D
3139	UENDRET	D	D
3145	GUNST	C	B
3146	UGUNST	C	D
3159	GUNST	D	C
3160	UENDRET	C	C
3162	GUNST	C	B
3166	GUNST	E	D
3173	GUNST	D	C
3175	UENDRET	C	C
3177	GUNST	C	B
3178	GUNST	D	C
3183	GUNST	C	B
3191	UENDRET	C	C
3197	UENDRET	D	D
3200	GUNST	C	B
3201	GUNST	C	B
3203	GUNST	D	C
3206	GUNST	E	D
3208	GUNST	D	B
3209	GUNST	C	B

3210	<b>GUNST</b>	D	B
3212	<b>GUNST</b>	D	B
3216	UENDRET	F	F
3217	UENDRET	C	C
3218	<b>GUNST</b>	D	B
3219	<b>GUNST</b>	F	E
3222	UENDRET	F	F
3225	<b>GUNST</b>	D	C
3227	<b>GUNST</b>	F	D
3230	UENDRET	D	D
3234	<b>GUNST</b>	D	C
3235	<b>GUNST</b>	D	C
3236	UENDRET	C	C
3242	<b>UGUNST</b>	B	C
3243	UENDRET	D	D
3245	<b>UGUNST</b>	D	E
3246	UENDRET	C	C
3249	UENDRET	C	C
3250	UENDRET	C	C
3253	UENDRET	E	E
3258	UENDRET	C	C
3262	<b>GUNST</b>	D	C
3265	<b>GUNST</b>	D	C
3269	UENDRET	D	D
3279	UENDRET	C	C
3283	UENDRET	D	D
3290	UENDRET	C	C

## Sensur klageomgang - Høst 2015

### JUS3211 – Formuerett II

226 kandidater oppe til eksamen, 50 klager = 22,1 %

**GUNST**: 21 = 42 %

**UGUNST**: 7 = 14 %

UENDRET: 22 = 44 %

Kand.nr.	Endret	Opprinnelig Karakter	Ny karakter
3403	<b>UGUNST</b>	C	D
3405	UENDRET	F	F
3408	UENDRET	C	C
3418	UENDRET	F	F
3421	<b>GUNST</b>	C	B
3424	<b>GUNST</b>	F	E
3432	UENDRET	C	C
3434	UENDRET	D	D
3437	UENDRET	C	C
3438	UENDRET	C	C
3447	<b>GUNST</b>	C	B
3453	UENDRET	C	C
3456	UENDRET	C	C
3474	<b>UGUNST</b>	C	D
3475	<b>GUNST</b>	C	B
3481	<b>GUNST</b>	D	C
3483	UENDRET	D	D
3491	UENDRET	C	C
3492	<b>GUNST</b>	C	B
3518	UENDRET	D	D
3526	<b>GUNST</b>	C	B



3531	GUNST	D	B
3534	UENDRET	C	C
3535	GUNST	D	C
3538	GUNST	D	C
3550	GUNST	E	D
3556	UENDRET	C	C
3558	UENDRET	D	D
3568	UENDRET	C	C
3569	UGUNST	C	D
3573	UENDRET	D	D
3576	UGUNST	B	C
3583	UGUNST	C	D
3588	UENDRET	D	D
3597	UENDRET	C	C
3601	GUNST	D	C
3603	GUNST	F	C
3605	GUNST	C	A
3606	GUNST	D	B
3608	GUNST	D	C
3609	GUNST	F	C
3611	UENDRET	C	C
3612	GUNST	E	D
3615	GUNST	D	B
3617	GUNST	D	C
3622	UENDRET	B	B
3623	UENDRET	B	B
3626	GUNST	E	C
3629	UGUNST	D	E
3645	UGUNST	C	D

**JUS4111 Høsten 2015**  
**SENSUR – KLAGEOMGANGEN**  
**230 kandidater oppe til eksamen**

59 KLAGER = 26 %

30: **GUNST**

6: **UGUNST**

**4. STUDIEÅR – høsten 2015**

<i>KAND. NR.</i>	<i>ENDRET</i>	<i>OPPRINNELIG KARAKTER</i>	<i>KLAGEKARAKTER</i>
4371	<b>UGUNST</b>	B	C
4379	NEI	D	D
4384	NEI	D	D
4400	<b>UGUNST</b>	C	D
4402	NEI	C	C
4405	NEI	D	D
4408	NEI	C	C
4412	<b>GUNST</b>	C	B
4414	<b>GUNST</b>	E	D
4441	NEI	D	D
4442	<b>UGUNST</b>	E	F
4444	NEI	E	E
4446	<b>GUNST</b>	E	C
4452	<b>GUNST</b>	D	C
4454	NEI	D	D
4455	<b>GUNST</b>	D	B
4460	<b>GUNST</b>	C	B
4461	<b>GUNST</b>	C	B
4463	<b>GUNST</b>	F	D
4471	<b>UGUNST</b>	D	E
4475	NEI	B	B
4479	NEI	E	E
4486	<b>GUNST</b>	F	A
4490	<b>UGUNST</b>	C	D
4491	NEI	C	C
4494	<b>GUNST</b>	F	D
4497		D	D
4499	<b>GUNST</b>	D	B
4501	<b>GUNST</b>	E	C
4503	NEI	D	D
4505	NEI	E	E
4506	<b>UGUNST</b>	D	F
4507	<b>GUNST</b>	D	B
4508	<b>GUNST</b>	E	D
4509	<b>GUNST</b>	F	D
4510	<b>GUNST</b>	E	D
4511	<b>GUNST</b>	F	C
4512	<b>GUNST</b>	D	C
4515	<b>GUNST</b>	E	C
4516	NEI	D	D

4523	NEI	C	C
4526	GUNST	D	C
4527	NEI	D	D
4530	GUNST	D	C
4540	GUNST	D	B
4541	GUNST	C	B
4542	GUNST	D	C
4553	GUNST	E	C
4556	GUNST	C	B
4558	GUNST	D	C
4561	NEI	C	C
4564	GUNST	D	C
4569	NEI	D	D
4576	NEI	D	D
4588	GUNST	D	C
4593	NEI	C	C
4597	GUNST	C	A
4600	NEI	D	D
4601	NEI	C	C



**JUS4211 Høsten 2015**  
**SENSUR – KLAGEOMGANGEN**  
**256 kandidater oppe til eksamen**

65 KLAGER = 25 %

22: **GUNST**

6: **UGUNST**

**4. STUDIEÅR – høsten 2015**

<i>KAND. NR.</i>	<i>ENDRET</i>	<i>OPPRINNELIG KARAKTER</i>	<i>KLAGEKARAKTER</i>
4621	Nei	D	D
4623	<b>GUNST</b>	E	D
4625	Nei	F	F
4631	Nei	F	F
4637	Nei	F	F
4639	Nei	D	D
4644	<b>GUNST</b>	D	C
4645	<b>GUNST</b>	D	B
4646	<b>GUNST</b>	C	B
4647	Nei	C	C
4649	<b>GUNST</b>	E	D
4650	Nei	D	D
4655	Nei	F	F
4661	Nei	D	D
4674	Nei	D	D
4676	Nei	D	D
4678	<b>GUNST</b>	E	C
4683	Nei	E	E
4686	Nei	E	E
4689	<b>UGUNST</b>	C	D
4691	<b>UGUNST</b>	C	D
4697	Nei	F	F
4703	Nei	D	D
4713	Nei	B	B
4716	Nei	D	D
4728	Nei	D	D
4739	Nei	D	D
4740	<b>GUNST</b>	D	C
4741	<b>GUNST</b>	D	C
4743	Nei	D	D
4744	<b>GUNST</b>	C	B
4748	<b>GUNST</b>	F	D
4750	<b>GUNST</b>	F	D
4752	<b>GUNST</b>	F	D
4754	<b>GUNST</b>	F	D
4756	<b>GUNST</b>	F	D
4760	Nei	C	C
4769	<b>GUNST</b>	D	B
4770	<b>GUNST</b>	D	C
4772	Nei	E	E

4773	GUNST	D	C
4783	Nei	D	D
4785	Nei	C	C
4789	Nei	D	D
4790	Nei	D	D
4800	GUNST	D	C
4802	GUNST	C	B
4811	GUNST	B	A
4812	GUNST	C	B
4815	UGUNST	D	E
4824	Nei	C	C
4825	UGUNST	C	E
4827	Nei	C	C
4829	Nei	D	D
4831	UGUNST	D	E
4832	Nei	E	E
4836	Nei	F	F
4864	Nei	D	D
4866	Nei	F	F
4869	UGUNST	C	D
4874	Nei	D	D
4875	Nei	C	C
4877	Nei	D	D
4878	Nei	F	F
4880	GUNST	E	C







Til: PMR

Dato: 05.04.2016

## Innføring av digital hjemmeeksamen på JUS

Våren 2016 gjennomfører vi for første gang hjemmeeksamen med digital løsning Inspera Assessment (IA) på JUS.

I perioden 2012-2015 hadde fakultetet et prosjekt for å innføre digital eksamen, og ble det første fakultetet ved UiO som gikk over til drift med digital eksamen på alle emner med skoleeksamen. Digital eksamen for hjemmeeksamen er en naturlig fortsettelse av dette prosjektet. På bakgrunn av erfaringer fra testperioden i det sentrale Digital eksamen prosjektet ved UiO er det ønskelig å ta i bruk Inspera Assessment (IA). Det sentrale prosjektet er kjent med fakultetets forslag til skalering og støtter dette.

I dekanatmøtet 30.03.16 ble det fattet vedtak om oppstart av pilot og om prosjektplanen.

### Prosjektet omfatter

Formålet med prosjektet er å ta i bruk den digitale løsningen IA på alle emner på fakultetet der vi har hjemmeeksamen, semesteroppgaver eller andre typer innleveringer, uavhengig av hvilken enhet på fakultetet som administrerer emnene. Dette vil være en god løsning for lærere og sensorer som vil få besvarelsene levert i sensorportalen og tilgjengelige allerede dagen etter innleveringsfristen. Det vil også være mulig å skrive kommentarer for sensorene i denne løsningen.

KRIM har lang erfaring med hjemmeeksamen og har et betydelig antall av sine emner som hjemmeeksamener/ulike former for innleveringer. Derfor har vi valgt å starte opp prosjektet med KRIM-emner våren 2016. Høst 2016 er planen at alle KRIM-emner som har hjemmeeksamen/semesteroppgaver skal leveres via IA (Inspera Assessment).

Høst 2016 avholdes rettshistorie på 3. studieår som hjemmeeksamen for første gang og denne vil da omfattes av prosjektet. Det samme vil semesteroppgaven på JUS2211 som innføres fra og med våren 2017.

De engelske valgemnene har i motsetning til de norske valgemnene flere og varierte vurderingsformer. Mens de norske kun har en 4 timers skriftlig skoleeksamen har flere av de engelske valgemnene hjemmeeksamen både som vurderingsform alene og i kombinasjon med en



skoleeksamen. Enkelte av valgemnene har en såkalt «mid-term paper» (innlevering underveis i semesteret) enten som en del av vurderingen, eller som et vilkår for å kunne avlegge skoleeksamen. Det er stor variasjon mellom emnene, både mht omfang av hjemmeeksamen og mht kombinasjoner i emnene. Vår 2016 er et av valgemnene med i oppstarten av prosjektet. Målet er at alle de engelske valgemnene med hjemmeeksamen/ulike innleveringer tar i bruk IA høst 2016/vår 2017.

Masteroppgavene for alle studieprogrammene omfattes også av prosjektet, men vil medføre en del forarbeid. Vi har derfor valgt å vente med dem til vi har fått noe mer erfaring med systemet. Planen er imidlertid at masteroppgavene kommer med i 2017.

### Målsetning

- Gradvis innfasing av digital innlevering for alle emner med hjemmeeksamen i løpet av 2016 og 2017.
- Digital hjemmeeksamen for rettshistorie (JUS3212) fra og med oppstart av emnet høst 2016.
- Digital innlevering av semesteroppgaven for JUS2211 ved oppstart av emnet våren 2017.
- Digital innlevering av alle masteroppgaver ved fakultetet i løpet av 2017.
- Språkemnene (skoleeksamener) omfattes av prosjektet fordi IA er bedre tilpasset den eksamensformen språkemnene har. Innføres våren 2017.
- Prosjektet vurderer om fakultetsoppgaver skal inkluderes i prosjektet.
- Gjennomgang og tilpassing av rutiner og dokumentasjon som er utarbeidet sentralt for å sikre god bruk av Inspira Assessment ved hjemmeeksamen.
- Definere driftsorganisasjon

### Fremdriftsplan

Våren 2016 er det planlagt gjennomføring av pilot på følgende emner:

Emne	Dato	Antall kandidater
<b>JUS5930</b>	Fra 25. april kl 14. til 16. mai	19 kandidater
<b>KRIM2953</b>	Fra 29. april kl. 14 Til 4. mai kl. 14	35 kandidater
<b>KRIM4953</b>	Fra 29. april kl. 14 Til 6. mai kl. 14	Ca. 20 kandidater

<b>KRIM4102</b>	Fra 20. mai kl. 14 Til 25. mai kl. 14	Ca. 20 kandidater
<b>RSOS4102</b>	Fra 20. mai kl. 14 Til 25. mai kl. 14	Ca. 10 kandidater

I etterkant av piloten våren 2016 vil prosjektet evaluere gjennomføringen av de 5 emnene. Basert på resultatet av dette vil man så vurdere om den planlagte fremdriftsplanen lar seg gjennomføre, eller om man må justere utrullingshastigheten. Fremdriftsplanen ligger vedlagt (se vedlegg 1).

### **Deltagere**

Prosjektgruppen består av:

Odd Erik Pedersen (Prosjektleder)

Anne Margit Tvenge (Prosjektmedlem)

Prosjekteier: Randi Saunes

### **Bidragstere**

Prosjektgruppen ønsker et bredt samarbeid mellom ulike instanser internt ved fakultetet. Eksamensplanleggerne i eksamensseksjonen er sentrale partnere. Det samme er også studieadministrative ved instituttene, dette gjelder i særlig grad IKRS, men også NIFS og SERI/AFIN. I tillegg er studiekonsulentene for de engelskspråklige emnene sentrale ettersom de administrerer hjemmeeksamen for de engelskspråklige valgemenene, samt masteroppgaver for de internasjonale gradene.

Aleksander Lorentzen deltar i det sentrale prosjekt Digital eksamen og har oppfølgingsansvar for de lokale prosjektene på fakultetene. Han har vært prosjektmedlem i Digital eksamensprosjektet i hele perioden, fra oppstart i 2012 til prosjektet gikk over til drift ved utgangen av 2015. I 2016 har han 90 % av stillingen allokert til det sentrale Digital eksamen prosjektet, men er fortsatt tilsatt ved fakultetet hvor han har 10 % av sin stilling til rådighet for fakultetet, så dette gir et godt utgangspunkt for oss.

IT ved fakultetet vil også trekkes inn etter hvert dersom det er behov, men i forbindelse med hjemmeeksamen vil det i hovedsak være Juriteket (student IT) som berøres i nevneverdig grad.

Studenter, studentorganisasjoner og vitenskapelig ansatte vil informeres underveis i prosjektet.

**Risiko**

Selve den tekniske løsningen (Inspira Assessment) er forbundet med lite risiko, da den er gjennomtestet og alt brukt i flere semestre både ved UiO, men også ved andre universitetet og høyskoler i Norge. Men som tidligere nevnt er det bundet noe usikkerhet rundt ressursomfanget en slik innføring vil medføre, spesielt med tanke på at vi legger opp til å innføre alle valgmenene høsten 2016. Det knytter seg også usikkerhet til masteroppgaver (JUR5030 og JUR5060) som har et stort omfang i antall besvarelser, og ikke minst antall sensorer. Men derfor er det planlagt å bruke mye tid på kartlegging og forberedelser før innføring av disse to emnene.

Med hilsen

Odd Erik Pedersen  
Prosjektleder

Randi Saunes  
Seksjonsleder, eksamensseksjonen